

④

V. + WT,
serie A, dl. 3

serie A

centraal bureau voor de statistiek

voorburg:

prinses beatrixlaan 428
postbus 959
2270 AZ voorburg
telefoon: 070 - 69 43 41
telex: 32692 cbs nl
telegramadres: statistiek voorburg

statistische methoden
bibliotheek en documentatie

landbouwstatistieken
statistieken van industrie en bouwnijverheid
statistieken van binnenlandse handel en dienstverlening
statistieken van verkeer en vervoer
financiële statistieken

statistieken van de prijzen
nationale rekeningen

milieustatistieken
coördinatie economische statistieken

bevolkingsstatistieken
gezondheidsstatistieken
statistieken van onderwijs en wetenschappen
statistieken van arbeid en lonen
sociaal-culturele statistieken
statistieken van criminaliteit en rechtspleging
sociale rekeningen (algemene tellingen)

algemene zaken

heerlen:

kloosterweg 1
postbus 4481
6401 CZ heerlen
telefoon: 045 - 73 66 66
telex: 56724 cbs hr nl
telegramadres: statistiek heerlen

bibliotheek en documentatie

statistieken van verkeer en vervoer
statistieken van de buitenlandse handel

economische basistellingen

coördinatie economische statistieken
statistieken van kapitaalgoederenvoorraad en balansen

persoons- en gezinsenquête
statistieken van inkomen en consumptie

algemene zaken

14e algemene volkstelling

annex woningtelling

28 februari 1971

deel 3
kerkelijke gezindte

centraal
bureau
voor
de
statistiek

hoofdafdeling bevolkingsstatistieken

's-gravenhage, staatsuitgeverij, 1981

VERKLARING DER TEKENS

- . = gegevens ontbreken
 - * = voorlopig cijfer
 - x = geheim
 - = nihil
 - = (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
 - 0 (0,0) = het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
 - niets (blank) = een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
 - < = minder dan, respectievelijk kleiner dan
 - > = meer dan, respectievelijk groter dan
 - 1978 - 1979 = 1978 tot en met 1979
 - 1978/1979 = het gemiddelde over de jaren 1978 tot en met 1979
 - 1978/'79 = oogstjaar, boekjaar, schooljaar enzovoort, beginnend in 1978 en eindigend in 1979
 - 1968/'69 - 1978/'79 = boekjaar enzovoort, 1968/'69 tot en met 1978/'79
- Ingeval van afronding kan het voorkomen, dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.
- Verbeterde cijfers in staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

EXPLANATION OF SYMBOLS

- . = data not available
 - * = provisional figures
 - x = publication prohibited (confidential figure)
 - = nil
 - = (between two figures) inclusive
 - 0 (0,0) = less than half of unit employed
 - a blanc = category not applicable
 - < = less than, resp. smaller than
 - > = more than, resp. greater than
 - 1978 - 1979 = 1978 to 1979 inclusive
 - 1978/1979 = average for the year 1978 up to and including 1979
 - 1978/'79 = crop year, financial year, school year etc. beginning in 1978 and terminating in 1979
 - 1968/'69 - 1978/'79 = crop year etc. 1968/'69 up to and including 1978/'79
- Detailed items in tables do not necessarily add to totals because of rounding
- Revised figures are not marked as such.

Kengetal VTA/1971-3

Key figure VTA/1971-3

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

COPYRIGHT RESERVED

"Gebruik van inhoud van deze publikatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Gehele of gedeeltelijke herdruk is mogelijk na verkregen schriftelijke machtiging van de Directeur-Generaal van de Statistiek".

Verkrijgbaar bij de Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage en de boekhandel.

Obtainable from the Staatsuitgeverij, The Hague and from booksellers.

Prijs: f 23,50 (incl. B.T.W.)

Price: f 23.50 (V.A.T. incl.)

Bestelnummer: 840-171-03

Quote nr.: 840-171-03

VOORBERICHT

Evenals bij vorige volkstellingen zijn ook bij de op 28 februari 1971 gehouden 14e Algemene volkstelling annex woningtelling gegevens verzameld omtrent de kerkelijke gezindte van de in Nederland woonachtige bevolking. Reeds in een eerder stadium werden per gemeente en provincie integrale uitkomsten omtrent de verdeling van de bevolking over de grotere kerkgenootschappen gepubliceerd. Van die gegevens wordt gebruik gemaakt in deze publikatie, evenals van nog niet eerder gepubliceerde gegevens omtrent de kleinere kerkgenootschappen, die voornamelijk op basis van een (10%-)steekproef beschikbaar zijn. In deze publikatie wordt de relatie tussen het kenmerk kerkelijke gezindte en enkele andere over de getelde personen verkregen kenmerken beschreven. Daarnaast wordt een vergelijking gemaakt met uitkomsten van de voorgaande volkstelling.

Naast deze publikatie, die zich voornamelijk bezig houdt met een beschrijving op landelijk niveau (onderdeel van de A-serie), verschijnt nog een publikatie met gegevens op gemeentelijk niveau (onderdeel van de B-serie). Voor een inzicht in de aard en omvang van al de beschikbare integrale en steekproef-gegevens met betrekking tot dit onderwerp wordt verwezen naar de aan het slot opgenomen tabellenoverzichten.

Nauw verwant aan de onderhavige publikatie is deel 13 uit de serie Monografieën Volkstelling 1971, verschenen onder de titel Kerkelijke gezindten (auteur: M.M.J. van Hemert). Deze serie is uitgegeven bij de Staatsuitgeverij te 's-Gravenhage op initiatief van het C.B.S. en het S.I.S.W.O. De monografieën zijn bedoeld om in aanvulling op de gebruikelijke presentatie door het C.B.S. dieper in te gaan op volkstellingsuitkomsten, waarbij ook van andere informatiebronnen gebruik wordt gemaakt.

De onderhavige publikatie maakt deel uit van een door de hoofdafdeling Sociale rekeningen van het Bureau gecoördineerde reeks welke is gewijd aan de voornaamste uitkomsten van de volkstelling van 1971. Deze reeks valt uiteen in een A- en een B-serie. In de A-serie worden aan de hand van hoofdzakelijk landelijke cijfers een aantal onderwerpen nader belicht, te weten: de demografische structuur van de bevolking, de samenstelling der bevolking naar nationaliteit, de bestaande huwelijken en de (huwelijks)vruuchtbaarheid, de beroepsbevolking, het gevolgde onderwijs en het onderwijs dat nog wordt gevolgd, en de huishoudens, gezinnen en woningen. De B-serie bevat ten aanzien van genoemde onderwerpen (met uitzondering van de bevolking naar nationaliteit), alsmede ten aanzien van het forensisme en de bevolking in inrichtingen en tehuizen de voornaamste uitkomsten van de volkstelling op gemeentelijk niveau.

De voorliggende publikatie is samengesteld door drs. G.C.N. Boets van de hoofdafdeling Bevolkingsstatistiek. De steekproefverantwoording is verzorgd door de hoofdafdeling Statistische methoden. Eventuele opmerkingen zie ik gaarne tegemoet.

De Directeur-Generaal
van de Statistiek,

(Prof. Dr. W. BEGEER)

Voorburg, december 1980

VOORBERICHT	3
TECHNISCHE TOELICHTING	
Hoofdstuk 1. Algemeen	10
Hoofdstuk 2. Begrippen en definities	11
Hoofdstuk 3. Vergelijkbaarheid met andere statistieken	16
Hoofdstuk 4. Presentatie van de uitkomsten	17
VOORNAAMSTE UITKOMSTEN	
Hoofdstuk 1. Inleiding	18
Hoofdstuk 2. Historisch overzicht	19
Hoofdstuk 3. Kerkelijke gezindte in demografisch perspectief ...	26
3.1. Geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en nationaliteit	26
3.2. Bestaande huwelijken en (huwelijks)vruuchtbaarheid	34
Hoofdstuk 4. Kerkelijke gezindte regionaal bezien	43
Hoofdstuk 5. Kerkelijke gezindte in maatschappelijk perspectief.	50
Hoofdstuk 6. Kleinere kerkelijke gezindte en Humanisten	58
Hoofdstuk 7. Samenvatting en evaluatie	63
Hoofdstuk 8. Referenties	66
STATEN	
1. Bevolking naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1829 en 1839 "naar den stand der bevolking" op 1 januari 1830 resp. 1 januari 1840	20
2. Bevolking naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1849-1971	20
3. Loop der bevolking naar kerkelijke gezindte, 31 mei 1947 - 31 mei 1960 en 31 mei 1960 - 28 februari 1971	23
4. Bevolking naar geboorteperiode (1870-1879 tot en met 1960-1971) en kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1899, 1930, 1960 en 1971*)	25
5. Geslachtsverhouding resp. gemiddelde leeftijd en verdeling naar leeftijdsgroep per kerkelijke gezindte, 1960 en 1971	27
6. Bevolking naar kerkelijke gezindte, leeftijdsgroep en geslacht per 100 personen per gezindte, 1960 en 1971	29
7. Bevolking naar kerkelijke gezindte, burgerlijke staat en geslacht (relatieve cijfers), 1960 en 1971*)	33
8. Bevolking van 15 jaar of ouder naar kerkelijke gezindte, burgerlijke staat en geslacht per 1 000 mannen resp. vrouwen van 15 jaar of ouder, zoals waargenomen in 1960, in 1971 en gestandaardiseerd voor 1971*)	33
9. Bevolking naar kerkelijke gezindte, nationaliteit en geslacht, 1971*)	33
10. Bestaande huwelijken naar kerkelijke gezindte van de (samenwonende) echtgenoten per 100 huwelijken, 1960 en 1971*)	35
11. Bestaande eerste huwelijken naar al dan niet kerkelijk gemengd karakter van het huwelijk, periode van huwelijksluiting en leeftijd van de vrouw bij huwelijksluiting, 1971*)	36
12. Gehuwde vrouwen naar kerkelijke gezindte en de uit hen levendgeboren kinderen, 1960 en 1971	38
13. Aantal levendgeboren kinderen uit vrouwen die deel uitmaken van bestaande eerste resp. niet-eerste huwelijken alsmede uit gehuwd geweest zijnde dan wel gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen naar kerkelijk gezindte van de vrouw, 1971*).	39

*) De gegevens voor 1971 zijn gebaseerd op de steekproef 1 op 10 (x 10).

14. Gemiddeld aantal levendgeboren kinderen (uit het huwelijk) voor bestaande eerste huwelijken naar kerkelijke gezindte van de moeder en periode van huwelijksluiting, 1960 en 1971*)	42
15. Bevolking naar kerkelijke gezindte en woongebied, 1960 en 1971.	43
16. Bevolking naar kerkelijke gezindte en landsdeel, relatief, 1960 en 1971	45
17. Geslachtsverhouding resp. gemiddelde leeftijd per kerkelijke gezindte per landsdeel, 1960 en 1971	49
18. Bevolking naar kerkelijke gezindte per gemeentegroep naar urbanisatiegraad, zowel absoluut als relatief, 1971	49
19. Geslachtsverhouding resp. gemiddelde leeftijd per kerkelijke gezindte per gemeentegroep naar urbanisatiegraad, 1971	49
20. Bevolking naar kerkelijke gezindte, plaats in het huishouden (definitie 1947) en geslacht, 1960 en 1971*)	51
21. Bevolking naar kerkelijke gezindte en soort van werkzaamheid, 1960 en 1971*)	53
22. Bevolking naar kerkelijke gezindte, onderwijsniveau en geslacht, 1971	55
23. Bevolking naar kerkelijke gezindte, onderwijsniveau en geslacht, zoals waargenomen in 1971 en gestandaardiseerd voor 1971*)	55
24. Bevolking behorend tot die kerkelijke gezindten waartoe meer dan 5 000 personen zich in 1971 rekenen, alsmede de Humanisten; geslachtsverhouding en gemiddelde leeftijd voor iedere groepering, 1960 en 1971, (de gegevens voor 1971 zijn deels gebaseerd op de steekproef 1 op 10 (x 10))	59
25. Bevolking behorend tot enkele kleinere kerkelijke gezindten (te weten 40 000 - 1 000 000 personen) en Humanisten naar woongebied, 1971	62
GRAFIEKEN	
1. Bevolking naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1849-1971	21
2. Bevolking naar kerkelijke gezindte per 100 personen bij elke volkstelling van 1849-1971	22
3. Verdeling van de bevolking naar leeftijd en geslacht per 1 000 personen per kerkelijke gezindte, 1960 en 1971	30
4. Verdeling van de bevolking naar leeftijd, geslacht en kerkelijke gezindte per 1 000 personen, 1971	31
5. Procentuele verdeling van de bevolking naar landsdeel per kerkelijke gezindte, 1971	44
6. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per landsdeel, 1971	44
7. Procentuele verdeling van de bevolking naar gemeentegroep naar urbanisatiegraad per kerkelijke gezindte, 1971	48
8. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per gemeentegroep naar urbanisatiegraad, 1971	48
9. Procentuele verdeling van de bevolking naar sociale groep van hoofden van huishoudens/alleenstaanden (definitie 1947) en overige personen per kerkelijke gezindte, 1971	54
10. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per sociale groep van hoofden van huishoudens/alleenstaanden (definitie 1947) en voor overige personen, 1971	54
SUMMARY	67
TABELLEN	
1. Bevolking naar kerkelijke gezindte en geslacht, 1960 en 1971 ..	71
2. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht en geboorteperiode 1971*)	72

*) De gegevens voor 1971 zijn gebaseerd op de steekproef 1 op 10 (x 10).

I N H O U D (slot)	Blz.
3. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht, leeftijdsgroep en burgerlijke staat, 1971*)	74
4. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht, leeftijd (jeugdigen) en burgerlijke staat, 1971*)	76
5. Bestaande eerste en niet-eerste huwelijken naar wederzijdse kerkelijke gezindte van de (samenwonende) echtgenoten en periode van huwelijksluiting, 1971*)	78
6. Bestaande eerste huwelijken naar al dan niet kerkelijk gemengd karakter, kerkelijke gezindte van de vrouw, periode van huwelijksluiting en leeftijd van de vrouw bij huwelijksluiting, 1971*)	80
7. Bestaande eerste huwelijken, niet-eerste huwelijken, resp. gehuwd geweest zijnde vrouwen dan wel gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen, naar kerkelijke gezindte van de vrouw en aantal levendgeborenen kinderen uit de vrouw, 1971*) ...	81
8. Bestaande eerste huwelijken naar wederzijdse kerkelijke gezindte van de huwelijkspartners, periode van huwelijksluiting en aantal uit het huwelijk levendgeborenen kinderen, 1971*)	82
9. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht en woongebied, 1971	84
10. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht en plaats in het huishouden (definitie 1947), waaronder met een niet-Nederlandse nationaliteit, 1971*)	86
11. Bevolking naar kerkelijke gezindte, plaats in het huishouden (definitie 1947), sociale groep en geslacht, 1971*)	88
12. Bevolking naar kerkelijke gezindte, onderwijsniveau, leeftijdsgroep en geslacht, 1971*)	94
AANHANGSELS	
I. Opzet en uitvoering van de eigenlijke telling	98
II. Vraagstelling en toelichting omtrent de kerkelijke gezindte ...	107
III. Technische toelichting bij de steekproefuitkomsten	108
IV. Overzicht van beschikbare tabellen	115

*) De gegevens voor 1971 zijn gebaseerd op de steekproef 1 op 10 (x 10).

C O N T E N T S	Page
PREFACE	3
TECHNICAL EXPLANATION	
Chapter 1. General remarks	10
Chapter 2. Explanation of terms	11
Chapter 3. Comparability with other statistics	16
Chapter 4. Presentation of the results	17
MAIN RESULTS	
Chapter 1. Introduction	18
Chapter 2. Historical review	19
Chapter 3. Religion in demographic perspective	26
3.1. Sex, age, marital status and nationality	26
3.2. Existing marriages and (marital) fertility ...	34
Chapter 4. Religion regionally differentiated	43
Chapter 5. Religion in socio-economic perspective	50
Chapter 6. Smaller religious denominations and Humanists	58
Chapter 7. Summary and evaluation	63
Chapter 8. References	66
TEXT-TABLES	
1. Population by religious denomination at the censuses of 1829 and 1839 according to the situation on January 1st, 1830 and January 1st, 1840 respectively	20
2. Population by religious denomination at the censuses of 1849-1971	20
3. Vital- and migration statistics by religious denomination, May 31st, 1947-May 31st, 1960 and May 31st, 1960-February 28th, 1971	23
4. Population born in the periods 1870-1879 up till 1960-1971 by religious denomination at the censuses of 1899, 1930, 1960 and 1971*)	25
5. For each religious denomination the sex ratio and the mean age respectively, and the relative age distribution, 1960 and 1971	27
6. Population by religious denomination, age group and sex per 100 persons of each denomination, 1960 and 1971	29
7. Population by religious denomination, marital status and sex, 1960 and 1971*)	33
8. Population aged 15 years or older by religious denomination, marital status and sex per 1,000 males, resp. females aged 15 years or older, as observed in 1960 and 1971, and adjusted for 1971*)	33
9. Population by religious denomination, nationality and sex, 1971*)	33
10. Existing marriages by religious denomination of each of the cohabiting partners per 100 marriages, 1960 and 1971*)	35
11. Existing first marriages by religiously mixed or unmixed character of the marriage, period in which the marriage has been contracted and age of wife at marriage, 1971*)	36
12. Married women by religious denomination and number of live-born children (from the mother), 1960 and 1971*)	38
13. Number of live-born children from women in existing first, resp. subsequent marriages, and from formerly married or married but not cohabiting women by religious denomination of the women, 1971*)	39

*) The figures for 1971 have been based on the sample 1 in 10 (x 10).

C O N T E N T S (continued)	Page
14. Average number of live-born children (from the marriage) for existing first marriages by religious denomination of the mother and period in which the marriage has been contracted, 1960 and 1971*)	42
15. Population by religious denomination and place of residence, 1960 and 1971	43
16. Population by religious denomination and region, relative figures, 1960 and 1971	45
17. Sex ratio and mean age by religious denomination and region, 1960 and 1971	49
18. Population by religious denomination and group of municipalities according to degree of urbanization, absolute and relative figures, 1971	49
19. Sex ratio and mean age by religious denomination and group of municipalities according to degree of urbanization, 1971 ...	49
20. Population by religious denomination, position in the household (definition 1947) and sex, 1960 and 1971*)	51
21. Population by religious denomination and type of activity, 1960 and 1971*)	53
22. Population by religious denomination, level of education and sex, 1971	55
23. Population by religious denomination, level of education and sex, as observed in 1971 and adjusted for 1971*)	55
24. Population belonging to those religious denominations which included more than 5,000 persons in 1971 and Humanists; sex ratio and mean age for each group, 1960 and 1971, (the figures for 1971 are partly based on the sample 1 in 10 (x 10))	59
25. Population belonging to some smaller religious denominations (40,000-1,000,000 persons) and Humanists by place of residence, 1971	62
GRAPHS	
1. Population by religious denomination at the censuses of 1849-1971	21
2. Population by religious denomination per 100 persons at each census of 1849-1971	22
3. Population by age and sex per 1,000 persons per religious denomination, 1960 and 1971	30
4. Population by age, sex and religious denomination per 1,000 persons, 1971	31
5. Population by region per religious denomination, 1971, (percentages)	44
6. Population by religious denomination per region, 1971, (percentages)	44
7. Population by group of municipalities according to degree of urbanization per religious denomination, 1971, (percentages) ..	48
8. Population by religious denomination per group of municipalities according to degree of urbanization, 1971, (percentages) .	48
9. Heads of households and persons living alone (definition 1947) by socio-economic status, resp. other persons per religious denomination, 1971, (percentages)	54
10. Heads of households and persons living alone (definition 1947) by religious denomination per socio-economic status, and other persons by religious denomination, 1971, (percentages)	54
SUMMARY (in English)	67

*) The figures for 1971 have been based on the sample 1 in 10 (x 10).

C O N T E N T S (end)	Page
TABLES	
1. Population by religious denomination and sex, 1960 and 1971 ...	71
2. Population by religious denomination, sex and period of birth, 1971*)	72
3. Population by religious denomination, sex, age group and marital status, 1971*)	74
4. Population by religious denomination, sex, age (young persons), and marital status, 1971*)	76
5. Existing first and subsequent marriages by religious denomination of each of the cohabiting partners and period in which the marriage has been contracted, 1971*)	78
6. Existing first marriages by religious denomination of the wife, mixed or unmixed character of the marriage, period in which the marriage has been contracted and age of wife at marriage, 1971*)	80
7. Existing first and subsequent marriages resp. formerly married or married but not cohabiting women by religious denomination of the woman and number of live-born children from the woman, 1971*)	81
8. Existing first marriages by religious denomination of each of the (cohabiting) partners, period in which the marriage has been contracted and number of live-born children from the marriage, 1971*)	82
9. Population by religious denomination, sex and place of residence, 1971	84
10. Population by religious denomination, sex and position in the household (definition 1947), among whom those with alien nationalities, 1971*)	86
11. Population by religious denomination, position in the household (definition 1947), sex and socio-economic status, 1971*)	88
12. Population by religious denomination, level of education, age group and sex, 1971*)	94
APPENDICES	
I. Plan and execution of the enumeration	98
II. Questions about the religious denomination	107
III. Comprehensive technical explanation of the sample results	108
IV. Outline of available tables.....	115

*) The figures for 1971 have been based on the sample 1 in 10 (x 10).

TECHNISCHE TOELICHTING

HOOFDSTUK 1. ALGEMEEN

Bij de volkstellingen, die sinds 1829 hebben plaatsgevonden, is gevraagd naar de kerkelijke gezindte van alle getelde personen. De onderhavige publikatie richt zich met name op de uitkomsten van de 14e Algemene volkstelling annex woningtelling (28 februari 1971) met betrekking tot de vraag naar de kerkelijke gezindte.

De telling strekte zich uit tot alle personen die in de onderscheiden Nederlandse gemeenten hun werkelijke woonplaats hadden, ongeacht hun nationaliteit. Inbegrepen zijn dus de in Nederland woonachtige niet-Nederlanders (met uitzondering van personen die het recht van diplomatieke immuniteit bezitten, waaronder diplomaten en hier te lande gestationeerde N.A.V.O.-militairen alsmede hun gezinsleden, voor zover deze de nationaliteit van één van de N.A.V.O.-landen bezitten), terwijl de in het buitenland woonachtige Nederlanders buiten beschouwing zijn gebleven. Uitdrukkelijk wordt voorts vermeld dat niet-Nederlanders die ten tijde van de volkstelling niet in een persoonsregister voorkwamen - dat zijn onder andere diegenen die illegaal in ons land verbleven - niet zijn geteld. Voor meer uitgebreide informatie over de opzet van de telling alsmede de wijze waarop is geteld, kan worden verwezen naar Aanhangsel I.

Na dit eerste hoofdstuk volgen in de technische toelichting achtereenvolgens een overzicht van de belangrijkste begrippen welke in samenhang met kerkelijke gezindte in deze publikatie zullen worden behandeld (hoofdstuk 2), de vergelijkbaarheid van gegevens in deze publikatie met andere statistieken (hoofdstuk 3), en de presentatie van de uitkomsten afgerond in 5-tallen (hoofdstuk 4).

De bewerking van de in 1829 en 1839 verzamelde gegevens inzake kerkelijke gezindte heeft slechts resultaten opgeleverd voor vier groeperingen: Protestanten (zonder dat is medegedeeld welke gezindten daartoe zijn gerekend), Katholieken (inclusief Oud-Roomsch), Israëlieten en Overigen (inclusief onbekend).

De uitkomsten van de na 1839 gehouden tellingen bieden een grotere differentiatie.

Bij alle tellingen berusten de gegevens steeds op eigen opgaven van de getelde personen. Blijkens de in Aanhangsel II afgedrukte vraagstelling met de toelichting hierop is bij de volkstelling van 1971 een ieder verzocht "zijn/haar kerkelijke gezindte" te vermelden. Voor personen beneden 18 jaar werd dit aan het gezinshoofd overgelaten. Eveneens in Aanhangsel II zijn de vraagstellingen met de toelichting daarop vermeld zoals die bij de volkstellingen van 1947 en 1960 werden gehanteerd. Een vergelijking laat zien dat in plaats van "beneden 18 jaar" toen "minderjarig" was vermeld, en de mogelijkheid om "Humanist" in te vullen niet expliciet werd genoemd. De overeenkomst tussen de vraagstellingen is echter van zodanige aard dat men mag aannemen dat bij de vergelijking van de uitkomsten een redelijk betrouwbaar beeld wordt verkregen van de verschuivingen die zich gedurende de tijdvakken gelegen tussen de tellingen hebben voorgedaan. De op de vragenlijst gedane opgaven zijn zonder meer verwerkt. Een vergelijking met hetgeen in de gemeentelijke bevolkingsregisters op de persoonskaarten omtrent de kerkelijke gezindte staat vermeld, heeft niet plaatsgevonden, daar deze laatste gegevens minder in overeenstemming (kunnen) zijn met de feitelijke situatie der betrokkenen, dan hun eigen opgaven. Veranderingen met betrekking tot de kerkelijke gezindte worden slechts incidenteel in de bevolkingsregisters vermeld. Uit de formulering van de betrokken vraag en de daarbij gegeven toelichting blijkt dat het formele lidmaatschap van een kerkgenootschap als uitgangspunt is genomen, met de mogelijkheid van een daarvan afwijkende opgave. In hoeverre van deze laatste mogelijkheid gebruik is gemaakt, is niet vast te stellen.

De uitkomsten verschaffen geen inzicht in de mate waarin de betrokken personen deelnemen aan godsdienstige bijeenkomsten, en evenmin in de intensiteit van het godsdienstige leven in ons land. Ook mag uit een in de loop der jaren veranderende verhouding tussen de aantallen personen met een bepaalde kerkelijke gezindte niet zonder meer een overeenkomstige wijziging in de bedoelde verhouding worden afgeleid. Immers, indien bijvoorbeeld een hoger percentage personen zonder kerkelijke gezindte wordt geconstateerd, kan dat een gevolg zijn van het feit dat deze "onkerkelijkheid" meer dan vroeger op het volkstellingsformulier wordt geuit. Ook bij de interpretatie van regionale verschillen dient met deze factoren steeds rekening te worden gehouden.

Cijfers zijn beschikbaar voor een periode van meer dan een eeuw, en zij geven ondanks de bovengemaakte reserves een aanvaardbaar beeld van de wijzigingen, welke zich gedurende dit tijdvak in de omvang en samenstelling van de bevolking naar kerkelijke gezindte hebben voltrokken. Voor praktisch beleid op zeer verschillend terrein zijn de cijfers dan ook van grote betekenis gebleken. Wanneer deze uitkomsten worden gehanteerd als referentiekader bij de beoordeling van de betekenis van de factor kerkelijke gezindte in de resultaten van een onafhankelijk van de volkstelling verricht ander onderzoek, dient men zich de eerder genoemde reserves evenwel uitdrukkelijk te realiseren.

Bij de benaming van de verschillende kerkgenootschappen is over het algemeen volstaan met aanduidingen als Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd etc. Van de officiële benaming is slechts gebruik gemaakt indien dat noodzakelijk was ter onderscheiding van andere groeperingen. De toevoeging "Vrijgemaakt" bij Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) is echter geen onderdeel van de officiële benaming van dit genootschap; zij is slechts bedoeld ter onderscheiding van Gereformeerde Kerken.

In de tabellen zijn maximaal 54 afzonderlijke kerkgenootschappen onderscheiden. Deze indeling wijkt op een aantal punten af van de bij de volkstelling van 1960 gehanteerde indeling. Nieuw voor 1971 in vergelijking met 1960 zijn: de (Oecumenisch) Christenen, de Indonesische resp. Molukse protestantse kerkgenootschappen, en de Noorse resp. Zweedse protestantse kerkgenootschappen; voorts zijn de Humanisten als afzonderlijke levensbeschouwelijke groepering vermeld.

HOOFDSTUK 2. BEGRIPPEN EN DEFINITIES

Voor een juiste interpretatie van de in de onderhavige publikatie genoemde uitkomsten is een nadere omschrijving van de hierbij gebruikte begrippen gewenst.

a. Bevolking

Tot de bevolking zijn gerekend alle personen die volgens het Besluit Bevolkingsboekhouding in de gemeentelijke persoonsregisters behoren te zijn opgenomen (zie ook Aanhangsel I).

De in de tabellen gegeven totale bevolking komt niet precies overeen met de bevolking volgens de gemeentelijke bevolkingsadministratie, omdat in de uitkomsten van de telling de laatste stap van de gelijktijdig met de volkstelling gehouden controle van de gemeentelijke bevolkingsregisters niet is verwerkt. De afwijkingen in de bevolkingsovang zijn echter gering en bedragen voor slechts enkele gemeenten meer dan 2% naar boven of naar beneden; zij zijn daarmee voor de in de tabellen opgenomen structuurgegevens statistisch van geen betekenis.

De zojuist bedoelde afwijkingen houden geen verband met het feit, dat bij de telling 2,3% van de bevolking niet thuis is getroffen

dan wel heeft geweigerd aan de telling mede te werken. De gegevens van de betrokkenen zijn - voor zover deze aan de bevolkingsadministratie waren te ontleen - bij de gemeenten opgevraagd en in de tabellen verwerkt. Voor gegevens die niet aan die bevolkingsadministraties konden worden ontleend, zijn de betrokkenen in de tabellen verwerkt in de posten "onbekend".

b. Kerkelijke gezindte

In hoofdstuk 1 van de technische toelichting werd reeds uitgebreid stilgestaan bij de manier waarop de gegevens inzake de kerkelijke gezindte werden verzameld alsmede bij de reserves die moeten worden gemaakt bij de interpretatie van die gegevens.

Bij de presentatie van de uitkomsten in de onderhavige publikatie is over het algemeen de volgende indeling gebruikt:

<u>staten en grafieken</u>	<u>tabellen</u>
Rooms-Katholiek Nederlands Hervormd	Rooms-Katholiek Nederlands Hervormd
Gereformeerd	Gereformeerde Kerken Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) Overige gereformeerden
Overig	Evangelisch-Luthers Doopsgezind Remonstrant
Geen	Andere kerkelijke gezindte Geen kerkelijke gezindte -Humanisten -Overigen zonder

Ten slotte wordt opgemerkt dat personen die een Israëlitisch kerkgenootschap hebben genoemd, steeds zijn verantwoord in de restgroeperingen. In hoofdstuk 6 van de voornaamste uitkomsten wordt hierbij nader stilgestaan.

c. Leeftijd

Bij de bepaling van de leeftijd is behalve met het geboortjaar tevens rekening gehouden met de geboortemaand: geboren in maart 1970 t/m februari 1971 is 0 jaar, geboren in maart 1969 t/m februari 1970 is 1 jaar, enz. Omdat de telling in 1971 is gehouden op de laatste dag van februari naar de toestand te middernacht (24.00 uur), berust de onderscheiding van de bevolking naar leeftijd op de exacte leeftijd op de teldatum, afgerond in gehele voltooide jaren. Voor de wijze waarop bij de telling van 31 mei 1960 de leeftijd is bepaald, zie C.B.S., 13e Algemene volkstelling, deel 4 Geslacht, leeftijd en burgerlijke staat. Hilversum, 1965.

d. Burgerlijke staat

Bij de bepaling van de burgerlijke staat is uitgegaan van de wettelijke status. Dit betekent onder andere dat samenwonende personen niet als gehuwden, maar naar hun officiële burgerlijke staat zijn ingedeeld.

Onder de gehuwden zijn steeds de gescheidenen van tafel en bed verantwoord, tenzij anders vermeld.

e. Nationaliteit

Personen met een dubbele nationaliteit, waaronder de Nederlandse, zijn verantwoord onder de Nederlandse nationaliteit. Alle overige personen met meer dan één nationaliteit zijn verantwoord onder de eerstgenoemde nationaliteit.

f. Gezinnen, huishoudens en alleenstaanden

Gezin

Als gezin is beschouwd elk paar van bijeenwonende echtelieden zonder kinderen of met in huiselijk verkeer met hen samenwonende ongehuwde eigen en/of stiefkinderen en voorts elke vader of moeder die met een of meer ongehuwde eigen en/of stiefkinderen in huiselijk verkeer samenwoont. Eventueel met de ouders samenwonende gehuwde of gehuwd geweest zijnde kinderen, ook indien zij zonder eigen gezinsleden bij de ouders wonen, worden geacht geen deel meer uit te maken van het ouderlijk gezin.

Huishouden

Volgens de definitie 1960 is als huishouden beschouwd elke groep van twee of meer personen die in huiselijk verkeer met elkaar samenwonen en te zamen een gemeenschappelijke huishouding voeren (gemeenschappelijk hoofdwoonvertrek, te zamen koken en eten, etc.).

De begrippen huishouden (def. 1960) en gezin dekken elkaar in zoverre dat zij beide betrekking hebben op groepen van met elkaar in huiselijk verkeer samenwonende personen. Zij verschillen echter doordat bij het begrip huishouden de economische binding van het huiselijk verkeer als enige maatstaf geldt, terwijl bij het begrip gezin de binding door huwelijk, bloedverwantschap (in de eerste graad) of adoptie centraal staat.

Het begrip huishouden (def. 1960) is dus ruimer dan het begrip gezin:

- behalve uit één gezin kan het huishouden bestaan uit twee of meer gezinnen indien deze een gemeenschappelijke huishouding voeren;
- naast de leden van één of meer gezinnen kan het huishouden andere personen omvatten indien deze met de gezinsleden in huiselijk verkeer samenwonen;
- het huishouden kan ook nog bestaan uit in huiselijk verkeer met elkaar samenwonende personen die te zamen geen gezin vormen.

Volgens de definitie 1947 is als huishouden beschouwd elke groep van twee of meer personen die in huiselijk verkeer met elkaar samenwonen, ongeacht de aard van de onderlinge relaties tussen de samenwonende personen, echter met dien verstande dat ieder gezin (eventueel met anderen) als een apart huishouden aangemerkt wordt.

Bij de toepassing van de definitie 1947 worden de huishoudens (def. 1960) opgesplitst in kleinere eenheden. Daaruit worden eerst alle gezinnen als een afzonderlijk huishouden gelicht. De groepen van personen die na het uitlichten van de gezinnen overblijven, vormen eveneens een huishouden echter op voorwaarde dat onder die overblijvende groep het hoofd van het huishouden (def. 1960) wordt aangetroffen. Is dit laatste niet het geval dan worden de overblijvende personen beschouwd als leden van het huishouden van het gezinshoofd dat tevens optreedt als hoofd van het huishouden (def. 1960).

Alleenstaande

Volgens de definitie 1960 is als alleenstaande aangemerkt elke afzonderlijk levende persoon en voorts hij of zij die wel met anderen in één woonverblijf woont doch een afzonderlijke huishouding voert en met die anderen geen huiselijk verkeer onderhoudt. Is dit laatste wel het geval dan is er sprake van een kostganger die niet als alleenstaande is beschouwd doch als lid van het huishouden waarmee hij in huiselijk verkeer samenwoont.

Als alleenstaande volgens de definitie 1947 zijn behalve de alleenstaanden volgens de definitie 1960 tevens beschouwd alle hoofden van huishoudens (def. 1960) die na het uitlichten van de gezinnen uit de huishoudens (def. 1960) als enig niet-gezinslid overblijven.

g. Plaats in het huishouden

Het onderscheid naar plaats in het huishouden is gebaseerd op de voorgaande definities van het huishouden (def. 1960) en van het gezin.

Als hoofd van het huishouden is aangemerkt degene die door de leden van het huishouden als zodanig wordt beschouwd. In de praktijk is dat meestal de (voornaamste) kostwinner.

Als echtgenote zijn uitsluitend die vrouwen verantwoord die zijn gehuwd met een hoofd van een huishouden. De echtgenote van een in het huishouden van zijn ouders (resp. kinderen) opgenomen gehuwde zoon (resp. vader) is verantwoord onder overige leden.

Als eigen zoon of eigen dochter zijn, aansluitend op het voorgaande, uitsluitend verantwoord de ongehuwde kinderen van hoofden van huishoudens. Kinderen van eventueel in het huishouden voorkomende tweede en volgende gezinnen zijn verantwoord onder overige leden.

Tot de personen in inrichtingen en tehuizen zijn uitsluitend gerekend de personen die in groepsverband in inrichtingen woonachtig zijn, voor zover zij geen zelfstandige huishouding voeren. Personen in inrichtingen en tehuizen voor wie de inrichting of het tehuis is bestemd die een zelfstandige huishouding voeren, alsmede directie- en/of personeelsleden die een zelfstandige huishouding voeren, zijn verantwoord onder personen in huishoudens.

h. Soort van werkzaamheid

De onderscheiding naar soort van werkzaamheid geeft in de eerste instantie een verdeling van de totale bevolking in de beroepsbevolking en de bevolking zonder beroep.

De beroepsbevolking valt uiteen in de werkenden en de tijdelijk niet-werkenden.

- Tot de werkenden zijn gerekend alle personen van 14 jaar of ouder die op enigerlei wijze voor eigen rekening werkzaam zijn dan wel tegen loon, salaris of een andere vorm van geldelijke beloning werkzaamheden ten behoeve van anderen verrichten.

In afwijking van 1960 zijn in 1971 personen die per week gemiddeld minder dan 15 uur in loondienst werkzaam zijn wel tot de beroepsbevolking gerekend. In gezinsbedrijven medewerkende gezinsleden, scholieren en studenten die minder dan 15 uur in loondienst werkzaam zijn, zijn echter niet tot de beroepsbevolking gerekend.

- Tot de tijdelijk niet-werkenden zijn gerekend wachtgelders, werklozen en werkzoekenden. Hierbij zij aangetekend dat niet-werkenden die hebben opgegeven te zijn ingeschreven bij een arbeidsbureau altijd zijn inbegrepen, ook indien zij daadwerkelijk geen werk zoeken of niet meer bemiddeld (kunnen) worden.

Als personen zonder beroep zijn onder meer verantwoord gepensioneerden, A.O.W./A.W.W.-trekkers, renteniers e.d., scholieren en studenten, en zij die werkzaam zijn in eigen huishouden.

i. Sociale groep

Bij de samenstelling van de sociale groepsindeling is in de eerste plaats uitgegaan van de positie in het bedrijf.

- T.a.v. de zelfstandigen zijn de wetenschappelijke vrije beroepen apart onderscheiden. Alle overige zelfstandigen zijn ingedeeld naar de aard van het bedrijf en/of het aantal personeelsleden in loondienst.

- De personen in loondienst zijn op basis van de aard van het beroep/functie ingedeeld naar employé of arbeider.

Ten aanzien van de employé's is, met behulp van gegevens over aard en niveau van de functie, onderwijsniveau en/of inkomensklasse, een verdere differentiatie aangebracht.

Daarbij is het bruto-arbeidsinkomen uit het hoofdberoep als inkomen beschouwd, d.w.z. het loon, salaris of dergelijke zonder

aftrek van ingehouden loonbelasting, A.O.W.- en pensioenpremies, zonder aftrek van inhoudingen voor kost en inwoning en zonder bijtelling van kindertoelage of -bijslag, overwerk, neveninkomsten en/of inkomsten van vrouw of kinderen.

- De medewerkende gezinsleden zijn ingedeeld naar de aard van het bedrijf.

Tijdelijke niet-werkenden zijn, voor zover mogelijk, op basis van dezelfde gegevens als beschreven bij de personen in loondienst, ingedeeld bij de onderscheiden sociale groepen.

Bij het ontbreken van voldoende gegevens zijn personen in loondienst en tijdelijk niet-werkenden ingedeeld bij de categorie "met beroep sociale groep onbekend".

Personen zonder beroep zijn ingedeeld naar het hoogst behaalde onderwijsniveau.

j. Positie in het bedrijf

Personen behorend tot de werkende beroepsbevolking zijn naar de wijze waarop het beroep wordt uitgeoefend te onderscheiden in:

- zelfstandigen: hiertoe worden gerekend personen die als eigenaar, mede-eigenaar, firmant, pachter, zetbaas of dergelijke voor eigen rekening een bedrijf voeren of een beroep uitoefenen;
- personen in loondienst: hiertoe behoren personen die tegen loon, salaris of een andere vorm van geldelijke beloning werkzaamheden ten behoeve van anderen verrichten;
- medewerkende gezinsleden: hieronder zijn begrepen echtgenoten en ongehuwde thuiswonende kinderen voor zover deze ten minste 15 uur per week, al dan niet tegen betaling, in het gezinsbedrijf meewerken.

k. Onderwijsniveau

Personen die geen dagonderwijs meer volgen zijn op basis van hun behaalde akten en diploma's ingedeeld naar een aantal onderwijsniveaus. De classificatie van deze akten en diploma's naar niveau ziet er globaal als volgt uit:

- basis niveau: uitsluitend lager onderwijs;
- lager niveau: voortgezet onderwijs zonder diploma;
- uitgebreid lager niveau: middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en lager beroepsonderwijs (met inbegrip van een 3-jarige afsluiting bij het hoger algemeen voortgezet en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs);
- middelbaar niveau: hoger algemeen voortgezet en voorbereidend wetenschappelijk onderwijs én het middelbaar beroepsonderwijs;
- semi-hoger niveau: hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs met kandidaatsexamen;
- hoger niveau: beroepsonderwijs dat een voortzetting is van het hoger beroepsonderwijs, en wetenschappelijk onderwijs met doctoraal examen.

De indeling van de personen heeft plaatsgehadt aan de hand van het hoogst behaalde diploma. Hierbij ging bij personen met meer dan één diploma op hetzelfde niveau het beroepsonderwijs vóór het algemeen onderwijs.

Voor een meer gedetailleerd overzicht van bovenstaande classificatie zij verwezen naar de C.B.S.-publicatie: 14e Algemene volkstelling 28 februari 1971, Serie C, Systematische classificaties, Deel 3. Onderwijsclassificaties.

1. Nog dagonderwijsvolgenden

Hiertoe behoren personen die:

- scholier of student zijn, en geen beroep uitoefenen;
- een beroep uitoefenen, waaraan tevens een opleiding buiten het kader van het leerlingenwezen is verbonden (zoals opleiding tot

verpleegster aan ziekenhuizen, gezinsverzorgster, en dergelijke, en bijvoorbeeld de praktijkleerperiode van een mts- of hts-opleiding); - een beroep uitoefenen en tevens zijn ingeschreven aan een universiteit of hogeschool voor het volgen van dagonderwijs, en dergelijke.

m. Woongebied

Bij de indeling naar woongebied is in deze publikatie uitgegaan van de verdeling van Nederland in 11 provincies, terwijl bovendien de grootste vier gemeenten qua inwonertal (Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht) nog apart zijn onderscheiden. Personen wonende in de Zuidelijke IJsselmeerpolders (Z.I.J.P.) alsmede personen die in het Centrale persoonsregister (C.P.R.) zijn opgenomen, zijn niet afzonderlijk vermeld, maar wel begrepen in de totale bevolking van Nederland.

n. Eerste/niet-eerste bestaande huwelijk

Van eerste huwelijken is sprake, indien het huidige huwelijk het eerste huwelijk is van beide op het moment van telling samenwonende echtgenoten. In andere gevallen (voor één van beiden of voor allebei niet het eerste huwelijk), waarbij tevens voorwaarde is dat de echtgenoten samenwonen, is sprake van niet-eerste huwelijken. Niet samenwonende echtgenoten vormen derhalve geen bestaand huwelijk.

o. Al dan niet kerkelijk gemengd huwelijk

Van kerkelijk niet-gemengde huwelijken is sprake indien de door de echtgenoten opgegeven kerkelijke gezindten volgens de meest uitgebreide codering exact met elkaar overeenstemmen. Dit geldt derhalve tevens voor de combinatie Andere kerkelijke gezindte met Andere kerkelijke gezindte, waarvan niet nader kan worden aangegeven of zich daaronder wellicht ook gemengde huwelijken bevinden. Zodra volgens de meest uitgebreide codering de kerkelijke gezindten van man en vrouw niet met elkaar overeenstemmen, is sprake van kerkelijk gemengde huwelijken. Opgemerkt moet nog worden dat huwelijken waarbij beide echtelieden kerkelijke gezindte Geen hebben ingevuld, ook in de categorie niet-gemengde huwelijken zijn begrepen.

p. Leeftijd bij huwelijkssluiting

De leeftijd bij huwelijkssluiting is gebaseerd op het verschil tussen huwelijksmaand en -jaar enerzijds, en geboortemaand en -jaar anderzijds, tenzij anders staat aangegeven. De uitkomst van het verschil is afgerond in gehele voltooide jaren.

q. Aantal levendgeboren kinderen

Onder levendgeboren kinderen zijn begrepen alle door gehuwde en gehuwd geweest zijnde vrouwen levend ter wereld gebrachte kinderen, degenen uit (eventuele) vroegere huwelijken meegerekend. Niet meer in leven zijnde kinderen alsmede niet meer bij de moeder thuiswonende kinderen zijn dus inbegrepen. Stiefkinderen van de vrouw en/of geadopteerde kinderen zijn echter uitgesloten. Indien uitsluitend de levendgeboren kinderen uit het thans bestaande huwelijk worden bedoeld, staat dat expliciet vermeld.

HOOFDSTUK 3. VERGELIJKBAARHEID MET ANDERE STATISTIEKEN

Integrale structuurgegevens over de bevolking naar kerkelijke gezindte zijn sinds 1829 voor alle sindsdien gehouden volkstellingen beschikbaar.

In het kader van de bevolkingsstatistieken worden door het C.B.S. jaarlijks gegevens samengesteld omtrent levendgeborenen, overledenen en buitenlandse migranten naar kerkelijke gezindte alsmede omtrent huwelijkssluitingen en echtscheidingen naar kerkelijke gezindte der partners. Deze gegevens worden gebaseerd op de bepalingen van het Besluit Bevolkingsboekhouding. De kwaliteit van het gegeven kerkelijke gezindte in deze statistieken laat echter te wensen over, daar de officiële registratie niet steeds up-to-date is. Hierdoor is het dan ook, kwalitatief gezien, minder gewenst om een bij een volkstelling verkregen overzicht van de bevolking naar kerkelijke gezindte via gegevens uit de bevolkingsstatistieken jaarlijks bij te houden teneinde periodiek nieuwe momentopnamen te kunnen berekenen. Bovendien ontbreken daartoe gegevens omtrent personen die van de ene naar de andere kerkelijke gezindte zijn overgegaan. In zijn artikel "Enige aspecten van de ontwikkeling van de kerkelijke gezindte na 1960" (In: Sociologische Gids, 18e jaargang, no. 3, mei/juni 1971, p.265-276) staat J.A.Links uitvoerig stil bij de problemen die ontstaan wanneer volkstellingsgegevens en gegevens uit de bevolkingsstatistieken met elkaar in verband worden gebracht. Tevens kan worden gewezen op de kerkelijke statistieken die door een aantal kerkgenootschappen periodiek worden verzorgd. Zoals reeds eerder werd opgemerkt, mogen de verkregen volkstellingsuitkomsten niet worden beschouwd als cijfers over de (formele) sterkte van de afzonderlijke kerkgenootschappen. Dit op grond van de mogelijke afwijkende opgaven van het formele lidmaatschap, waartoe de vraagstelling in de volkstelling kan hebben geleid. Bij een vergelijking tussen volkstellingsuitkomsten en kerkelijke statistieken zullen derhalve afwijkingen ten aanzien van overeenkomstige onderwerpen kunnen worden geconstateerd. Voorts kan worden vermeld dat kerkelijke gezindte als achtergrond variabele herhaaldelijk voorkomt in allerlei (steekproef-) onderzoeken, die zowel door het C.B.S. als door andere instellingen worden gehouden. Deze onderzoeken kunnen betrekking hebben op de totale bevolking in Nederland of op deelpopulaties.

HOOFDSTUK 4. PRESENTATIE VAN DE UITKOMSTEN

Met het oog op de plicht tot geheimhouding van individuele gegevens zijn de verkregen cijfers omgewerkt tot 5-tallen. Deze omwerking heeft als volgt plaatsgevonden:

- de getallen 0, 1 en 2 zijn in de tabellen vervangen door twee punten;
- de getallen 3, 4, 5, 6 en 7 zijn vervangen door het getal 5;
- de getallen 8, 9, 10, 11 en 12 zijn vervangen door het getal 10 enz..

Ook voor hogere getallen is dit afrondingssysteem in de tabellen consequent toegepast om te voorkomen dat door vergelijking met andere getallen individuele gegevens zouden kunnen worden afgeleid. Bij het samenstellen van uitkomsten van onderdelen tot subtotaal en totalen zijn uiteraard de werkelijke aantallen per onderdeel als basis genomen en niet de 5-tallen. Wel zijn vanzelfsprekend de aldus verkregen subtotaal en totalen weer omgewerkt tot 5-tallen. De onnauwkeurigheden die hiermede zijn geïntroduceerd zijn statistisch gezien niet van betekenis.

De naast de absolute aantallen gegeven verhoudingscijfers zijn vastgesteld op basis van de werkelijke (niet tot 5-tallen omgewerkte) aantallen. Voor getallen kleiner dan 3 zijn de verhoudingscijfers vervangen door twee punten om te voorkomen dat aan de hand daarvan eenheden (d.w.z. individuele gegevens) zouden kunnen worden terugerekend.

V O O R N A A M S T E U I T K O M S T E N

HOOFDSTUK 1. INLEIDING

De belangrijkste uitkomsten van de 14e Algemene volkstelling annex woningtelling van 28 februari 1971 omtrent de kerkelijke gezindten zullen onderwerpsgewijs worden gezien. Na deze inleiding wordt in hoofdstuk 2 een historisch overzicht gegeven voor de periode 1829-1971; in hoofdstuk 3 wordt kerkelijke gezindte in verband gebracht met een aantal demografische variabelen, te weten geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en nationaliteit, terwijl voorts de bestaande huwelijken en de (huwelijks)vruuchtbaarheid naar kerkelijke gezindte worden gezien; in hoofdstuk 4 worden enige regionale aspecten belicht; in hoofdstuk 5 wordt aandacht besteed aan een drietal "maatschappelijke" variabelen, te weten plaats in het huishouden, soort van werkzaamheid en onderwijsniveau; in hoofdstuk 6 worden een aantal gegevens vermeld omtrent enige kleinere kerkgenootschappen of groeperingen van genootschappen, alsmede omtrent de Humanisten. Hoofdstuk 7 besluit met een samenvatting en een evaluatie. Steeds zal in de hoofdstukken 3 tot en met 7 een vergelijking worden gemaakt met overeenkomstige cijfers uit de 13e Algemene volkstelling van 31 mei 1960, voor zover de onderwerpen dat toelaten.

Alvorens over te gaan tot de presentatie van de voornaamste uitkomsten dienen een viertal opmerkingen te worden gemaakt.

De eerste opmerking betreft de omstandigheid dat de cijfermatige resultaten die in de hierna volgende hoofdstukken worden behandeld deels integraal van aard zijn, dat wil zeggen, dat ze tot stand zijn gekomen na bewerking van de gegevens van alle getelde personen, en deels - om efficiency redenen - gebaseerd op een steekproefbepaling. Dit impliceert dat deze laatste (opgehoogde) gegevens een onnauwkeurigheidsmarge bezitten waarmee bij de interpretatie terdege rekening moet worden gehouden. Voor de grootte van de steekproef en de wijze waarop deze is getrokken, alsmede voor de mate van onnauwkeurigheid welke hierdoor is geïntroduceerd, kan worden verwezen naar Aanhangsel III. In dat aanhangsel wordt tevens een tabel gepresenteerd met een vergelijking tussen de integrale en steekproefuitkomsten van de bevolking naar kerkelijke gezindte. Daaruit blijkt dat alleen de afwijkingen voor de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), de Doopsgezinden en de Humanisten meer dan 1% bedragen. Voor de in de volgende hoofdstukken gepresenteerde indeling gelden de procentuele afwijkingen (bij een positieve afwijking zijn de steekproefuitkomsten hoger dan de integrale) ten opzichte van de integrale uitkomsten: Rooms-Katholiek 0,20%, Nederlands Hervormd 0,24%, Gereformeerd -0,69%, Overig 0,05% en Geen -0,16%.

De tweede opmerking houdt verband met het feit dat 2,3% van de totale bevolking, waaronder 18,6% van de niet-Nederlanders, bij de telling niet thuis is aangetroffen dan wel expliciet heeft geweigerd aan de telling mee te werken. Voor zover gegevens van de betrokkenen aan de bevolkingsadministratie waren te ontleen, zijn deze bij de gemeenten opgevraagd en in de resultaten verwerkt. Voor gegevens die niet aan de bevolkingsadministratie konden worden ontleend zijn de betrokkenen in de resultaten verwerkt in de posten "onbekend". Daar "kerkelijke gezindte" voorkomt op de persoonskaart, kon de post "kerkelijke gezindte onbekend" achterwege blijven. Voor de gedetailleerde informatie over de omvang en samenstelling van de administratief getelde kerkelijke gezindten wordt verwezen naar Aanhangsel I. De derde opmerking heeft betrekking op het feit dat het C.B.S. erop is gewezen dat de gepubliceerde (integrale) aantallen personen die bij de volkstelling van 1971 op de vraag "welke is zijn/haar kerkelijke gezindte?" hebben geantwoord Gereformeerde Kerken dan wel Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), talrijker zouden zijn dan volgens de kerkelijke statistieken zou mogen worden verondersteld, terwijl de antwoorden Gereformeerde Gemeenten, Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en Oud-Gereformeerde Gemeenten juist minder talrijk zouden zijn gegeven. Hoewel, zoals al eerder opgemerkt, een

vergelijking tussen kerkelijke statistieken en volkstellinguitkomsten over het algemeen verschillen oplevert, mag worden gesteld dat in de historische reeksen meestal dezelfde trends waarneembaar zijn. In de periode 1960-1971 is dit voor de genoemde kerkelijke gezindten evenwel niet het geval. Een mogelijke verklaring voor dit verschijnsel kan zijn dat de lay-out van de vraagformulieren hier debet aan is: immers Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) stonden voorgedrukt aan de voorkant van het ponsdocument, terwijl de overige hier in het geding zijnde kerkgenootschappen aan de achterzijde moesten worden ingevuld. Denkbaar is dat laatstgenoemde mogelijkheid niet steeds is onderkend.

In de vierde en laatste plaats wordt opgemerkt dat een aantal gegevens omtrent de bevolking naar kerkelijke gezindte en de bestaande huwelijken en (huwelijks)vruuchtbaarheid naar kerkelijke gezindte die bij de volkstelling van 1971 beschikbaar zijn gekomen, reeds in een eerder stadium zijn gepubliceerd. Van deze gegevens, welke zijn gepubliceerd in de zogenaamde kerntabellen, wordt in Aanhangsel IV een overzicht gegeven, alwaar ook schema's zijn aan te treffen van de aanvullende tabellen die in de onderhavige publikatie staan vermeld, alsmede van de eveneens aanvullende tabellen, die wegens hun uitgebreidheid alhier niet konden worden opgenomen, maar wel op het C.B.S. beschikbaar zijn.

HOOFDSTUK 2. HISTORISCH OVERZICHT

De staten 1 en 2 alsmede de grafieken 1 en 2 geven een beeld van de absolute en relatieve omvang van de bevolking naar vijf kerkelijke gezindten voor de periode 1829-1971. Hoewel al voor 1829 een telling werd georganiseerd (te weten in 1795-1796), is in 1829 een eerste algemene volkstelling gehouden. De resultaten daarvan zijn als begin voor dit historisch overzicht gebruikt, omdat vóór 1829 geen gegevens omtrent kerkelijke gezindte beschikbaar zijn, alsmede omdat sinds het tijdstip van publiceren van die gegevens (1831) het grondgebied van de Nederlandse staat niet noemenswaardig is veranderd. De gegevens voor Limburg uit de telling van 1829 werden overigens pas bij gelegenheid van de publikatie van de volkstelling van 1859 (gepubliceerd in 1864) als bijlage opgenomen.

De volkstellingsuitkomsten van 1829 en 1839 laten geen verdere uitsplitsing toe dan de vier in staat 1 gepresenteerde groeperingen en zijn bovendien bewerkt "naar den stand der bevolking" op 1 januari 1830 resp. 1840. Vanaf 1849 bieden de tellingen een grotere differentiatie in de onderscheiden kerkelijke gezindten. Gedurende de periode 1849-1879 loopt het percentage Rooms-Katholieken enigszins terug, het percentage Gereformeerden neemt in ditzelfde tijdsbestek enigszins toe, terwijl de aandelen van de andere groeperingen nauwelijks enige verandering ondergaan. Eerst na 1879 treden grotere verschuivingen op. Met name het procentuele aandeel der Nederlands Hervormden is vanaf dat ogenblik aan sterke verandering onderhevig: in ongeveer een eeuw tijd daalt hun aandeel van meer dan de helft van de Nederlandse bevolking tot minder dan een kwart. De grote daling tussen 1879 en 1889 is hoofdzakelijk het gevolg van de afscheiding der Nederduitsch Gereformeerden in 1886, later genoemd "personen behorende tot de Gereformeerde Kerken", waarmee vanaf 1892 ook een groot gedeelte der Christelijk Gereformeerden zich verenigde.

Sinds 1930 zijn de Nederlands Hervormden niet meer de grootste kerkelijke groepering in Nederland: die positie wordt sindsdien ingenomen door de Rooms-Katholieken. In 1971 is ook het aantal personen zonder kerkelijke gezindte talrijker geworden dan de in dat jaar getelde Nederlands Hervormden. Met name de ontwikkeling in deze eeuw, die geleid heeft tot dit laatstgenoemde resultaat in 1971, verdient de

Staat 1. Bevolking naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1829 en 1839 "naar den stand der bevolking" op 1 januari 1830 resp. 1 januari 1840

	Volkstelling van 16 november 1829		Volkstelling van 18 november 1839	
	Absoluut	%	Absoluut	%
Protestanten 1)	1 544 888	59,1	1 704 275	59,6
Katholieken 2)	1 019 108	39,0	1 100 616	38,5
Israëlieten ...	46 357	1,8	52 245	1,8
Overigen 3) ...	3 094	0,1	3 423	0,1
Totaal	2 613 447	100	2 860 559	100

1) Niet is meegedeeld welke gezindten hiertoe zijn gerekend.

2) Inclusief Oud-Roomschen.

3) Inclusief onbekenden.

Staat 2. Bevolking naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1849-1971

	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd 1)	Gereformeerd 2)	Overig	Geen	Totaal
19-11-1849	1 166 256	1 668 247	40 308	182 068		3 056 879
31-12-1859	1 229 092	1 818 091	65 728	196 217		3 309 128
1-12-1869	1 307 765	1 956 852	107 123	207 789		3 579 529
31-12-1879	1 439 137	2 186 869	139 903	234 531	12 253	4 012 693
31-12-1889	1 596 482	2 194 649	370 268	283 931	66 085	4 511 415
31-12-1899	1 790 161	2 471 021	415 758	312 018	115 179	5 104 137
31-12-1909	2 053 021	2 588 261	567 439	358 494	290 960	5 858 175
31-12-1920	2 444 583	2 826 633	655 370	405 014	533 714	6 865 314
31-12-1930	2 890 022	2 737 930	742 189	421 031	1 144 393	7 935 565
31- 5-1947	3 703 572	2 988 839	935 956	355 918	1 641 214	9 625 499
31- 5-1960	4 634 478	3 240 481	1 068 600	416 170	2 102 235	11 461 964
28- 2-1971	5 273 665	3 075 565	1 225 030	407 215	3 078 645	13 060 115

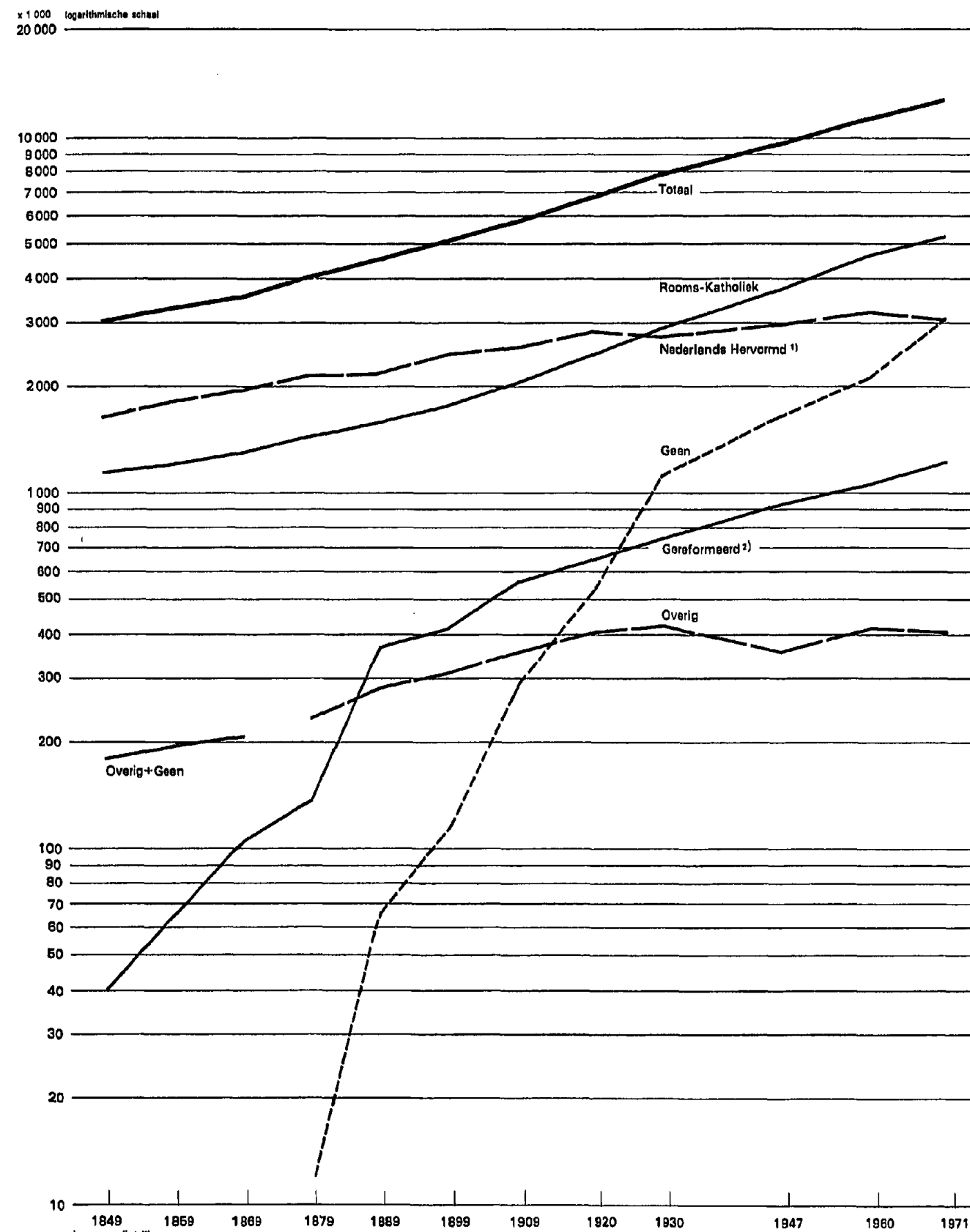
Per 100 personen bij elke volkstelling

1849	38,2	54,6	1,3		6,0	100
1859	37,1	54,9	2,0		5,9	100
1869	36,5	54,7	3,0		5,8	100
1879	35,9	54,5	3,5	5,8	0,3	100
1889	35,4	48,6	8,2	6,3	1,5	100
1899	35,1	48,4	8,1	6,1	2,3	100
1909	35,0	44,2	9,7	6,1	5,0	100
1920	35,6	41,2	9,5	5,9	7,8	100
1930	36,4	34,5	9,4	5,3	14,4	100
1947	38,5	31,1	9,7	3,7	17,1	100
1960	40,4	28,3	9,3	3,6	18,3	100
1971	40,4	23,5	9,4	3,1	23,6	100

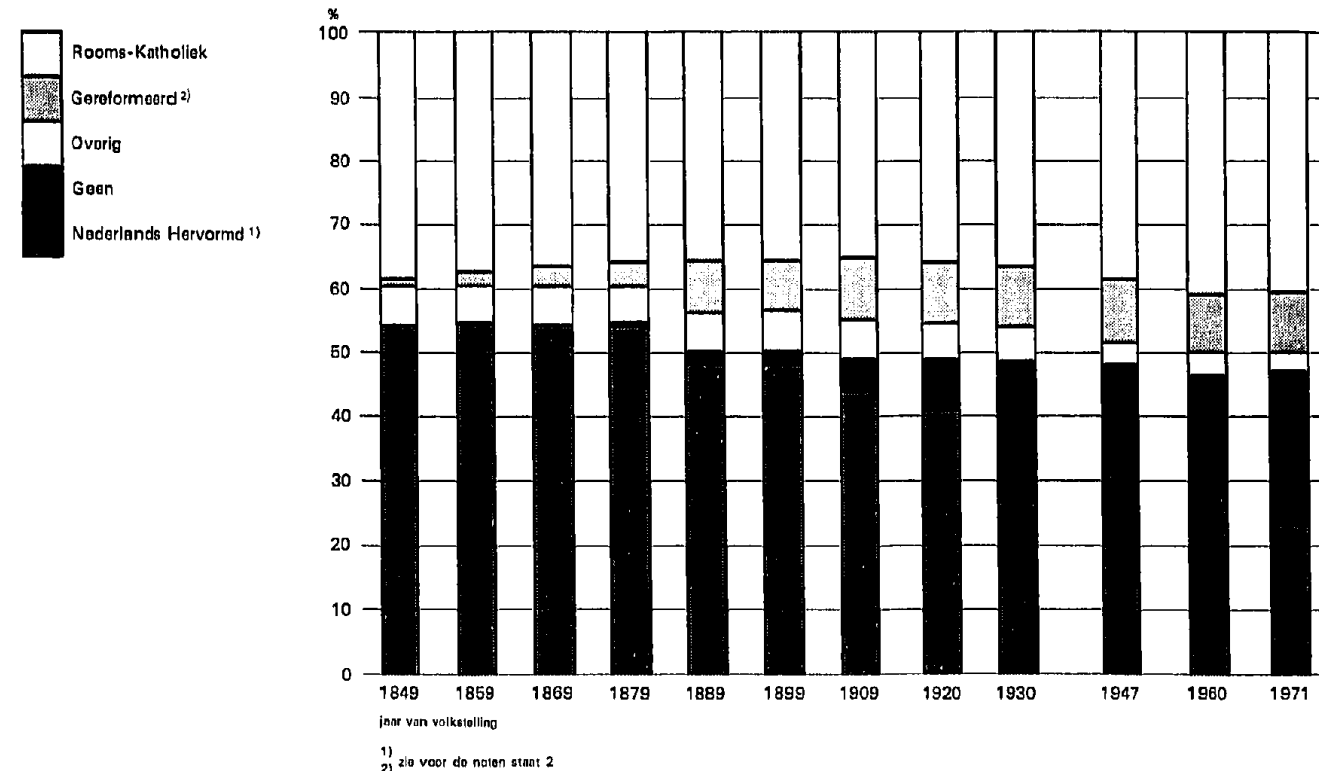
1) In 1930 inclusief Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband.

2) Van 1849-1879 Christelijk afgescheidenen, later genoemd Christelijk gereformeerden. Vanaf 1889 tevens de Nederduitsch gereformeerden, die zich vanaf 1892 "personen behorende tot de Gereformeerde Kerken" noemden. Vanaf 1909 bovendien Gereformeerde Gemeenten en Oud-Gereformeerde Gemeenten. Van 1947 af ook de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).

1. Bevolking naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen

2. Bevolking naar kerkelijke gezindte per 100 personen bij elke volkstelling

aandacht, daar op grond van de gegevens mag worden gesteld dat de veranderingen in de aandelen van de Nederlands Hervormden en van de personen zonder kerkelijke gezindte goeddeels elkaars complement zijn. Dit wil overigens niet zeggen dat de toename van het percentage personen zonder kerkelijke gezindte uitsluitend een gevolg was van de uittredingen uit de categorie der Nederlands Hervormden. De genoemde ontwikkelingen zijn immers steeds de resultante van de veranderingen in het aantal personen dat bij een volkstelling een bepaalde kerkelijke gezindte noemt. Deze veranderingen zijn toe te schrijven aan enerzijds geboorte, sterfte, migratie (die zoals hierna zal blijken te kwantificeren zijn op basis van gegevens uit de gemeentelijke bevolkingsregisters) maar anderzijds ook aan toe- of uittredingen tot resp. uit een bepaalde kerkelijke gezindte. Over dit laatste onderwerp zijn geen gegevens voor de gehele Nederlandse bevolking beschikbaar. Derhalve kunnen geen uitspraken worden gedaan over de mutaties tussen de verschillende kerkelijke gezindten onderling.

Ook de ontwikkeling van het aandeel personen met een Gereformeerde gezindte (vooral tussen 1879 en 1909) heeft een bijdrage geleverd aan de eerder geconstateerde verschuivingen. Zojuist is daarover al opgemerkt dat in 1886 de Nederduitsch Gereformeerden zich hebben afgescheiden van de Nederlands Hervormde Kerk. In 1892 verenigden zich met deze afgescheidenen ook een gedeelte van de Christelijk Gereformeerden, welke groepering tot en met 1879 de enige Gereformeerde groepering was. Sinds 1909 vormt deze laatste groepering een vrij stabiel aandeel in de totale bevolking.

Het percentage personen met een niet eerder genoemde gezindte (in de staten en grafieken omschreven als Overig) is in deze eeuw van circa 6% tot circa 3% (in 1971) teruggelopen.

Het aantal personen zonder kerkelijke gezindte heeft de afgelopen eeuw een aanzienlijke groei doorgemaakt. Hun aandeel is sinds zij in 1879 voor het eerst afzonderlijk werden onderscheiden (12 253 personen) met een factor 251 toegenomen. In de technische toelichting is reeds gesteld dat op basis van deze gegevens slechts voorzichtig conclusies ten aanzien van de ontwikkeling van de mate van onkerkelijkheid in de onderscheiden jaren mogen worden getrokken: immers indien een hoger percentage personen zonder kerkelijke gezindte wordt geconstateerd, kan dat mede een gevolg zijn van het feit dat deze "onkerkelijkheid" meer dan vroeger op het volkstellingsformulier wordt geuit. De spectaculaire groei van het aandeel der bevolking zonder kerkelijke gezindte moet worden gezien in verband met andere maatschappelijke ontwikkelingen, welke zich na de aanvang van de industriële revolutie in Nederland hebben voorgedaan. Te denken valt daarbij onder andere aan de opkomst van het socialisme, alsmede aan democratiserings- en emancipatieprocessen.

Evenals in twee voorgaande publikaties 1) is ook nu weer getracht het natuurlijke verloop (geboorte en sterfte) en de migratie per kerkelijke gezindte te kwantificeren voor de periode tussen de volkstellingen van 1960 en 1971. De gegevens in staat 3, waarin tevens de overeenkomstige uitkomsten voor de periode 1947-1960 zijn weergegeven,

Staat 3. Loop der bevolking naar kerkelijke gezindte, 31 mei 1947 - 31 mei 1960 en 31 mei 1960 - 28 februari 1971

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1947-1960	1960-1971	1947-1960	1960-1971	1947-1960	1960-1971	1947-1960	1960-1971	1947-1960	1960-1971	1947-1960	1960-1971
	x 1 000											
Bevolking aan het begin van de periode	3 703,6	4 634,5	2 988,8	3 240,5	936,0	1 068,6	355,9	416,2	1 641,2	2 102,2	9 625,5	11 462,0
Levendgeborenen	1 400,9	1 154,9	811,8	586,8	318,4	277,1	63,6	60,0	462,8	538,0	3 057,5	2 616,8
Overledenen	386,2	386,7	408,3	391,1	91,9	92,9	51,7	50,7	105,9	136,4	1 044,0	1 057,8
Migratie-overschot	-53,1	49,0	-41,5	-6,7	-69,0	-7,0	34,3	91,3	-47,6	5,6	-177,0	132,4
Berekende bevolking aan het einde van de periode	4 665,1	5 451,7	3 350,8	3 429,5	1 093,5	1 245,8	402,1	516,8	1 980,5	2 509,4	11 462,0	13 153,4
Sterkte volgens de volkstelling aan het einde van de periode	4 634,5	5 273,7	3 240,5	3 075,6	1 068,6	1 225,0	416,2	407,2	2 102,2	2 078,6	11 462,0	13 060,1
Administratieve correcties, etc. 1) ..											0,0	-93,3
Saldo toe- en uittredingen	-30,7	-178,0	-110,3	-353,9	-24,9	-20,8	14,1	-109,6	151,8	569,2		
	Gemiddeld per jaar per 1 000 van de gemiddelde bevolking in de periode											
Levendgeborenen	25,8	21,7	20,0	17,3	24,4	22,5	12,7	13,6	19,0	19,3	22,3	19,9
Overledenen	7,1	7,3	10,1	11,5	7,1	7,5	10,3	11,5	4,4	4,9	7,6	8,0
Migratie-overschot	-1,0	0,9	-1,0	-0,2	-5,3	-0,6	6,8	20,6	-2,0	0,2	-1,3	1,0
Demografische factoren (Levendgeborenen minus overledenen plus migratie-overschot)	17,7	15,3	8,9	5,6	12,0	14,4	9,2	22,7	12,6	14,6	13,4	12,8
Saldo toe- en uittredingen 2)	-0,8	-2,6	-2,7	-9,7	-1,9	-1,0	2,8	-23,9	6,2	21,1		

1) Voor de periode 1960-1971 zijn 12 600 personen te verantwoorden onder administratieve correcties en grenswijzigingen. Bovendien werden in de volkstelling 80 700 personen minder aangetroffen dan volgens de opgaven der bevolkingsstatistiek.

2) Voor de periode 1960-1971 zijn de administratieve correcties, etc. (verhoudingsgewijs over de onderscheiden gezindten verdeeld) in deze cijfers verwerkt.

1) 12e Algemene volkstelling, 31 mei 1947, Serie B, Deel 5. Kerkelijke gezindten.
13e Algemene volkstelling, 31 mei 1960, Deel 7. Kerkelijke gezindte. A. Algemene Inleiding.

zijn ontleend aan de bij het C.B.S. beschikbare bevolkingsstatistieken 2) die worden gebaseerd op de maandelijkse berichtgeving aan het C.B.S. van mutaties in de gemeentelijke bevolkingsregisters in verband met geboorte, sterfte, huwelijksluiting, huwelijksontbinding en migratie.

Bij de interpretatie van staat 3 moet rekening worden gehouden met het feit dat de perioden verlopen tussen de volkstellingen niet overeenkomen. Tussen de volkstellingen van 31 mei 1947 en 31 mei 1960 lag (tot op de dag nauwkeurig) 13 jaar, tussen die van 31 mei 1960 en 28 februari 1971 10 3/4 jaar. De absolute aantallen levendgeborenen en overledenen mogen derhalve niet zonder meer met elkaar worden vergeleken; de relatieve aantallen kunnen in staat 3 daarentegen wel worden vergeleken daar deze cijfers naar gemiddelden per jaar zijn omgerekend.

Bij vergelijking van de saldo's toe- en uittredingen dient voorts met de volgende omstandigheid rekening te worden gehouden. Was het in 1960 zo dat de berekende bevolking op basis van de mutaties in geboorte, sterfte en migratie in de periode 1947-1960 in overeenstemming kon worden gebracht met de sterkte volgens de volkstelling door middel van de toen gehouden controle van de bevolkingsregisters, in 1971 is in de uitkomsten van de telling de laatste stap van de gelijktijdig met de volkstelling gehouden controle van de gemeentelijke bevolkingsregisters niet verwerkt. Daardoor vertonen de berekende (13 153 400) en geconstateerde (13 060 100) aantallen een verschil van ruim 93 000. Dit verschil moet worden toegeschreven aan tal van oorzaken: in sommige gemeenten zijn meer personen (te weten ca. 5 800) geteld dan volgens de bevolkingsregisters aanwezig zouden moeten zijn, in de meeste gemeenten werden minder mensen aangetroffen (te weten ca. 86 500). De rest van het verschil (te weten 93 300 - 86 500 = 6 800 personen) kan worden toegeschreven aan het saldo administratieve correcties die wel in de bevolkingsstatistieken worden doorberekend, doch niet in de volkstellingsresultaten in rekening worden gebracht.

Met behulp van de relatieve cijfers is duidelijk te zien dat het aantal levendgeborenen in de periode 1960-1971 is teruggelopen ten opzichte van de periode daarvoor. Deze teruggang is bij drie van de vijf onderscheiden kerkelijke gezindten zichtbaar, zij het dat het niveau van het aantal levendgeborenen per 1 000 van de gemiddelde bevolking voor de onderscheiden gezindten verschilt.

Het aantal overledenen laat eveneens verschillen zien. Voor Nederlands Hervormden is dit aantal het hoogst. Dit zal mede worden veroorzaakt door de verhoudingsgewijs oude leeftijdsopbouw, waarop in het hierna volgende hoofdstuk zal worden ingegaan. Wanneer beide perioden met elkaar worden vergeleken, blijkt bij alle onderscheiden gezindten het relatieve aantal overledenen enigszins te zijn toegenomen.

Het migratie-overschot laat voor Rooms-Katholiek en Geen een omslag van het teken zien; voor Nederlands Hervormd en Gereformeerd blijft het teken negatief, voor Overig positief.

2) Daar het C.B.S. geboorte-, sterfte- en migratiestatistieken gedifferentieerd naar kerkelijke gezindte niet per maand, maar uitsluitend op jaarbasis samenstelt, moest voor de kalenderjaren 1947, 1960 en 1971 een schatting gemaakt worden van de verdeling van geboorte, sterfte en migratie naar kerkelijke gezindte voor de maanden juni t/m december 1947 en januari t/m mei 1960 resp. juni t/m december 1960 en januari t/m februari 1971. Bij die schattingen is verondersteld dat de aandelen der kerkelijke gezindten in de totale geboorte, sterfte en migratie per maand in de desbetreffende kalenderjaren niet afweken van hetgeen op jaarbasis werd geconstateerd.

Het saldo toe- en uittredingen heeft in de periode 1960-1971 voor vier gezindten een negatief karakter (dat betekent meer uittredingen dan toetredingen), in de daaraan voorafgaande periode had van deze vier alleen die voor de categorie Overig een positief karakter. De vijfde groepering (degenen zonder kerkelijke gezindte) boekt in beide perioden een positief saldo.

De natuurlijke groei (levendgeborenen minus overledenen) gemiddeld per jaar per 1 000 van de gemiddelde bevolking is teruggelopen van 14,7 (1947-1960) naar 11,8 (1960-1971). Rooms-Katholiek en Gereformeerd laten in beide perioden hogere natuurlijke groeicijfers zien dan deze landelijke totalen. Voor personen zonder gezindte geldt dit voor zover het de laatste periode betreft, eveneens.

De totale bevolkingsontwikkeling blijkt in de onderscheiden perioden per 1 000 van de gemiddelde bevolking 13,4 resp. 12,8 te bedragen. Voor beide perioden zijn nu alleen de cijfers voor Rooms-Katholiek hoger, terwijl die voor Gereformeerd en de categorieën Overig en Geen aanvankelijk beneden maar in de latere periode boven de landelijke cijfers liggen. In vergelijking met het saldo toe- en uittredingen blijken de demografische factoren in de periode 1960-1971 voor Nederlands Hervormd, en voor de categorieën Overig en Geen een geringere betekenis te hebben gehad. In de daaraan voorafgaande periode waren voor alle onderscheiden gezindten de demografische factoren de belangrijkste.

Evenals in de publikaties over de kerkelijke gezindten bij de volkstellingen van 1947 en 1960 is ook nu weer nagegaan hoe de gezindten zich per geboortegeneratie hebben ontwikkeld gedurende de opeenvolgende tellingen. Anders dan bij de transversale benadering, waarbij de antwoorden op de vraag "welke is zijn/haar kerkelijke gezindte?" van steeds wisselende personen worden beschouwd, worden bij deze zogenaamde longitudinale benadering dezelfde groepen personen gevolgd.

Staat 4. Bevolking naar geboorteperiode (1870-1879 tot en met 1960-1971) en naar kerkelijke gezindte bij de volkstellingen van 1899, 1930, 1960 en 1971

	1870-1879 1)		1880-1889 1)		1890-1899 1)		1900-1909 1)		1910-1919 1)		1920-1929 1)		1930-1939		1940-1949		1950-1959		1960-1971	
	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
Volkstelling	Rooms-Katholiek																			
1899	288,2	34,7	354,1	34,6	433,7	35,0														
1930 1)	227,7	33,0	283,7	32,7	371,2	34,0	493,5	36,3	568,3	37,9	698,5	41,7								
1960	41,3	30,6	149,6	31,7	276,7	32,7	407,4	34,7	483,0	36,7	606,9	39,9	685,0	43,7	908,4	43,8	1 028,7	45,7		
1971 2)	4,4	29,5	51,3	29,7	184,5	32,2	350,1	34,4	448,6	36,1	585,4	39,1	665,3	42,2	841,7	41,1	1 001,5	44,6	1 151,4	43,0
	Nederlands Hervormd																			
1899	401,9	48,4	485,8	48,5	595,1	48,0														
1930 1)	289,9	39,2	319,7	36,9	374,6	34,3	455,7	33,5	497,0	33,1	494,6	29,5								
1960	57,2	42,4	181,0	39,4	294,1	34,8	382,0	32,5	403,0	30,6	418,9	27,6	403,0	25,7	542,5	26,2	531,3	23,6		
1971 2)	6,3	42,3	68,8	39,9	198,9	34,8	316,9	31,1	353,4	28,4	375,1	25,0	343,3	21,8	420,5	20,5	473,0	21,0	526,9	19,7
	Gereformeerd																			
1899	65,2	7,8	86,2	8,4	108,8	8,8														
1930 1)	56,5	8,2	70,1	8,1	90,6	8,3	117,5	8,6	135,0	9,0	153,9	9,2								
1960	13,2	9,8	43,4	9,2	75,7	9,0	102,1	8,7	113,6	8,6	133,9	8,8	146,6	9,4	200,3	9,7	228,8	10,2		
1971 2)	1,6	11,0	17,4	10,1	54,4	9,5	91,9	9,0	107,7	8,7	128,1	8,5	135,5	8,6	182,9	8,9	221,7	9,9	275,5	10,3
	Overig																			
1899	54,7	6,6	62,2	6,1	62,5	5,0														
1930 1)	54,9	8,0	65,1	7,5	71,3	6,5	81,3	6,0	78,1	5,2	69,7	4,2								
1960	8,8	6,5	28,9	6,1	45,9	5,4	55,8	4,7	55,1	4,2	52,1	3,4	44,9	2,9	62,8	3,0	58,1	2,6		
1971 2)	0,7	4,7	8,8	5,1	24,8	4,3	37,7	3,7	41,2	3,3	46,5	3,1	61,3	3,9	70,4	3,4	54,6	2,4	61,4	2,3
	Geen																			
1899	19,5	2,4	25,6	2,5	39,0	3,2														
1930 1)	80,3	11,6	128,7	14,8	185,5	17,0	212,9	15,6	222,1	14,8	258,6	15,4								
1960	14,6	10,8	68,8	14,6	153,0	18,1	227,2	19,3	262,2	19,9	307,8	20,3	286,7	18,3	359,9	17,4	403,5	17,9		
1971 2)	1,8	12,4	26,1	15,1	109,8	19,2	221,1	21,7	293,2	23,6	363,2	24,2	370,1	23,5	531,7	26,0	497,0	22,1	659,8	24,7

1) Voor de volkstelling van 1930 de geboorteperioden 1871-1880, 1881-1890, 1891-1900, 1901-1910, 1911-1920 en 1921-1930.

2) Steekproef 1 op 10 (x 10).

Zo laat staat 4 zien hoe de personen geboren in een bepaalde periode bij verschillende volkstellingen hebben geantwoord. Toch is het niet helemaal juist daarbij te stellen dat het om precies dezelfde personen zou gaan: door sterfte en migratie verandert de groep personen geboren in een bepaalde periode immers voortdurend van omvang en samenstelling. Naast deze demografische factoren zullen ook de niet-demografische factoren (saldo toe- en uittredingen per gezindte) hierbij een rol spelen.

Voorts moet worden bedacht dat over het algemeen is gevraagd om de volkstellingsformulieren van minderjarigen door het gezinshoofd te laten invullen. Dat kan er toe leiden dat een zelfde geboortegeneratie bij meerderjarigheid een enigszins gewijzigd beeld laat zien. Voor elk der beschouwde geboortegeneraties geldt dat het percentage Rooms-Katholiek in de loop der jaren is teruggelopen. Het percentage Nederlands Hervormden laat per geboorteperiode in de loop der (volkstelling-) jaren een ander beeld zien: schommelende percentages voor de geboorteperioden uit de vorige eeuw, waarbij wel kan worden opgemerkt dat de waarden in 1971 voor alle geboorteperioden op een lager niveau liggen dan in 1899; de geboorteperioden vanaf 1900 laten in de loop der jaren steeds dalende percentages zien.

Wanneer de percentages Rooms-Katholiek en Nederlands Hervormd onderling worden vergeleken, valt op dat van de personen geboren in de vorige eeuw bij alle onderscheiden volkstellingen een groter aandeel zich Nederlands Hervormd heeft genoemd dan Rooms-Katholiek; bij de personen geboren in deze eeuw deed zich het omgekeerde voor. Ook de Gereformeerden laten per geboorteperiode wisselende percentages zien: voor geboorteperioden tot en met 1919 geldt dat de percentages in 1971 op een wat hoger niveau liggen dan in 1960; de geboorteperioden na 1919 vertonen daarentegen een dalende tendens. Personen met Overige gezindten vertonen eveneens schommelende percentages; hier liggen de verhoudingscijfers voor 1971 in het algemeen op een lager niveau dan in 1960. Personen zonder kerkelijke gezindte laten, voor zover geboren tussen 1870-1899, bij volkstellingen in de 20ste eeuw percentages zien in de orde van grootte van 10 à 20, terwijl zij bij de volkstelling van 1899 maximaal 3% noteren. De geboortegeneraties vanaf 1890 vertonen in de loop van deze eeuw steeds toenemende percentages onkerkelijken. De meest onkerkelijke geboortegeneratie was in 1960 die van 1920-1929 (20,3%), in 1971 die van 1940-1949 (26,0%).

HOOFDSTUK 3. KERKELIJKE GEZINDTE IN DEMOGRAFISCH PERSPECTIEF

3.1. Geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en nationaliteit

Aan de hand van de staten 5 tot en met 9 alsmede van de grafieken 3 en 4 wordt in het navolgende een overzicht gegeven van de bevolking naar kerkelijke gezindte uitgesplitst naar geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en nationaliteit.

Uit staat 5 is af te leiden dat van de totale bevolking in 1960 50,2% van het vrouwelijke geslacht was en in 1971 50,1%. In de periode 1960-1971 hebben de Rooms-Katholieke, de Nederlands Hervormde en de Gereformeerde vrouwen hun relatieve meerderheid enigszins versterkt: gezamenlijk in 1960 1 020 vrouwen per 1 000 mannen, en in 1971 1 034. Onder de personen zonder gezindte zijn de mannen in de meerderheid gebleven: kennelijk zijn vrouwen "godsdiensstiger" dan mannen. Bij de personen met Overige gezindten is het duidelijke vrouwenoverschot van 1960 vervangen door een mannenoverschot in 1971. Deze ontwikkeling hangt samen met de gemêleerde samenstelling van deze categorie (onder meer Doopsgezind, Evangelisch-Luthers, Remonstrant, Islamieten). In hoofdstuk 6 zal op deze laatstgenoemde ontwikkeling nader worden teruggekomen.

Staat 5. Geslachtsverhouding resp. gemiddelde leeftijd 1) en verdeling naar leeftijdsgroep per kerkelijke gezindte

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
Geslachtsverhouding (vrouwen per 1 000 mannen)												
	1 007	1 011	1 032	1 069	1 038	1 046	1 225	986	926	919	1 008	1 004
Geslachtsverhouding (vrouwen per 1 000 mannen) naar leeftijdsgroep												
0 - 19 jaar .	956	957	955	965	951	953	961	967	943	932	953	953
20 - 44 " .	1 007	969	1 019	1 010	1 043	1 015	1 205	855	934	887	1 004	948
45 - 64 " .	1 095	1 098	1 089	1 130	1 166	1 154	1 417	1 365	914	928	1 074	1 076
65 jaar of ouder	1 126	1 308	1 209	1 363	1 210	1 375	1 619	1 915	837	986	1 138	1 280
Gemiddelde leeftijd 1) in jaren												
M.	28,2	29,8	33,8	35,4	29,4	30,2	35,3	33,8	31,6	31,5	30,7	31,7
V.	29,5	37,6	35,5	38,1	31,4	32,7	39,7	39,5	31,0	31,7	32,0	33,5
T.	28,8	30,7	34,7	36,8	30,4	31,5	37,7	36,6	31,3	31,6	31,4	32,6
Verdeling naar leeftijdsgroep per gezindte in %												
0 - 19 jaar .	42,7	38,6	33,9	30,8	41,1	39,2	29,7	26,8	37,2	35,5	38,6	35,7
20 - 64 jaar .	50,5	53,1	54,4	54,2	50,3	50,5	55,9	59,3	55,7	56,0	52,7	54,0
65 jaar of ouder	6,8	8,3	11,7	14,9	8,6	10,3	14,4	13,9	7,1	8,5	8,7	10,3

1) Zie voor de berekeningswijze noot 3 in de tekst.

Staat 5 geeft ook informatie over de geslachtsverhouding per leeftijdsgroep voor 1960 en 1971 per kerkelijke gezindte. De geslachtsverhouding in de populatie van 20-44 jaar gaat over van een vrouwen- in een mannenoverschot. Ditzelfde doet zich voor bij de Rooms-Katholieken en vooral bij de categorie Overig. Bij de resterende gezindten blijft weliswaar het vrouwenoverschot in deze leeftijdsgroep gehandhaafd, maar is het minder uitgesproken geworden. Voor de categorie Overig valt ook het relatief hoge niveau van het vrouwenoverschot onder de bevolking van 65 jaar of ouder op. Bij de omvang en samenstelling van een bevolkingsgroep naar geslacht en leeftijd moet worden bedacht dat naast het saldo toe- en uittredingen per kerkelijke gezindte tevens de geboorte-, sterfte- en migratieverhoudingen uit het verleden een rol hebben gespeeld. Tevens is in staat 5 de gemiddelde leeftijd 3) opgenomen. Onder invloed van de voor vrijwel alle leeftijdsgroepen over het algemeen gunstiger geworden sterfteverhoudingen voor zowel mannen als vrouwen (dat wil zeggen in vrijwel alle leeftijdsgroepen is de kans op overlijden kleiner geworden), alsmede onder invloed van de dalende aantallen levendgeborenen en de naar geslacht en leeftijd selectieve

3) De gemiddelde leeftijd in staat 5 werd, behoudens de totaalcijfers voor Nederland, berekend aan de hand van het aantal personen per kerkelijke gezindte per vijfjarige leeftijdsgroep. Deze cijfers zijn reeds in een eerder stadium integraal gepubliceerd (zie Aanhangsel IV). Als gemiddelde leeftijd van iedere vijfjarige leeftijdsgroep werd steeds het gewogen gemiddelde aangehouden dat kon worden berekend via een (steekproef-) tabel met leeftijdsjaren en geslacht voor de totale bevolking van Nederland. Dezelfde gegevens zijn voor de afzonderlijke kerkelijke gezindten niet beschikbaar.

migratie is de gemiddelde leeftijd van de Nederlandse bevolking in de periode 1960-1971 met 1,2 jaar gestegen tot 32,6. Voor vrouwen ligt die leeftijd 0,9 jaar hoger, voor mannen 0,9 jaar lager. Met uitzondering van de daling van de gemiddelde leeftijd voor de categorie Overig alsmede voor mannen zonder kerkelijke gezindte, is in alle andere gevallen sprake van een stijging. In 1971 zijn de Rooms-Katholieke mannen gemiddeld het jongst (29,8 jaar), de vrouwen met Overige gezindten het oudst (39,5 jaar).

Voorts valt op dat de gemiddelde leeftijd van de vrouwen in 1971 in alle onderscheidingen met uitzondering van de categorie Geen tenminste 1,8 jaar hoger is dan die van de mannen.

Ten slotte geeft staat 5 nog de procentuele verdeling per gezindte voor een drietal leeftijdsgroepen: 0-19 jaar, 20-64 jaar en 65 jaar of ouder. Het aantal jongeren is in de periode 1960-1971 in Nederland drie procentpunten teruggelopen. Deze zelfde tendens is bij alle gezindten te onderscheiden. In 1960 hadden de Rooms-Katholieken het hoogste percentage 0-19-jarigen, in 1971 zijn dat de Gereformeerden. Het landelijk percentage 20-64-jarigen is van 1960 tot 1971 iets toegenomen. Ook deze tendens is bij alle gezindten terug te vinden met uitzondering van de Nederlands Hervormden. De hoogste percentages vertonen in beide jaren personen met Overige gezindten. Het aandeel van de bevolking van 65 jaar of ouder is in de periode 1960-1971 aanzienlijk groter geworden (in 1960 993 100 personen of wel 8,7%; in 1971 1 339 700 personen of wel 10,3% van de totale bevolking). In de categorie Overig is de landelijk procentuele toename niet terug te vinden, hoewel het percentage in die categorie nog steeds op een hoog niveau ligt. Ook hier speelt de uiteenlopende samenstelling van deze groep weer een rol. De Nederlands Hervormden hebben in 1971 het hoogste percentage 65-plussers.

In vervolg op staat 5 geeft staat 6 de procentuele leeftijdsverdeling van mannen en vrouwen in een achttal leeftijdsgroepen. Uit de gegevens waarmee deze staat is samengesteld 4), kan worden afgeleid in welke leeftijdsgroep het mannenoverschot omslaat naar een vrouwenoverschot. Voor de totale bevolking is in 1971 de leeftijdsgroep 45-49 jaar de jongste waarin meer vrouwen voorkomen dan mannen, in 1960 was dat de groep 30-34 jaar 5).

De oorzaak van het feit dat er een leeftijd is waarop het mannenoverschot omslaat naar een vrouwenoverschot, moet gezocht worden bij het jongensoverschot bij geboorte, variërend van 1 040 à 1 077 jongens per 1 000 meisjes, alsmede bij de hogere sterfte onder mannen op alle leeftijden. Deze factor werkt in het algemeen compenserend ten aanzien van het jongensoverschot onder de geboren. Ten slotte moet ook nog worden gewezen op de betekenis van de buitenlandse migratie. Tot 1960 hebben de vertreksaldi steeds een positieve invloed gehad op het vrouwenoverschot.

4) Voor 1960: C.B.S., 13e Algemene volkstelling 31 mei 1960, Deel 7. Kerkelijke gezindte, A. Algemene inleiding, 's-Gravenhage, 1968. Voor 1971: C.B.S., 14e Algemene volkstelling 28 februari 1971, de op integrale data gebaseerde kerntabel 5/1 (zie ook Aanhangsel IV).

5) Uit de bevolkingsstatistieken kan deze leeftijd voor de bevolking in Nederland nauwkeuriger worden afgeleid: op 31 december 1960 was dat 31 jaar, op 31 december 1970 was dat 42 jaar terwijl op die datum de groep 40-44-jarigen nog meer mannen dan vrouwen telde. (Voor 31-12-1960 resp. 31-12-1970: zie C.B.S., Maandstatistiek van bevolking en volksgezondheid, juli 1961 resp. jaaroverzicht 1970).

Staat 6. Bevolking naar kerkelijke gezindte, leeftijdsgroep en geslacht

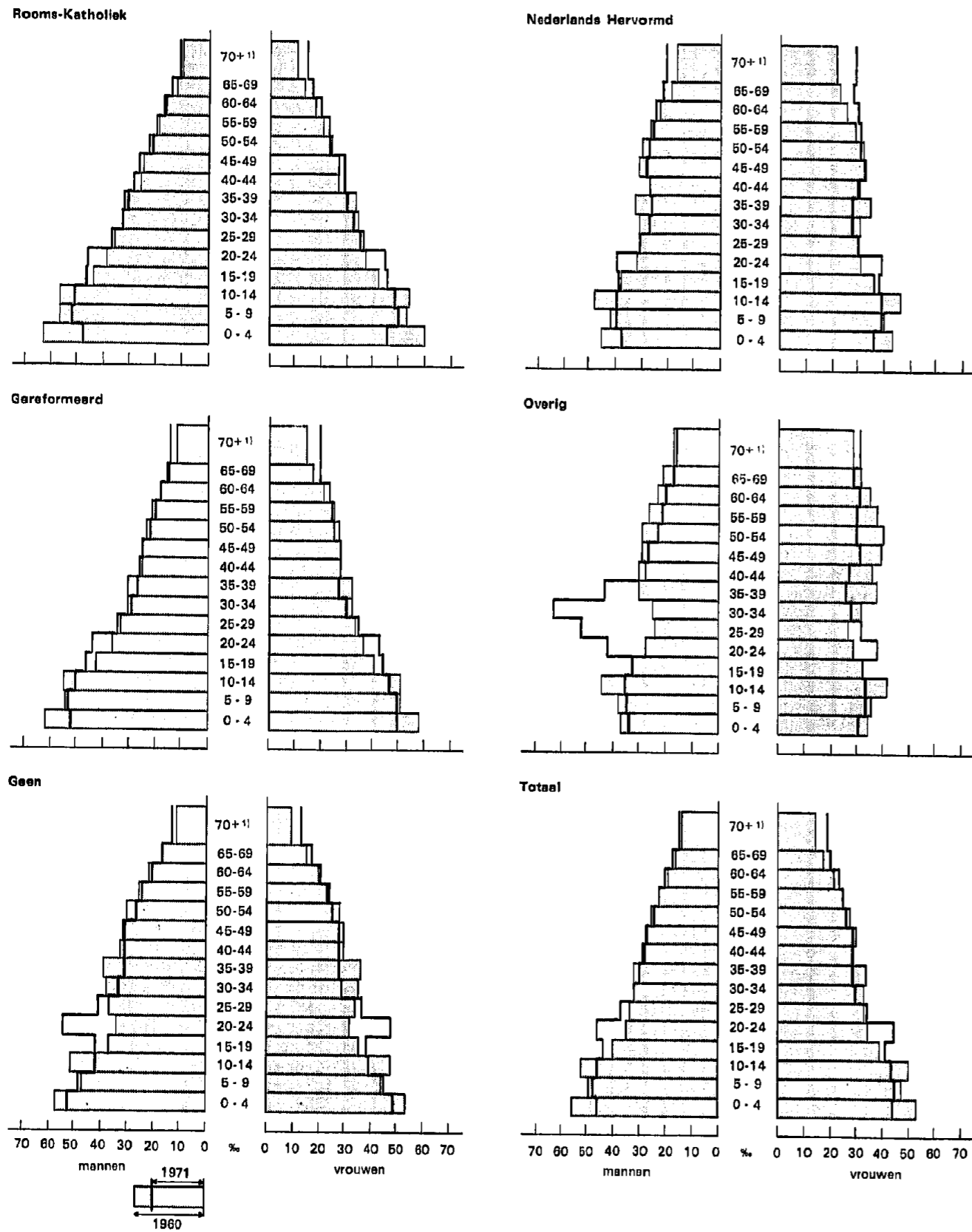
		Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
		1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
Per 100 personen per gezindte													
0 - 9 jaar	M.	11,9	9,9	8,8	7,8	11,5	10,5	7,5	6,9	10,3	10,0	10,5	9,4
	V.	11,3	9,5	8,4	7,5	10,9	10,0	7,1	6,5	9,7	9,4	10,0	8,9
10 - 19 jaar	M.	10,0	9,8	8,6	7,9	9,6	9,6	7,6	6,7	8,8	8,4	9,3	8,9
	V.	9,6	9,4	8,2	7,6	9,1	9,1	7,5	6,7	8,3	7,7	8,8	8,5
20 - 29 jaar	M.	7,5	8,4	6,3	7,0	6,8	7,8	5,2	9,4	7,0	9,5	6,9	8,3
	V.	7,3	8,0	6,1	6,9	6,9	7,7	5,8	7,0	6,6	8,3	6,7	7,8
30 - 39 jaar	M.	6,4	6,5	6,3	5,6	6,1	5,6	5,5	10,5	7,6	6,4	6,5	6,3
	V.	6,7	6,2	6,6	5,6	6,5	5,7	7,0	5,4	7,0	5,7	6,7	5,9
40 - 49 jaar	M.	5,1	5,6	6,1	5,8	5,0	5,1	5,7	5,7	6,5	6,2	5,6	5,7
	V.	5,3	5,8	6,4	6,2	5,6	5,5	7,6	5,9	6,0	5,6	5,9	5,8
50 - 59 jaar	M.	4,2	4,2	5,7	5,5	4,4	4,2	5,6	4,4	5,6	5,2	4,9	4,8
	V.	4,6	4,6	6,1	6,2	5,2	4,8	7,8	6,0	5,2	4,8	5,3	5,1
60 - 69 jaar	M.	2,8	3,1	4,2	4,8	3,2	3,4	4,3	3,6	3,9	3,9	3,5	3,7
	V.	3,2	3,8	4,9	5,8	3,9	4,3	6,7	5,9	3,4	3,7	3,9	4,3
70 jaar of ouder	M.	2,0	2,2	3,4	4,1	2,4	2,8	3,5	3,1	2,2	2,6	2,5	2,8
	V.	2,2	2,9	4,1	5,8	2,9	3,9	5,8	6,3	1,8	2,5	2,9	3,7
Totaal	M.	49,8	49,7	49,2	48,3	49,1	48,9	45,0	50,4	51,9	52,1	49,8	49,9
	V.	50,2	50,3	50,8	51,7	50,9	51,1	55,0	49,6	48,1	47,9	50,2	50,1

Met de komst van de buitenlandse arbeidskrachten naar ons land en het daarmee samenhangende feit dat er sinds 1960 vestigingsoverschotten zijn, wordt het vrouwenoverschot negatief beïnvloed, dat wil zeggen het aantal vrouwen per 1 000 mannen neemt af. De oorzaak van de stijging van de leeftijd waarop het mannenoverschot omslaat, komt voor rekening van het feit dat zowel mannen als vrouwen tegenwoordig gemiddeld op hogere leeftijd overlijden dan voorheen, en (in geringe mate) de invloed van de buitenlandse migratie 6).

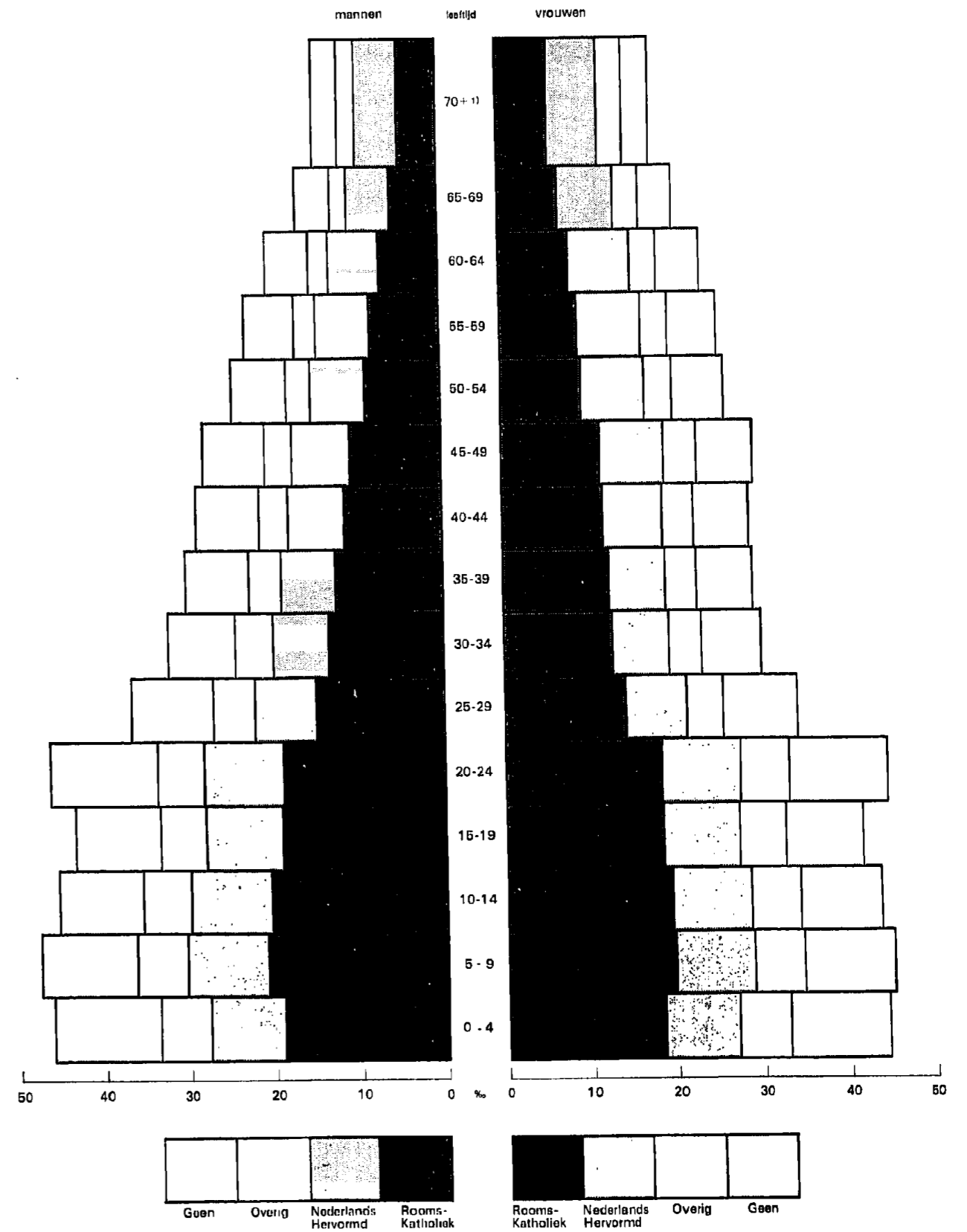
Voor de onderscheiden gezindten zijn er enkele variaties op het zojuist geschetste beeld. De Rooms-Katholieken telden in 1960 vanaf de leeftijdsgroep van 30-34 jaar meer vrouwen dan mannen, in 1971 vanaf de leeftijdsgroep van 40-44 jaar. Nederlands Hervormden lieten bij beide tellingen de omslag voor het eerst in de leeftijdsgroep van 30-34 jaar zien, voor de Gereformeerden geldt voor beide tijdstippen 25-29 jaar als de leeftijdsgroep bij omslag. Personen met Overige gezindten vertoonden in 1960 deze omslag reeds vanaf de leeftijdsgroep van 15-19 jaar, in 1971 pas vanaf die van 45-49 jaar. Onder de personen zonder gezindte bevinden zich bij beide tellingen zelfs nog onder de 70-jarigen of ouder meer mannen dan vrouwen. Uit staat 6 kan met name worden afgelezen hoe de bevolking per kerkelijke gezindte relatief is verdeeld over geslacht en leeftijd. Meer gedetailleerde informatie verschaffen de grafieken 3 en 4. In grafiek 3 zijn voor 1960 en 1971 bevolkingspiramiden per kerkelijke gezindte getekend op basis van relatieve gegevens, zodat de piramiden direct onderling vergelijkbaar zijn. Met name de piramiden der Nederlands Hervormden zijn een voorbeeld van een verouder(en)de bevolkingsgroep. Dit geldt eveneens voor de vrouwen met Overige gezindten. In deze laatstgenoemde categorie is het aantal mannen in de leeftijdsgroep 10-39 jaar in 1960 (76 300 mannen) geringer dan het aantal 20-49-jarigen in 1971 (104 300 mannen). Hoewel de vergelijking niet exact dezelfde groep personen betreft, vanwege het feit dat de periode verstreken tussen beide tellingen niet precies 10 jaar beslaat, en vanwege de mogelijke verandering van ieders persoonlijke kerkelijke gezindte, moet een stijging van de absolute omvang toch

6) Zie C.B.S., Bevolking naar geslacht, leeftijd en burgerlijke staat, 1830-1969, 's-Gravenhage, 1970.
C.B.S., Maandstatistiek van bevolking en volksgezondheid 1970 e.v.

3. Verdeling van de bevolking naar leeftijd en geslacht per 1 000 personen per kerkelijke gezindte, 1960 en 1971¹⁾

4. Verdeling van de bevolking naar leeftijd, geslacht en kerkelijke gezindte per 1 000 personen, 1971¹⁾

¹⁾ De klassebreedte der leeftijdsgroep 70+ jaar is weergegeven als twee maal die der overige leeftijdsgroepen. In werkelijkheid is het promillage derhalve twee maal zo hoog als in eerste instantie wordt gelezen.

¹⁾ De klassebreedte der leeftijdsgroep 70+ jaar is weergegeven als twee maal die der overige leeftijdsgroepen. In werkelijkheid is het promillage derhalve twee maal zo hoog als in eerste instantie wordt gelezen.

voornamelijk gezien worden als een gevolg van de immigratie van buitenlandse arbeidskrachten. Ook in de relatieve gegevens komt dit tot uitdrukking: van alle in staat 6 onderscheiden leeftijdsgroepen maken in 1971 de 30-39-jarige mannen met Overige gezindten ruim 10% uit van de totale groepering, terwijl dit bij alle andere onderscheidingen circa 6% bedraagt. Bij de bespreking van het kenmerk nationaliteit zal hierop nader worden teruggekomen.

Bij de personen zonder kerkelijke gezindte doen zich soortgelijke verschijnselen voor: de 0-59-jarigen waren in 1960 1 865 100 personen sterk, in 1971 bedroeg het aantal personen van 10-69 jaar 2 324 000. De verklaring moet hier evenwel veel eerder in de richting van verandering van kerkelijke gezindte ten gunste van de onderscheiding Geen worden gezocht (zie ook staat 3). Met name geldt dit voor de 20-24-jarige mannen in 1971.

In grafiek 4 is de nationale bevolkingspiramide getekend voor 1971, maar nu met een verdeling van de kerkelijke gezindten per leeftijdsgroep. Voor de overzichtelijkheid zijn de Gereformeerden en de personen met Overige kerkelijke gezindten samengevoegd. In alle leeftijdsgroepen vormen de Rooms-Katholieken de grootste groep, met uitzondering van de personen van 70 jaar of ouder (32% Rooms-Katholiek en 36% Nederlands Hervormd).

In staat 7 wordt een overzicht gegeven van de relatieve verdeling van de personen van 15 jaar of ouder naar geslacht en burgerlijke staat per gezindte voor 1960 en 1971. In de eerste plaats wordt aangegeven welk aandeel de mannen en vrouwen van 15 jaar of ouder hebben in de totale populatie van iedere gezindte, daarna volgt de verdeling per burgerlijke staat. Van 1960 tot 1971 is het aandeel ongehuwden onder de personen van 15 of ouder in Nederland enigszins teruggelopen, evenals het aandeel der weduwnaars. Het aandeel gescheiden mannen bleef constant, terwijl de aandelen van gehuwde mannen en vrouwen en van gehuwd geweest zijnde vrouwen toenamen. Onder de Rooms-Katholieken bevinden zich in 1971 de meeste ongehuwden (30%) onder de Nederlands Hervormden de minste (23%). De huwelijkse staat komt het meest voor bij personen zonder gezindte (68%) en het minst bij de Rooms-Katholieken (64%). De weduwstaat haalt bij de Nederlands Hervormden het hoogste percentage (9%), bij de personen zonder kerkelijke gezindte het laagste (5%), terwijl echtscheiding de meest recente verandering van burgerlijke staat betekent voor ca. 1 à 2% in alle onderscheiden gezindten. Naar geslacht is er enige variatie op het hier geschetste beeld. Wanneer echter wordt bedacht dat deze conclusies zijn gebaseerd op gegevens uit de steekproefuitkomsten met de daarbij behorende 95%-betrouwbaarheidsmarges, dan behoeven in de realiteit niet alle genoemde percentages de feitelijke situatie weer te geven. Degenen die zijn geïnteresseerd in de afwijkingen tussen de steekproefuitkomsten en de integrale uitkomsten worden verwezen naar Aanhangsel III.

Wanneer bijvoorbeeld wordt gekeken naar de absolute aantallen personen naar burgerlijke staat dan blijkt dat in 1971 éénmaal een aantal voorkomt dat groter is onder de Nederlands Hervormden dan onder de Rooms-Katholieken, namelijk het totaal aantal gehuwd geweest zijnde vrouwen (volgens de op de integrale data gebaseerde kerntabel 5/2:182 600 Nederlands Hervormde en 179 800 Rooms-Katholieke vrouwen). Volgens de (steekproef-) tabel 3 in deze publikatie zouden er echter meer gehuwd geweest zijnde Rooms-Katholieke vrouwen (186 700) dan Nederlands Hervormde vrouwen (185 300) zijn.

Uit staat 7 kan niet zonder meer de ontwikkeling van de bevolking naar burgerlijke staat en geslacht per kerkelijke gezindte van 1960 naar 1971 worden afgeleid, daar de leeftijdsopbouw per gezindte voor beide volkstellingsjaren verschillen laat zien, zoals in het voorgaande reeds is gebleken. In staat 8 wordt hiermede rekening gehouden door de verdeling naar burgerlijke staat en geslacht voor personen van 15 jaar of ouder enerzijds weer te geven zoals die werd waargenomen in 1960 (kolom a) en 1971 (kolom b) en anderzijds zoals die zou zijn geweest wanneer de leeftijdsopbouw naar geslacht per kerke-

Staat 7. Bevolking naar kerkelijke gezindte, burgerlijke staat en geslacht

		Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
		1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)
Per 100 personen per gezindte													
Jonger dan 15 jaar	M.	17,5	15,0	13,6	11,8	16,9	15,4	11,9	10,4	15,4	14,2	15,7	13,9
	V.	16,7	14,3	12,9	11,3	16,0	14,7	11,2	9,9	14,5	13,3	15,0	13,3
15 jaar of ouder	M.	32,4	34,7	35,6	36,6	32,2	33,5	33,1	40,0	36,5	37,9	34,1	36,0
	V.	33,5	35,9	37,9	40,3	35,0	36,4	43,8	39,8	33,5	34,6	35,2	36,8
Personen van 15 jaar of ouder per 100 personen van 15 jaar of ouder per gezindte													
Ongehuwd	M.	17,5	15,9	13,2	12,5	14,8	14,1	10,5	12,8	13,1	14,5	14,8	14,5
	V.	16,2	13,6	11,7	10,9	15,2	14,1	13,2	11,5	9,6	10,0	13,4	12,1
Gehuwd	M.	29,9	31,7	32,8	32,7	31,5	32,9	30,2	36,0	36,7	35,7	32,2	33,1
	V.	30,5	32,3	33,5	33,8	32,1	32,7	34,4	29,7	33,5	32,4	32,3	32,7
Weduwstaat	M.	1,6	1,3	2,2	2,0	1,7	1,4	1,9	1,3	1,6	1,3	1,8	1,5
	V.	3,8	4,3	5,7	6,9	4,5	5,1	7,9	7,1	3,5	4,1	4,5	5,1
Gescheiden van echt	M.	0,2	0,3	0,3	0,3	0,1	0,2	0,8	0,4	0,8	0,8	0,4	0,4
	V.	0,4	0,5	0,6	0,7	0,3	0,3	1,5	1,2	1,2	1,2	0,6	0,7

1) Steekproef 1 op 10 (x 10).

Staat 8. Bevolking van 15 jaar of ouder naar kerkelijke gezindte, burgerlijke staat en geslacht per 1 000 mannen resp. vrouwen van 15 jaar of ouder, zoals waargenomen in 1960 (a), in 1971 (b) en gestandaardiseerd voor 1971 (c) 1) (1971: steekproef 1 op 10 (x 10))

		Rooms-Katholiek			Nederlands Hervormd			Gereformeerd			Overig			Geen			Totaal		
		a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Ongehuwd	M.	136,4	126,1	120,3	80,3	63,5	74,8	26,8	25,6	24,5	8,6	8,8	8,2	49,5	68,6	46,7	301,6	292,6	274,5
	V.	122,1	106,0	99,9	69,0	53,6	61,7	27,1	25,1	23,7	10,5	7,7	9,6	35,1	46,5	33,2	263,7	238,9	228,1
Gehuwd	M.	233,7	252,0	251,5	200,2	164,8	207,9	57,9	58,2	60,9	24,8	24,8	25,5	138,3	168,7	142,1	654,9	668,6	687,9
	V.	230,7	251,0	251,3	197,5	166,8	204,1	57,0	58,0	60,3	27,2	20,0	28,4	122,0	150,1	123,5	634,5	646,0	667,5
Weduwstaat	M.	12,2	10,3	9,8	13,2	10,1	10,8	3,2	2,6	2,4	1,5	0,9	1,3	5,9	6,4	4,8	36,1	30,3	29,2
	V.	28,5	33,7	29,0	33,6	34,1	33,8	7,9	9,0	7,8	6,3	4,8	6,1	12,9	18,7	13,1	89,2	100,4	39,2
Gescheiden van echt	M.	1,9	2,6	2,6	2,0	1,7	2,1	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,3	3,0	3,6	3,1	7,4	8,5	8,5
	V.	2,9	3,9	3,9	3,8	3,7	4,3	0,5	0,6	0,6	1,2	0,8	1,1	4,4	5,7	4,7	12,7	14,7	14,7
Totaal	M.	384,2	391,0	384,2	295,8	240,1	295,8	88,1	86,7	88,1	35,2	34,9	35,2	196,7	247,3	156,7	1 000	1 000	1 000
	V.	384,1	394,7	384,1	303,8	258,2	303,8	92,5	92,7	92,5	45,1	33,4	45,1	174,5	221,0	174,5	1 000	1 000	1 000

1) Voor 1971 gestandaardiseerd naar leeftijd en geslacht op basis van de leeftijdsopbouw naar kerkelijke gezindte op 31 mei 1960.

Staat 9. Bevolking naar kerkelijke gezindte, nationaliteit en geslacht, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

		Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
		x 1 000											
Nederlandse nationaliteit	M.	2 567,6		1 484,7		590,8		142,2		1 578,8		6 363,9	
	V.	2 606,2		1 583,9		620,0		178,0		1 458,3		6 446,5	
Niet-Nederlandse nationaliteit	M.	65,7		7,7		3,2		64,7		22,1		163,3	
	V.	44,7		6,8		2,6		22,6		14,8		91,5	
Per 100 personen per gezindte													
Nederlandse nationaliteit	M.	48,6		48,2		48,6		34,9		51,4		48,7	
	V.	49,3		51,4		51,0		43,7		47,4		49,3	
Niet-Nederlandse nationaliteit	M.	1,2		0,3		0,3		15,9		0,7		1,3	
	V.	0,9		0,2		0,2		5,5		0,5		0,7	
Per 100 personen met de Nederlandse, resp. een niet-Nederlandse nationaliteit													
Nederlandse nationaliteit	M.	20,0		11,6		4,6		1,1		12,3		40,7	
	V.	20,3		12,4		4,8		1,4		11,4		50,3	
Niet-Nederlandse nationaliteit	M.	25,7		3,0		1,3		25,4		8,7		64,1	
	V.	17,6		2,7		1,0		8,9		5,8		35,9	

lijke gezindte in 1971 dezelfde was geweest als in 1960 (standaardisatie: kolom c). De totale bevolking van 15 jaar of ouder per geslacht is daarbij op 1 000 gesteld. Voor de totale bevolking blijkt dat er in 1971 relatief meer ongehuwden en verweduwen zijn waar te nemen dan op basis van een constante leeftijdsopbouw zou mogen worden verondersteld. Gehuwden komen relatief minder talrijk voor, terwijl voor de gescheidenen van echt geen verschil kan worden opgemerkt. Deze verschillen, die blijken uit de vergelijking van de kolommen b en c, vinden hun oorzaak in de gedurende de periode 1960-1971 gewijzigde leeftijdsopbouw.

Per kerkelijke gezindte gedifferentieerd zijn er enkele variaties op het zojuist geschetste algemene beeld. Daarbij komt echter ook het effect van het saldo toe- en uittredingen per gezindte tot uitdrukking. De verschillende niveaus van de cijfers in de kolommen b en c bij met name Nederlands Hervormden en personen zonder gezindte zijn daarvan het gevolg. Kennelijk hebben deze saldi een eigen verdeling naar leeftijd.

Vergelijking van de kolommen a en c maakt conclusies omtrent de factor burgerlijke staat mogelijk, daar de leeftijdsopbouw per gezindte in beide kolommen dezelfde is. De verschillen zijn toe te schrijven aan de in de periode gewijzigde leeftijdsspecifieke burgerlijke staat verhoudingen, zoals onder andere beïnvloed door een veranderende leeftijd bij huwelijksluiting, bij huwelijksontbinding, etc. Uit de staat blijkt in het algemeen dat de Nederlands Hervormden en degenen zonder gezindte zich minder conformeren aan het beeld van de totale bevolking dan de Rooms-Katholieken en Gereformeerden.

Al enkele malen is gewezen op het feit dat de categorie Overig nogal gemêleerd is samengesteld (voornamelijk Evangelisch-Luthers, Doopsgezind, Remonstrants en Islamieten). Een en ander komt sterk tot uitdrukking in staat 9, waarin gegevens naar kerkelijke gezindte, nationaliteit en geslacht zijn opgenomen. Van de totale bevolking in Nederland is in 1971 (voor 1960 zijn gegevens inzake kerkelijke gezindte en nationaliteit niet beschikbaar) circa 2% niet-Nederlander. Van alle niet-Nederlanders blijkt volgens staat 9 ruim 34% tot de categorie Overig te behoren, hoewel een groter percentage (te weten 43%) heeft opgegeven Rooms-Katholiek te zijn. Maar terwijl van alle Rooms-Katholieken circa 2% niet-Nederlander is, is dit percentage onder de personen met Overige gezindten 21. Uit tabel 10 in deze publikatie blijkt dat zich in laatstgenoemde groep een aanzienlijk aandeel niet-Nederlanders bevindt onder de Evangelisch-Luthers, alsmede onder de restgroepering "Andere kerkelijke gezindten". Uit tabel 1 blijkt voor wat betreft deze laatste groepering de groei van met name een aantal buitenlandse kerkgenootschappen (onder andere Grieks-Orthodox en Islamieten). Deze zal vrijwel zeker een gevolg zijn van de komst van buitenlandse arbeidskrachten naar ons land. De verdeling naar nationaliteit van de populaties die van deze kerkgenootschappen deel uitmaken, is echter niet beschikbaar.

De geslachtsverhouding onder de niet-Nederlanders bedraagt 560 vrouwen per 1 000 mannen. Naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd is een laagste waarde van 349 vrouwen per 1 000 mannen voor de groepering Overig waar te nemen. Van alle niet-Nederlandse mannen heeft 80% opgegeven Rooms-Katholiek te zijn dan wel tot de categorie Overig te behoren. Voor de vrouwen bedraagt dit percentage 74.

3.2. Bestaande huwelijken en (huwelijks)vruchtbaarheid

Voor 1960 en 1971 zijn tevens demografische gegevens bekend waarbij niet zo zeer personen als teleenheid functioneren maar de relatie tussen twee met elkaar gehuwde personen, waarvan het huwelijk vóór 1971 is gesloten en die op 28 februari 1971 met elkaar samenwoonden. Van deze zogenaamde bestaande huwelijken zullen in het navolgende enige aspecten worden behandeld. In dit verband zal ook het aantal in deze huwelijken voortgebrachte kinderen worden besproken, terwijl tevens zal worden ingegaan op het totaal aantal ooit door gehuwde en

gehuwd geweest zijnde vrouwen voortgebrachte kinderen. Al deze gegevens worden in deze publikatie uiteraard onderscheiden naar kerkelijke gezindte. (In een aparte publikatie (Serie A, deel 2) wordt naast kerkelijke gezindte ook aandacht besteed aan tal van andere aspecten van de bestaande huwelijken en (huwelijks)vruchtbaarheid). In 1960 werden er 2,56 miljoen gehuwde vrouwen geteld en 2,52 miljoen bestaande huwelijken; in 1971 zijn deze aantallen 3,10 miljoen gehuwde vrouwen en 3,04 miljoen huwelijken 7). Op het eerste gezicht lijkt het vreemd dat niet alle gehuwde vrouwen een "bestaand huwelijk" vormen. In de definitie van de bestaande huwelijken wordt echter uitdrukkelijk gesproken van "huwelijken van met elkaar samenwonende echtgenoten", daar zonder de introductie van de voorwaarde "samenwonen" de persoonlijke kenmerken van echtgenoten niet met elkaar in verband kunnen worden gebracht. Uit de hierboven genoemde cijfers kan derhalve worden afgeleid hoeveel vrouwen niet met hun echtgenoot samenwoonden op het moment van telling. Dit betrof in 1960 44 300 gehuwde vrouwen, waarvan een gedeelte formeel "gescheiden van tafel en bed" was en het overige deel om andere redenen niet met hun echtgenoot samenwoonden (onder andere in verband met een werkkring in het buitenland); in 1971 gaat het hierbij om 62 100 gehuwde vrouwen.

Staat 10 geeft een overzicht van de bestaande huwelijken in 1960 en 1971 naar de kerkelijke gezindten van de beide echtgenoten. Uit deze staat kan in principe het aantal kerkelijk gemengde huwelijken worden afgeleid. Dat gaat echter niet op voor de combinatie Overig met Overig, daar zich binnen deze combinatie zowel gemengde als niet-gemengde huwelijken kunnen voordoen. Ook bij huwelijken van een Gereformeerde man met een Gereformeerde vrouw moet rekening worden gehouden met het voorkomen van een aantal gemengde huwelijken, aangezien een vijftal Gereformeerde groeperingen in de categorie Gereformerd zijn samengebracht. Tevens wordt opgemerkt dat tot de niet-gemengde huwelijken ook zijn gerekend die huwelijken waarbij zowel de man als de vrouw heeft opgegeven zich niet tot een gezindte te rekenen.

Staat 10. Bestaande huwelijken naar kerkelijke gezindte van de (samenwonende) echtgenoten

Kerkelijke gezindte van de man	Kerkelijke gezindte van de vrouw											
	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)
	Per 100 huwelijken											
Rooms-Katholiek ...	34,1	35,6	0,8	1,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,4	0,9	35,6	37,8
Nederlands Hervormd	1,1	1,2	27,7	21,9	0,4	0,3	0,6	0,3	0,9	1,4	30,7	25,1
Gereformeerd	0,1	0,2	0,3	0,3	8,4	8,2	0,0	0,0	0,1	0,1	8,9	8,9
Overig	0,2	0,1	0,4	0,2	0,0	0,0	2,9	2,1	0,3	0,2	3,8	2,8
Geen	0,9	1,6	1,8	2,5	0,2	0,3	0,6	0,5	17,5	20,4	21,0	25,5
Totaal	35,4	38,7	31,1	25,9	9,0	9,1	4,3	3,1	19,2	23,2	100 2)	100 2)

1) Steekproef 1 op 10 (x 10).

2) Absolute aantallen 1960 = 2 518 800 huwelijken
1971 = 3 043 800 huwelijken.

Volgens staat 10 was in 1960 in bijna 80% van de huwelijken sprake van echtgenoten die ofwel allebei Rooms-Katholiek, ofwel allebei Nederlands Hervormd, ofwel allebei Geen waren. In 1971 is dit percentage 78%. Van de Rooms-Katholieke mannen maakte in 1960 circa 5% deel uit van een kerkelijk gemengd huwelijk, in 1971 6%. Voor vrouwen zijn deze percentages 6 respectievelijk 8. Ook bij de Nederlands Hervormden, Gereformeerden en personen met Overige gezindten

7) Dit aantal van 3,04 miljoen huwelijken is inclusief de in 1971 gesloten huwelijken. In de staten, tabellen en tekst elders in deze publikatie zijn deze laatstgenoemde huwelijken steeds buiten beschouwing gelaten.

is het percentage gemengde huwelijken hoger voor vrouwen dan voor mannen. Voor degenen zonder gezindte is dit evenwel andersom. In paragraaf 1 van hoofdstuk 3 van de voornaamste uitkomsten werd al gewezen op de geslachtsverhouding naar kerkelijke gezindte. De constatering in deze alinea zal vermoedelijk hiermee samenhangen: onder de gehuwden zonder gezindte bevinden zich 907 vrouwen per 1 000 mannen, onder de gehuwden met een gezindte 1 017.

Gemengde relaties die in tenminste 1% van het totaal aantal in 1971 bestaande huwelijken voorkomen, zijn Rooms-Katholieke man en Nederlands Hervormde vrouw, Nederlands Hervormde man en Rooms-Katholieke of onkerkelijke vrouw, en onkerkelijke man met Rooms-Katholieke of Nederlands Hervormde vrouw.

In staat 11 worden de bestaande eerste huwelijken onderscheiden naar het al dan niet kerkelijk gemengde karakter van het huwelijk, de periode van huwelijksluiting en de leeftijd van de vrouw bij huwelijksluiting. Voor de onderscheiding van eerste en niet-eerste huwelijken naar kerkelijke gezindte van de vrouw kan worden verwezen naar staat 13. Uit de op twee na laatste kolom van deze staat blijkt dat relatief gezien in niet-eerste huwelijken de vrouw vaker geen gezindte heeft opgegeven dan in eerste huwelijken.

Staat 11. Bestaande eerste huwelijken naar al dan niet kerkelijk gemengd karakter van het huwelijk, periode van huwelijksluiting en leeftijd van de vrouw bij huwelijksluiting, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

Periode van huwelijksluiting	Totaal		waarvan met leeftijd vrouw bij huwelijksluiting						Absoluut totaal	Aantal in 1971 bestaande eerste huwelijken als percentage van het aantal gesloten eerste huwelijken in Nederland, waarbij beide partners ten tijde van de huwelijksluiting in Nederland woonden		
	Kerkelijk niet gemengd	Kerkelijk gemengd	jonger dan 20 jaar		20 - 24 jaar		25 jaar of ouder			Kerkelijk niet gemengd	Kerkelijk gemengd	Totaal
			Kerkelijk niet gemengd	Kerkelijk gemengd	Kerkelijk niet gemengd	Kerkelijk gemengd	Kerkelijk niet gemengd	Kerkelijk gemengd				
	Per 100 van het totaal aantal huwelijken in iedere periode van huwelijksluiting x 1 000									%		
1965 - 1970 ...	84,4	15,6	13,6	3,3	54,6	9,4	16,2	2,9	603,8	105	62	95,2
1960 - 1964 ...	89,3	10,7	12,1	2,2	51,6	5,7	25,6	2,8	397,2	99	62	93,1
1955 - 1959 ...	91,0	9,0	8,5	1,4	47,6	4,6	34,9	3,0	366,4	96	59	90,8
1950 - 1954 ...	91,2	8,8	7,6	1,1	44,5	4,2	39,1	3,5	329,0	93	54	87,4
1949 of eerder.	90,5	9,5	7,9	1,1	44,7	4,7	37,9	3,7	1 119,0	.	.	81,1 1)
Totaal	89,2	10,8	9,7	1,8	48,2	5,8	31,3	3,2	2 815,5	99 2)	60 2)	92,2 2)
Bij de volkstelling 1960:												
Totaal	91,5	8,5	6,7		47,3		46,0		2 303,3			

1) Percentage heeft betrekking op de huwelijksperiode 1946 - 1949.
2) Percentages hebben betrekking op de huwelijksperiode 1950 - 1970.

Terug bij staat 11 kan, in verband gebracht met de absolute aantallen in staat 10, worden geconstateerd dat in 1960 de eerste huwelijken ruim 91% van het totaal aantal bestaande huwelijken omvatten, in 1971 bijna 93%. Voor de eerste huwelijken is het aantal kerkelijk gemengde huwelijken nauwkeurig te berekenen aan de hand van het beschikbare cijfermateriaal. Terwijl in 1960 het aantal gemengde eerste huwelijken 8,5% uitmaakte van het totaal aantal eerste huwelijken is dit percentage in 1971 opgelopen tot 10,8. In tabel 10 kan het kerkelijk gemengde karakter per gezindte van de vrouw meer gedetailleerd worden bekeken.

Naarmate de periode van huwelijksluiting verder in het verleden is gelegen, neemt het kerkelijk gemengde karakter der op 28 februari 1971 nog bestaande huwelijken af. Dit hangt onder meer samen met het feit dat kerkelijk gemengde huwelijken vroeger slechts bij uitzondering werden voltrokken. Mogelijk hebben daarbij ook de omstandigheden een rol gespeeld dat het kerkelijk gemengde huwelijk relatief

minder overlevingskansen heeft dan het niet-gemengde, alsmede dat echtelieden tijdens hun huwelijk qua gezindte naar elkaar toe kunnen groeien zodat er na verloop van tijd niet meer sprake is van een gemengd huwelijk.

Van de in 1971 bestaande eerste huwelijken is circa 35% gesloten in 1960 of later, 25% in de jaren vijftig en 40% daarvoor. Naarmate het huwelijk langer bestaat, resteert er in vergelijking met het aantal in die periode gesloten huwelijken een geringer percentage. Uiteraard speelt hierbij huwelijksontbinding door overlijden of echtscheiding een grote rol. Een geringe rol spelen echter ook factoren als het saldo van de buitenlandse migratie van huwelijken, en het niet samenwonen van gehuwden. In de laatste drie kolommen van staat 11 worden de aantallen getelde eerste huwelijken in 1971 geconfronteerd met de aantallen voltrokken eerste huwelijken in iedere periode van huwelijksluiting: hoe verder terug in de tijd, hoe lager de percentages. Opvallend is het verschil tussen kerkelijk gemengde en niet-gemengde huwelijken. Voor de meest recente periode van huwelijksluiting worden zelfs meer bestaande niet-gemengde eerste huwelijken aangetroffen dan er in Nederland in diezelfde periode werden gesloten (105%). De gegevens inzake de huwelijksluiting naar kerkelijke gezindte der partners welke jaarlijks bij het C.B.S. worden vastgesteld, zijn gebaseerd op slechts een summiere indeling van de variabele kerkelijke gezindte. Vandaar dat de cijfers in de staat zijn afgerond tot gehele getallen, en met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd. Behalve het mogelijke effect van de positieve migratiesaldo's kan tevens een rol hebben gespeeld dat een aantal huwelijken volgens de bevolkingsstatistiek weliswaar kerkelijk gemengd zijn gesloten, maar bij de volkstelling kennelijk niet meer gemengd van karakter was.

Naar leeftijd van de vrouw bij huwelijksluiting gedifferentieerd blijkt dat in het algemeen geldt dat hoe verder men teruggaat in het verleden, hoe ouder de (in 1971 nog gehuwde) vrouw ten tijde van haar huwelijksvoltrekking was. Dit geldt ongeacht het al dan niet kerkelijk gemengde karakter van het huwelijk. Voorts is uit deze cijfers af te leiden dat naarmate de huwelijksleeftijd van de vrouw hoger is, het aandeel der kerkelijk gemengde eerste huwelijken juist lager is. Per periode van huwelijksluiting zijn er enige variaties op dit algemene beeld.

Nogmaals moet worden gewezen op het feit dat deze conclusies, evenals vele andere in de onderhavige publikatie, zijn gebaseerd op steekproefresultaten: zij gelden derhalve bij de 95%-betrouwbaarheidsmarges (zie voor meer bijzonderheden hieromtrent Aanhangsel III). Dit geldt ook voor de staten 13 en 14, die te zamen met staat 12 (met op integrale data gebaseerde cijfers) de (huwelijks)vruchtbaarheid tot onderwerp hebben. Zowel in 1960 als in 1971 is aan gehuwde vrouwen gevraagd naar het aantal levendgeboren kinderen uit het ten tijde van de telling bestaande huwelijk. In 1971 is bovendien aan gehuwde en gehuwd geweest zijnde vrouwen gevraagd naar het aantal ooit uit hen levendgeboren kinderen. Het navolgende zal derhalve betrekking hebben op gerealiseerde vruchtbaarheid van ooit-gehuwde vrouwen alsmede op gerealiseerde huwelijksvruchtbaarheid van gehuwde vrouwen: vandaar de schrijfwijze (huwelijks)vruchtbaarheid. In de kerntabellen zijn integrale gegevens gepubliceerd over gehuwde en gehuwd geweest zijnde vrouwen naar het aantal levend ter wereld gebrachte kinderen (zie Aanhangsel IV). Staat 12 geeft een overzicht van gehuwde vrouwen naar kerkelijke gezindte en de uit hen levendgeboren kinderen, zoals geteld in 1960 en 1971. De cijfers voor 1960 en 1971 zijn niet geheel identiek omdat die van 1960 betrekking hebben op de met hun echtgenoot samenwonende gehuwde vrouwen, die van 1971 daarentegen op alle gehuwde vrouwen. In staat 12 zijn uiteenlopende percentages vrouwen met kinderen te signaleren. Bij alle gezindten zijn deze tussen 1960 en 1971 gestegen en liggen voor de Nederlands Hervormde en Gereformeerde vrouwen het hoogst. Dit hangt samen met de leeftijdsverdeling van deze vrouwen:

voor alle gehuwde vrouwen in Nederland was de gemiddelde leeftijd in 1971 43,7 jaar, voor de Rooms-Katholieke 42,4 jaar, voor de Nederlands Hervormde 46,3 jaar, de Gereformeerde 44,2, de Overige 46,6, en degenen zonder gezindte 42,4.

Staat 12. Gehuwde vrouwen 1) naar kerkelijke gezindte en de uit hen levendgeboren kinderen

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
Aantal gehuwde vrouwen (x 1 000)	916,4	1 206,1	783,3	798,7	227,5	280,2	108,8	97,4	482,8	921,9	2 518,8	3 104,2
waarvan (in %)												
- (nog) kinderloos	16,4	15,2	15,9	12,7	14,6	12,8	19,9	15,4	20,3	15,7	17,0	14,5
- met kinderen	83,6	84,8	84,1	87,3	85,4	87,2	80,1	84,6	79,7	84,3	83,0	85,5
Aantal uit hen levendgeborenen kinderen (x 1 000)	2 962,9	3 441,3	1 935,6	1 992,5	708,1	834,2	247,3	235,7	948,2	1 490,6	6 802,1	7 994,3
Per gehuwde vrouw met kinderen												
Aantal uit hen levendgeborenen kinderen ...	3,9	3,4	2,9	2,9	3,6	3,4	2,8	2,9	2,5	2,4	3,3	3,0

1) Voor 1960: gehuwde vrouwen samenwonend met de echtgenoot.
Voor:1971: gehuwde vrouwen al dan niet samenwonend met de echtgenoot.

Voor de verschillen in gemiddeld aantal kinderen per gehuwde vrouw blijken de verschillen in de gemiddelde leeftijd per gezindte, althans volgens de cijfers in staat 12, geen doorslaggevend betekenis te hebben. Rooms-Katholieke vrouwen met een relatief lage gemiddelde leeftijd hebben een hoog gemiddeld kindertal terwijl deze relatie voor Nederlands Hervormde vrouwen juist andersom is. Kennelijk spelen andere factoren een rol. Over het algemeen kan gesteld worden dat kerkelijke gezindte en wellicht nog meer de mate waarin men zijn/haar kerkelijke overtuiging beleeft (religiositeit) een rol speelt voor het niveau van de vruchtbaarheid. Dat het daarbij inderdaad gaat om de kerkelijke gezindte blijkt onder meer uit (steekproef)onderzoeken met betrekking tot de differentiële vruchtbaarheid. Overeenkomstige groepen vrouwen, welke zich ten opzichte van elkaar alleen onderscheiden door een verschil in kerkelijke gezindte vertonen eveneens een verschil in (huwelijks)vruchtbaarheid(1). De achterliggende gedachte is daarbij dat iemands kijk op de samenleving overeenkomstig vertoont met de ideeën die het kerkgenootschap waartoe men behoort, uitdraagt. Die visie op de samenleving is niet voor alle kerkgenootschappen identiek, hetgeen een belangrijke invloed kan uitoefenen op de gedachten over het aantal kinderen, dat men wenst.

In de volgende staten, gebaseerd op steekproefgegevens, wordt nader ingegaan op een tweetal aspecten van de (huwelijks)vruchtbaarheid. Staat 13 geeft een overzicht van de bestaande eerste resp. niet-eerste huwelijken alsmede van de gehuwd geweest zijnde dan wel de gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen, naar kerkelijke gezindte van de vrouw en het aantal uit haar levendgeborenen kinderen. Uit deze staat blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de voor het eerst gehuwde vrouw 43,1 jaar is, maakt zij echter deel uit van een niet-eerste huwelijk dan is zij gemiddeld 7,7 jaar ouder. Gehuwd geweest zijnde vrouwen dan wel gehuwde vrouwen die niet met hun echtgenoot samenwonen zijn gemiddeld 63,8 jaar. Steeds blijkt dat naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd de Rooms-Katholieke vrouwen en vrouwen zonder kerkelijke gezindte gemiddeld jonger zijn dan de resterende vrouwen (zie ook staat 5). Deze gemiddelde leeftijden van de vrouw zijn per kerkelijke gezindte mede afhankelijk van de leeftijd bij huwelijksluiting, van de periode van huwelijksluiting, van de omvang van de onderscheiden huwelijks-cohorten, alsmede van de toe- en uitredingsprocessen. Voor de gemiddelde aantallen kinderen door vrouwen voortgebracht, geldt eveneens dat deze de resultante zijn van voornoemde factoren, alsmede van de in de loop der tijd veranderde normen en waarden op het gebied van kinderen krijgen.

(1) Zie de referenties in hoofdstuk 8 van de voornaamste uitkomsten.

Staat 13. Aantal levendgeborenen kinderen uit vrouwen die deel uitmaken van bestaande eerste resp. niet-eerste huwelijken alsmede uit gehuwd geweest zijnde dan wel gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen naar kerkelijke gezindte van de vrouw, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

	Aantal levendgeborenen kinderen uit de vrouw						Gemiddeld aantal kinderen resp. vrouwen	Gemiddelde leeftijd van de vrouw 1)	in jaren
	0	1	2	3	4	5+			
	(per regel 100%)								
Rooms-Katholiek ...	13,7	15,9	23,7	16,4	10,5	19,7	2,90	42,0	
Nederlands Hervormd	11,5	16,9	29,8	19,6	10,4	11,9	2,53	45,8	
Gereformeerd	11,5	12,6	22,1	19,4	13,7	20,6	3,03	43,6	
Overig	13,7	17,0	28,4	18,9	10,2	11,8	2,48	45,1	
Geen	14,8	21,7	33,6	16,5	7,0	6,4	2,07	41,6	
Totaal	13,2	17,2	27,5	17,6	10,0	14,6	2,62	43,1	
	Niet-eerste huwelijken								
Rooms-Katholiek ...	22,7	16,5	18,8	13,8	9,9	18,1	2,61	50,6	
Nederlands Hervormd	23,1	18,4	21,7	15,5	8,7	12,6	2,26	52,8	
Gereformeerd	27,5	16,6	18,9	13,1	9,6	14,2	2,27	54,1	
Overig	24,6	19,6	22,0	13,3	8,3	12,2	2,17	52,4	
Geen	20,0	20,9	25,3	15,0	8,8	10,1	2,15	48,6	
Totaal	22,3	18,6	21,8	14,6	9,1	13,5	2,32	50,8	
	Gehuwd geweest zijnde dan wel gehuwde, maar niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen								
Rooms-Katholiek ...	16,4	11,8	14,5	13,2	11,1	33,1	3,72	61,8	
Nederlands Hervormd	13,3	16,5	23,5	17,2	10,8	18,8	2,86	67,2	
Gereformeerd	13,1	11,0	16,0	15,8	13,2	30,8	3,57	67,2	
Overig	17,5	18,0	24,6	15,7	9,5	14,8	2,52	66,7	
Geen	14,7	22,0	26,8	15,9	9,0	11,6	2,36	60,1	
Totaal	14,8	15,7	20,6	15,4	10,6	22,9	3,09	63,8	

1) Zie voor de berekeningswijze noot 3 in de tekst.

Opvallend is voorts het hoge percentage kinderloze niet-eerste huwelijken ten opzichte van de kinderloze eerste huwelijken. Zowel vrijwillige als onvrijwillige kinderloosheid kunnen hierop van invloed zijn. Uit tabel 9 is globaal te berekenen dat de eerste huwelijken op de volkstellingsdatum gemiddeld ca. 18,9 jaar bestonden, tegen de niet-eerste huwelijken ca. 16,2 jaar. Gemiddeld trad de voor het eerst gehuwde vrouw op 24-jarige leeftijd in het huwelijk (huwelijksduur op teldatum 18,9 jaar, en gemiddelde leeftijd 43,1 jaar), terwijl vrouwen in niet-eerste huwelijken dat op 34-jarige leeftijd deden. Vermoedelijk is deze hoge leeftijd bij de laatste groep vrouwen één van de voornaamste oorzaken van het feit dat zij gemiddeld "maar" 2,32 levendgeborenen kregen. Hierbij speelt voorts de omstandigheid een rol dat vrouwen in een niet-eerste huwelijk een kortere of langere periode niet in de huwelijks staat hebben doorgebracht na voor het eerst in het huwelijk te zijn getreden. Vrouwen die deel uitmaken van eerste huwelijken stonden daarentegen meer (vruchtbare) jaren ter beschikking om gemiddeld 2,62 levendgeborenen te realiseren. Naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd is opvallend dat alleen vrouwen zonder gezindte in niet-eerste huwelijken gemiddeld meer kinderen (te weten 2,15) voortbrachten dan hun collegae in eerste huwelijken (2,07). In alle andere gezindten brachten juist voor het eerst gehuwde vrouwen meer levendgeborenen voort (te weten: 2,78 levendgeborenen per vrouw met een gezindte in een eerste huwelijk, en 2,41 in een niet-eerste huwelijk). In het schema zijn de gemiddelde aantallen door de vrouw voortgebrachte kinderen in bestaande eerste en niet-eerste huwelijken alsmede die welke door gehuwd geweest zijnde dan wel door gehuwde niet met de echtgenoot samenwonende vrouwen zijn voortgebracht, vermeld. Ten slotte worden in de laatste kolom de kindertallen gegeven voor alle genoemde vrouwen:

Schema

	Bestaande huwelijken			Gehuwd geweest zijnde, dan wel gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen	Totaal
	Eerste	Niet-eerste	Totaal		
Rooms-Katholiek	2,90	2,61	2,88	3,72	3,01
Nederlands Hervormd ..	2,53	2,26	2,51	2,86	2,58
Gereformeerd	3,03	2,27	2,99	3,57	3,08
Overig	2,48	2,17	2,44	2,52	2,46
Geen	2,07	2,15	2,08	2,36	2,12
Wel een kerkelijke gezindte	2,78	2,41	2,75	3,29	2,85
Geen kerkelijke gezindte	2,07	2,15	2,08	2,36	2,12
Totaal	2,62	2,32	2,60	3,09	2,68

Voor het eerst gehuwde vrouwen met een kerkelijke gezindte brachten gemiddeld 34% meer kinderen voort dan vrouwen zonder gezindte. Voor vrouwen in niet-eerste huwelijken kan een overeenkomstig percentage van 12 worden berekend. Voor alle bestaande huwelijken geldt het percentage 32, terwijl voor gehuwd geweest zijnde dan wel gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen dit percentage oploopt tot 39. Voor alle genoemde vrouwen geldt dat degenen met een gezindte 34% meer kinderen hebben voortgebracht dan degenen zonder gezindte. Voor alle volledigheid wordt hierbij nog wel opgemerkt dat vrouwen zonder gezindte gemiddeld iets jonger zijn (te weten 45,1 jaar) dan hun collegae met een gezindte (47,6 jaar).

Staat 14 ten slotte geeft een overzicht van de gemiddelde aantallen levendgeborenen kinderen, nu echter geboren uit eerste huwelijken naar kerkelijke gezindte van de moeder en periode van huwelijksluiting. Zowel voor het totaal aantal eerste huwelijken als voor de aantallen per kerkelijke gezindte, met uitzondering van de categorie Overig, is te zien dat hoe ouder het eerste huwelijk is, des te meer levendgeborenen zijn gerealiseerd.

Naast deze cijfers voor de bij de volkstelling van 1971 nog bestaande eerste huwelijken naar periode van huwelijksluiting zijn ook de cijfers voor de nog bestaande eerste huwelijken bij de telling van 1960 opgenomen. Uit deze staat kan derhalve worden afgeleid hoeveel levendgeborenen door de onderscheiden huwelijksjaargangen in de periode 1960-1971 werden gerealiseerd. Alleen voor de oudste onderscheiden huwelijksperiode is te constateren dat niet in alle gevallen sprake is van een groter gemiddeld aantal levendgeborenen in 1971 dan in 1960. Wellicht hangt dit samen met het feit dat de huwelijken met de langste duur en het grootste gemiddelde kindertal het meest in aantal zijn teruggelopen. Voorts is hierop van invloed het feit dat een groot gedeelte van de vrouwen in die huwelijken reeds het einde van hun vruchtbare periode naderde, waardoor de voornoemde selectieve terugloop niet kon worden gecompenseerd 8).

Staat 14 laat ook zien dat in 1960 de Rooms-Katholieke vrouwen en in 1971 de Gereformeerde vrouwen de meeste levendgeborenen hebben gerealiseerd. Overigens moet hierbij wel worden opgemerkt dat de maximale marge bij de gepresenteerde steekproefgegevens voor de Rooms-Katholieken 0,05 kind bedraagt en voor de Gereformeerden 0,11. In werkelijkheid kan derhalve het door Gereformeerde vrouwen gerealiseerde kindertal in eerste huwelijken lager zijn (te weten 2,91) dan dat der Rooms-Katholieke vrouwen (2,93) (zie voor een technische toelichting bij de steekproefuitkomsten Aanhangsel III).

Staat 14 kan ook op een andere manier worden bekeken, en wel naar huwelijksduur. Daarbij worden die huwelijken vergeleken die bij de beide onderscheiden tellingen ongeveer even lang bestonden. Terwijl voor alle voor het eerst gehuwde vrouwen blijkt dat bij vergelijking van de huwelijksperiodes 1945-1949, 1950-1954 en 1955-1959 bij de telling van 1960 met de periodes 1955-1959, 1960-1964 en 1965 of later bij de telling van 1971 bij deze laatste telling voor alle "overeenkomstige" huwelijksduren minder kinderen zijn gerealiseerd, moet worden geconstateerd dat dit voor de onderscheiden gezindten alleen voor de Rooms-Katholieke vrouwen geldt 9).

8) Voor de huwelijksperiode 1955-1959 werden bij de volkstelling van 1960 381 900 bestaande eerste huwelijken geconstateerd, bij de telling van 1971 366 400: dat wil zeggen in 1971 nog ruim 95% van het in 1960 geconstateerde aantal. Voor de huwelijksperiode 1950-1954 zijn de overeenkomstige cijfers 348 100 resp. 329 000, d.w.z. nog ruim 94%; voor de periode 1945-1949 342 300 resp. 316 700, d.w.z. nog ruim 92%; en voor de periode 1944 of eerder 1 206 700 resp. 608 900, d.w.z. nog ruim 50%.

9) De vergelijking van de huwelijksduren is bij de telling van 31 mei 1960 en van 28 februari 1971 niet geheel zuiver: immers, de huwelijken gesloten in de periode 1945-1949 bestonden bij de telling van 1960 maximaal 15 jaar en 5 maanden, en minimaal 10 jaar en 5 maanden, terwijl de huwelijken gesloten in de periode 1955-1959 bij de telling van 1971 maximaal 16 jaar en 2 maanden, en minimaal 11 jaar en 2 maanden bestonden. Voor de andere huwelijksperiodes gelden overeenkomstige huwelijksduurverschillen. Bij de telling van 1971 is bovendien voor de meest recente huwelijksperiode 1970 inbegrepen, dat wil zeggen een periode van zes huwelijksjaren in plaats van vijf zoals elders.

Staat 14. Gemiddeld aantal levendgeborenen kinderen (uit het huwelijk) voor bestaande eerste huwelijken naar kerkelijke gezindte van de moeder en periode van huwelijkssluiting

Periode van huwelijkssluiting	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)
	1965 - 1970	0,96	0,98	-	0,98	-	1,07	-	0,92	-	0,85	-
1960 - 1964	2,18	2,13	-	2,13	-	2,48	-	2,12	-	1,94	-	2,14
1955 - 1959	1,06	2,80	0,95	2,51	1,11	3,11	0,94	2,60	0,85	2,22	0,99	2,63
1950 - 1954	2,45	3,34	1,96	2,69	2,43	3,41	1,98	2,80	1,75	2,39	2,16	2,95
1945 - 1949	3,38	3,80	2,47	2,78	3,21	3,67	2,59	3,08	2,16	2,47	2,84	3,19
1944 of eerder	4,70	4,67	3,19	3,21	4,21	4,24	2,84	3,05	2,61	2,72	3,67	3,67
Totaal	3,36	2,88	2,58	2,51	3,23	3,02	2,45	2,46	2,09	2,05	2,83	2,60

1) Steekproef 1 op 10 (x 10).

Bij de interpretatie van de gegevens in staat 14 dient men zich er nog rekenschap van te geven dat de leeftijd bij huwelijkssluiting per kerkelijke gezindte in de onderscheiden huwelijksperiodes niet dezelfde behoeft te zijn, en voorts dat de overlevingskansen van in hetzelfde jaar gesloten huwelijken met een groot of een klein aantal levendgeborenen, uiteen kunnen lopen.

Wanneer de aantallen levendgeborenen uit de bestaande eerste huwelijken worden vergeleken met de aantallen levendgeborenen uit voor het eerst gehuwde vrouwen (staat 13) blijken per kerkelijke gezindte geen noemenswaardige verschillen te bestaan tussen de uit die confrontatie af te leiden voorechtelijke geboren. Per 1 000 van deze vrouwen gaat het daarbij om verschillen van 14,1 voor Gereformeerden tot 20,4 voor Overige vrouwen. Duizend Rooms-Katholieke vrouwen kregen gemiddeld 19,1 voorechtelijke kinderen, de Nederlands Hervormden 16,4 en degenen zonder gezindte 20,2. Te zamen betekent dat 18,2 voorechtelijke levendgeborenen per 1 000 vrouwen.

HOOFDSTUK 4. KERKELIJKE GEZINDTE REGIONAAL BEZIEN

Het is algemeen bekend dat de naar kerkelijke gezindte onderscheiden bevolkingsgroepen in geografisch opzicht niet evenwichtig over Nederland zijn verspreid. Zo is de bevolking in het zuiden van Nederland voornamelijk Rooms-Katholiek. In het navolgende wordt aandacht besteed aan de bevolking naar kerkelijke gezindte per provincie, voor de vier grote gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht), per landsdeel en per gemeentegroep naar urbanisatiegraad.

Staat 15 geeft de aantallen inwoners per provincie en de vier grote gemeenten in 1960 en 1971 gedifferentieerd naar kerkelijke gezindte. In staat 16 zijn dezelfde gegevens relatief bijeengebracht, maar dan met als regionale indeling de landsdelen, per 1 000 van de totale bevolking in Nederland. De grafieken 5 en 6 geven bovendien een visuele weergave van de situatie in 1971.

Voor wat betreft de verdeling van de bevolking per kerkelijke gezindte naar de landsdelen kan worden opgemerkt dat, mede doordat in 1971 bijna de helft van de bevolking in West-Nederland (Utrecht, Noord-Holland en Zuid-Holland) woont, van alle Nederlands Hervormden en Gereformeerden bijna de helft, en van alle personen uit de categorieën Overig en Geen zelfs meer dan de helft in West-Nederland woont. Alleen de Rooms-Katholieken ontbreken in deze opsomming: van

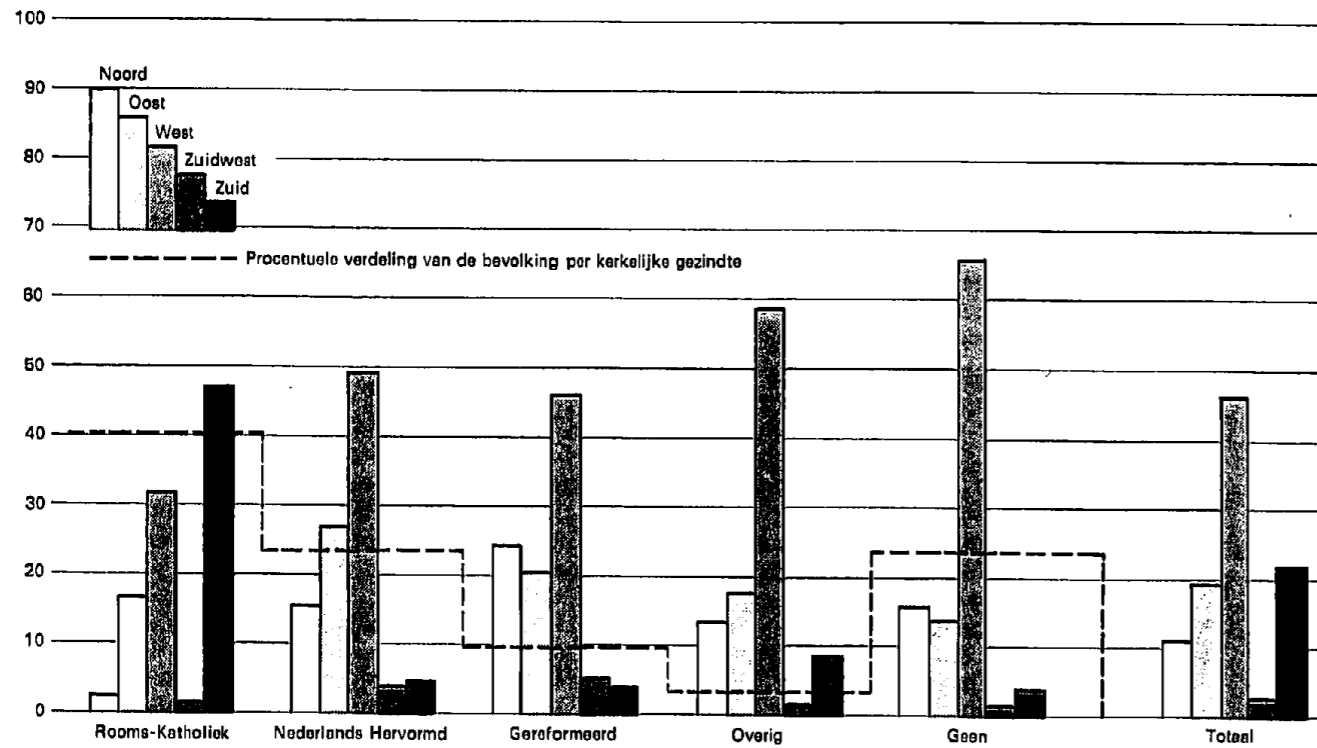
Staat 15. Bevolking naar kerkelijke gezindte en woongebied

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
	x 1 000											
Groningen	31,7	36,9	186,3	150,5	97,1	106,1	22,1	20,0	138,3	206,4	475,5	519,9
Friesland	38,2	43,5	182,9	162,6	115,5	131,4	26,4	21,3	115,9	187,2	478,9	525,9
Drenthe	21,2	35,8	174,2	160,5	48,4	58,7	14,9	14,2	48,5	103,3	312,2	372,5
Overijssel 1) ..	258,0	302,4	300,2	288,2	101,9	118,3	27,3	29,2	118,9	191,5	804,3	930,6
Gelderland	500,9	588,6	511,7	536,2	101,8	132,9	40,2	42,7	119,5	225,0	1 274,0	1 525,4
Utrecht	217,8	250,8	242,8	242,9	75,8	90,9	32,3	35,5	112,0	190,0	680,7	810,1
Noord-Holland ..	630,1	691,2	414,5	355,8	136,3	150,4	121,4	99,5	755,1	943,9	2 057,3	2 240,6
Zuid-Holland ..	685,3	739,9	984,8	920,8	299,8	324,2	105,5	104,4	631,5	891,9	2 706,8	2 981,2
Zeeland	75,8	83,7	122,2	118,1	56,7	60,7	8,4	6,4	22,5	41,1	283,5	310,1
Noord-Brabant ..	1 330,9	1 558,4	94,2	108,6	30,0	39,5	11,3	21,2	29,2	86,1	1 495,6	1 813,8
Limburg	836,7	935,5	25,7	26,0	5,2	6,9	8,5	12,3	10,0	28,1	886,0	1 008,8
Nederland 2) ..	4 634,5	5 273,7	3 240,5	3 075,8	1 068,6	1 225,0	416,2	407,2	2 102,2	3 078,6	11 462,0	13 060,1
Amsterdam	203,6	183,5	145,8	108,5	42,4	37,9	54,7	39,6	418,2	437,5	864,7	807,1
Rotterdam	156,5	144,7	230,5	170,3	66,4	56,2	28,8	27,4	246,8	284,3	729,0	682,9
's-Gravenhage ..	178,2	147,7	172,8	127,3	43,6	36,4	32,5	23,5	180,1	192,3	605,1	527,2
Utrecht	96,1	96,3	74,3	61,8	18,5	18,9	14,2	16,1	53,0	79,9	255,0	273,1

1) Inclusief N.O.P.

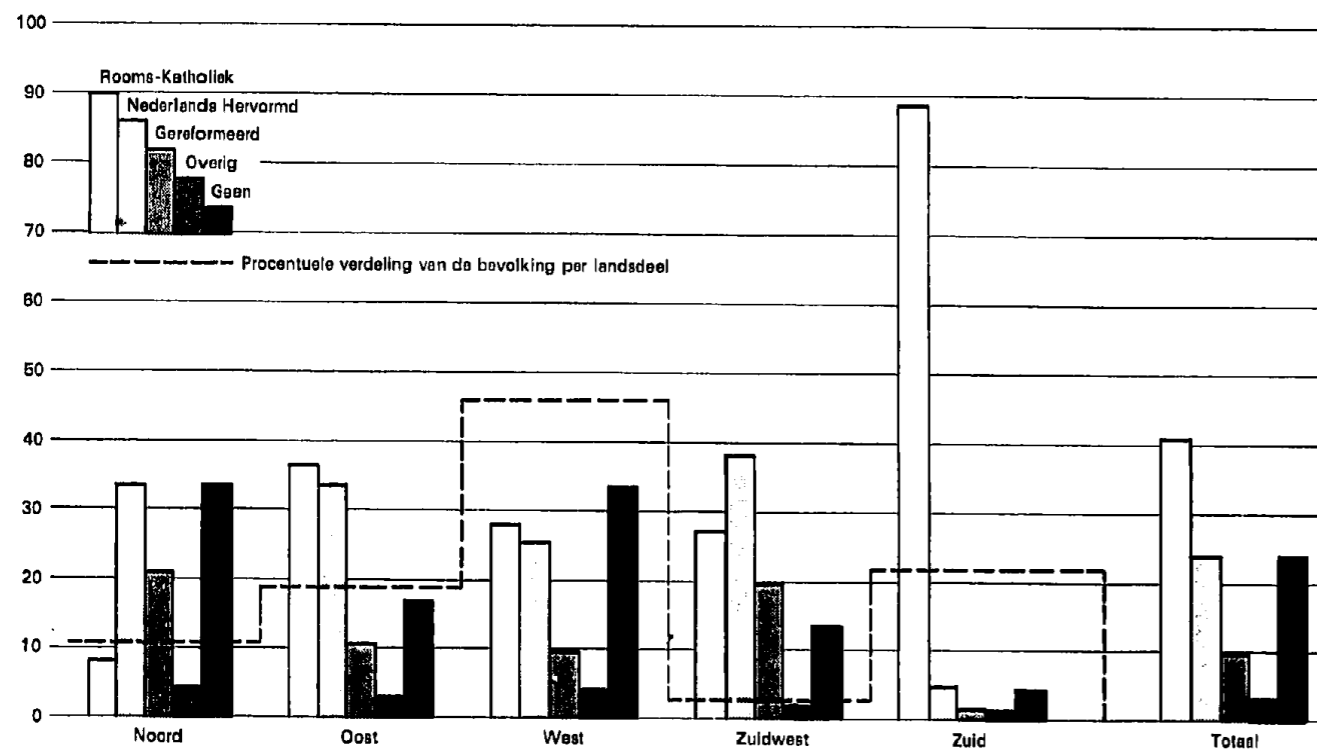
2) Inclusief Z.I.J.P. en C.P.R.

5. Procentuele verdeling van de bevolking naar landsdeel¹⁾ per kerkelijke gezindte, 1971

¹⁾ Zie voor de landsdeel-indeling noot 1 bij staat 16.

6. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per landsdeel¹⁾, 1971

¹⁾ Zie voor de landsdeel-indeling noot 1 bij staat 16.

Staat 16. Bevolking naar kerkelijke gezindte en landsdeel 1)

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
Per 1 000 inwoners van Nederland												
Noord	7,9	9,0	47,4	36,5	22,8	22,4	5,5	4,3	26,4	36,6	110,5	108,8
Oost	66,0	68,0	70,8	64,2	17,8	19,4	5,9	5,5	20,8	32,2	181,3	189,4
West	133,8	129,0	143,3	116,0	44,7	42,9	22,6	18,3	130,7	154,6	475,0	461,7
Zuidwest	6,6	6,3	10,7	8,9	4,9	4,9	0,6	0,5	2,0	3,1	24,7	23,8
Zuid	189,1	190,9	10,5	10,3	3,1	3,5	1,7	2,8	3,4	8,7	207,8	216,0
Nederland	404,3	404,4	282,7	236,0	93,2	93,1	36,3	31,2	183,4	235,3	1 000	1 000

- 1) Noord : provincies Groningen, Friesland en Drenthe
- Oost : provincies Overijssel en Gelderland, inclusief N.O.P.
- West : provincies Utrecht, Noord- en Zuid-Holland
- Zuidwest : provincie Zeeland
- Zuid : provincies Noord-Brabant en Limburg
- Nederland: inclusief Z.I.J.P. en C.P.R.

hen woont bijna de helft in Zuid-Nederland, terwijl "slechts" circa 32% in West-Nederland woonachtig is (grafiek 5). Deze constatering doet reeds vermoeden dat de Rooms-Katholieken voornamelijk in Noord-Brabant en Limburg zijn geconcentreerd. In 1960 gaf 18,9% van de bevolking van Nederland op aldaar te wonen en Rooms-Katholiek te zijn, in 1971 is dit percentage 19,1 geworden. Omgekeerd betekent dit dat 91% van alle inwoners in het landsdeel Zuid in 1960 Rooms-Katholiek was, tegen 88% in 1971. In het landsdeel Oost (Overijssel en Gelderland) was bij beide tellingen 36% van de bevolking Rooms-Katholiek, in het landsdeel West in 1960 en in 1971 28%, terwijl landsdeel Zuidwest (Zeeland) met 27% volgt. De kleinste aantallen Rooms-Katholieken kent het noorden van het land (Groningen, Friesland en Drenthe): in 1960 7% en in 1971 8%. Zuid is het enige landsdeel waarin meer dan de helft van de bevolking dezelfde kerkelijke gezindte heeft. De Nederlands Hervormden scoren in 1971 het hoogste percentage in Zuidwest (37%; in 1960 43%), het laagste in Zuid (5% in 1960 en 1971), terwijl in Noord en Oost gemiddeld in 1971 34% Nederlands Hervormd is (in 1960 ruim 40%). In West zijn die percentages 30 resp. 25. De Gereformeerden maken in Noord en Zuidwest 20% van de bevolking uit (zowel in 1960 als in 1971), in Oost en West 10%, in Zuid minder dan 2%. De categorie Overig schommelt in alle landsdelen tussen 1% en 5%, terwijl zij, die geen kerkelijke gezindte opgeven hoog scoren in Noord (in 1960 24% en in 1971 34%) en West (in 1960 27% en in 1971 33%), terwijl die percentages in Oost 11 resp. 17, in Zuidwest 8 resp. 13 en in Zuid 2 resp. 4 bedragen. Samengevat komt het er op neer dat in 1971 in Noord-Nederland personen zonder kerkelijke gezindte de grootste groepering zijn geworden, terwijl dat in 1960 de Nederlands Hervormden waren; in Oost-Nederland waren dat in 1960 de Nederlands Hervormden en in 1971 de Rooms-Katholieken; in West-Nederland in 1960 de Nederlands Hervormden en in 1971, evenals in Noord, personen zonder gezindte; in Zuidwest- en Zuid-Nederland bleven dat de Nederlands Hervormden resp. de Rooms-Katholieken. Teneinde de in dit hoofdstuk voorkomende frequentieverdelingen, zoals weergegeven in staat 15, te vergelijken naar de mate van spreiding, dan wel de mate van heterogeniteit binnen deze verdelingen, is gezocht naar een statistische maat die deze heterogeniteit beschrijft.

Gekozen is voor de informatiemaat H 10):

neemt men uit een verzameling elementen van een verdeling, die op nominaal of hoger niveau is gemeten, willekeurig een element, dan geeft deze (informatie-)maat aan, hoeveel informatie nodig is om dit element toe te wijzen aan die klasse van de verdeling, waarin het thuis hoort. In de informatietheorie, waaruit deze maat afkomstig is, wordt H uitgedrukt in bits, maar men kan deze dimensie vertalen in het aantal vragen (waarbij alleen ja- of nee-antwoorden mogelijk zijn) dat gesteld dient te worden om de oorspronkelijke onzekerheid tot nul te reduceren.

In het navolgende zal H derhalve bijvoorbeeld aangeven hoeveel van dergelijke vragen men zou moeten stellen om van een persoon, waarvan alleen de kerkelijke gezindte bekend is, vast te stellen in welk landsdeel hij/zij woonachtig is.

Is de gegeven verdeling volkomen homogeen (in aansluiting op de gebruikelijke terminologie die onder andere door Van den Ende (2) is gehanteerd, wil dat zeggen dat alle elementen tot dezelfde klasse behoren; bijvoorbeeld alle Rooms-Katholieken wonen in Zuid), dan is geen informatie nodig om van een willekeurig element (Rooms-Katholiek persoon) te bepalen van welke klasse (landsdeel) het element in kwestie deel uitmaakt. In dat geval wordt H gelijk aan nul. Naarmate de verdeling heterogener van aard is, zal er meer informatie nodig zijn om het element toe te wijzen aan de juiste klasse. Bij maximale spreiding (i.e. een maximale heterogeniteit: alle klassefrequenties zijn aan elkaar gelijk) bereikt H zijn maximale waarde.

Toegepast op de verdeling van de bevolking naar landsdeel per kerkelijke gezindte levert de genormeerde informatiemaat H^n de volgende resultaten op 11):

	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeed	Overig	Geen	Totaal
1960	0,74	0,77	0,80	0,67	0,56	0,83
1971	0,74	0,79	0,84	0,73	0,64	0,84

Uit deze gegevens blijkt dat alle kerkelijke gezindten in 1971 meer dan of in dezelfde mate (Rooms-Katholiek) als in 1960 verspreid over de onderscheiden landsdelen voorkwamen. In het algemeen kan worden gesteld dat de inwoners van Nederland (laatste kolom) "verspreider" zijn gaan wonen, met andere woorden de onderlinge verschillen in inwonertal van de landsdelen zijn kleiner geworden, zodat meer informatie nodig is om van iemand de juiste woonplaats (landsdeel) vast

10) In de literatuur is de informatiemaat H als volgt gedefinieerd (2):

$$H = \log_2 n - (1/n) \sum_{i=1}^r f_i \log_2 f_i$$

waarbij n = totaal aantal elementen

r = aantal klassen

f_i = absolute frequentie van de klasse i

Voor het maximum H geldt:

$$H_{\max} = \log_2 r$$

Uit laatstgenoemde formule blijkt dat de informatiewaarde H niet alleen toeneemt naarmate de elementen gelijkmatiger over de klassen zijn verdeeld, maar ook naarmate het aantal onderscheiden klassen toeneemt.

Om aan het bezwaar van ontbreken van een vaste bovengrens te ontkomen, wordt veelal $H^n = (H/H_{\max})^n$ gehanteerd. Bij maximale spreiding

(maximale heterogeniteit) wordt deze genormeerde informatiemaat H^n gelijk aan 1, terwijl minimale spreiding (maximale homogeniteit) de waarde 0 oplevert.

(2) Zie de referenties in hoofdstuk 8 van de voornaamste uitkomsten.

11) Zie voor de definitie van de genormeerde informatiemaat H^n noot 10.

te stellen. Naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd blijkt dat voor personen zonder gezindte zowel in 1960 als in 1971 de minste aanvullende informatie nodig is voor een uitspraak over hun geografische spreiding; de toename in de spreiding is voor deze categorie evenwel het grootste geweest. Voor Gereformeerden is zowel in 1960 als in 1971 de meeste aanvullende informatie nodig. Voorts blijkt dat bij beide tellingen geen der kerkelijke gezindten gelijkmatiger over het land is verspreid dan de totale bevolking. Wanneer de verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per landsdeel wordt beschouwd zijn de uitkomsten van de genormeerde informatiemaat H^n als volgt:

	Noord	Oost	West	Zuidwest	Zuid	Totaal
1960	0,89	0,82	0,90	0,82	0,25	0,86
1971	0,87	0,85	0,88	0,87	0,31	0,85

In het noorden en westen geldt dat het in 1971 gemakkelijker is van een willekeurig persoon de kerkelijke gezindte te bepalen dan in 1960 (ditzelfde geldt tevens voor de totale bevolking in Nederland); voor de andere landsdelen geldt het tegengestelde. In het zuiden is in beide jaren de verdeling van de inwoners naar de onderscheiden gezindten veruit het minst heterogeen (een zeer groot deel van de bevolking is Rooms-Katholiek). In het westen is de meest heterogene verdeling naar kerkelijke gezindte waar te nemen.

Per landsdeel zijn voor de onderscheiden gezindten tevens een tweetal demografische aspecten uitgerekend: de geslachtsverhouding (aantal vrouwen per 1 000 mannen) en de gemiddelde leeftijd (12). Staat 17 geeft daarvan een overzicht. In 1960 werd het hoogste aantal vrouwen per 1 000 mannen gemeten in landsdeel West onder degenen met Overige gezindten, het laagste in Zuid bij personen zonder gezindte; in 1971 is zowel het hoogste als het laagste cijfer vastgesteld voor personen met Overige gezindten: het hoogste in Noord, het laagste in Zuid. Deze cijfers weken in 1960 27% respectievelijk 19%, en in 1971 18% respectievelijk 41% af van de landelijk gemiddelden, die al eerder in staat 5 werden gepresenteerd.

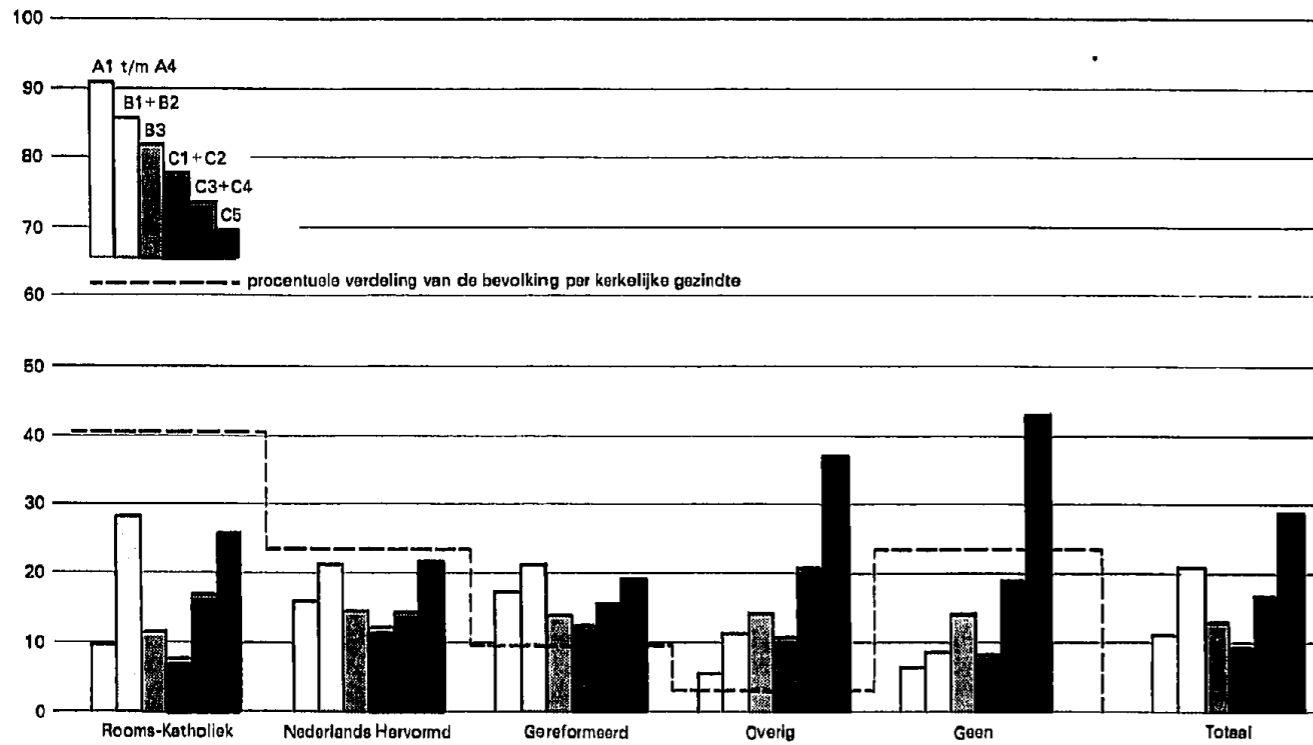
Ook de gemiddelde leeftijd laat zowel per gezindte als per landsdeel verschillen zien. Terwijl in 1960 Rooms-Katholieken in het noorden het jongste waren, waren dat in 1971 personen zonder gezindte in het zuiden; het oudste waren in 1960 degenen met Overige gezindten in het westen en in 1971 Nederlands Hervormden in het westen en zuidwesten.

In staat 18 en de grafieken 7 en 8 worden gegevens gepresenteerd over de verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte en de gemeentegroepen naar urbanisatiegraad. Bij gelegenheid van de 14e Algemene volkstelling zijn ten behoeve van deze classificatie naar urbanisatiegraad alle gemeenten getypeerd naar de mate van verstedelijking. Uit het oogpunt van continuïteit zijn bij deze indeling van de urbanisatiegraad in principe dezelfde statistische criteria aangehouden, zoals gehanteerd bij de typologie welke is gebaseerd op gegevens van de Algemene volkstelling van 31 mei 1960 (13). Van deze laatste telling zijn gegevens naar kerkelijke gezindte in combinatie met de urbanisatiegraad niet beschikbaar, zodat staat 18 zich moet beperken tot de gegevens voor 1971. Het blijkt dat Rooms-Katholieken en Gereformeerden het talrijkst zijn in de B1 + B2 -gemeenten en de andere drie groeperingen in de C5-gemeenten. Wanneer per gemeentegroep wordt gekeken, blijkt dat, welke groep ook wordt genomen, de

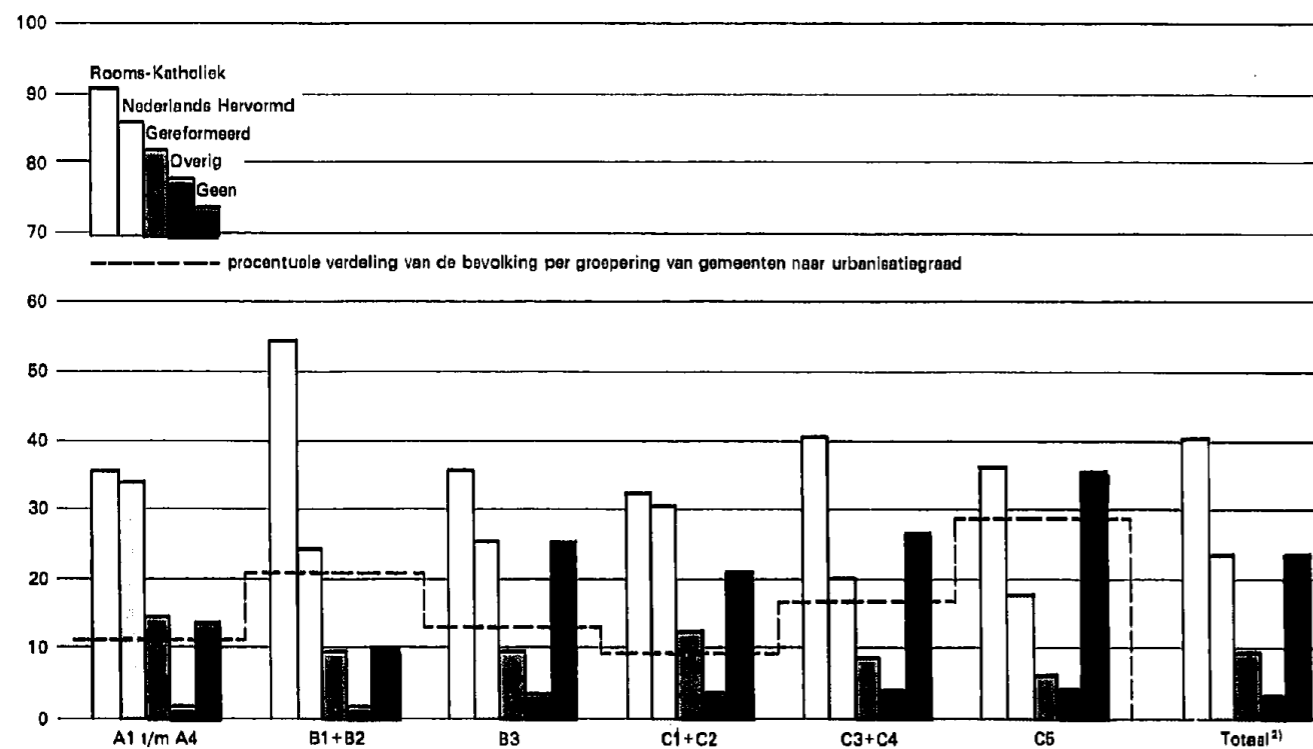
12) Zie voor berekeningswijze van de gemiddelde leeftijden noot 3.

13) Centraal Bureau voor de Statistiek, "Typologie van de Nederlandse gemeenten naar urbanisatiegraad, 31 mei 1960", Zeist, 1964.

7. Procentuele verdeling van de bevolking naar gemeentegroep naar urbanisatiegraad¹⁾ per kerkelijke gezindte, 1971

8. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per gemeentegroep naar urbanisatiegraad¹⁾, 1971

1) Zie voor indelingscriteria noot 1 bij staat 18.
2) Inclusief C.P.R.

Staat 17. Geslachtsverhouding resp. gemiddelde leeftijd¹⁾ per kerkelijke gezindte per landsdeel²⁾

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
Geslachtsverhouding (vrouwen per 1 000 mannen)												
Noord	1 017	1 005	1 004	1 045	1 024	1 026	1 162	1 184	888	898	987	991
Oost	994	997	996	1 026	1 016	1 023	1 164	937	901	899	991	990
West	1 041	1 041	1 069	1 112	1 062	1 075	1 279	1 027	942	939	1 033	1 025
Zuidwest	999	1 007	997	1 026	1 021	1 027	1 143	1 083	850	842	993	1 004
Zuid	987	997	961	995	968	982	1 004	992	815	786	983	981
Nederland 3) ..	1 007	1 011	1 032	1 059	1 038	1 046	1 225	986	926	919	1 008	1 004
Gemiddelde leeftijd ¹⁾ in jaren												
Noord	28,0	29,4	34,7	37,0	30,3	31,0	35,3	31,7	30,4	31,1	32,3	33,2
Oost	28,3	29,8	33,2	34,7	29,3	29,9	34,7	34,8	30,6	30,9	30,8	31,8
West	29,7	31,6	35,5	38,0	30,9	32,4	39,7	37,9	31,7	32,1	32,6	33,7
Zuidwest	32,2	33,4	36,0	38,0	31,8	33,0	34,8	36,2	31,4	30,7	33,8	34,5
Zuid	28,4	30,4	31,9	33,8	29,0	29,9	30,0	30,6	28,7	28,6	28,6	30,5
Nederland 3) ..	28,8	30,7	34,7	36,8	30,4	31,5	37,7	36,6	31,3	31,6	31,4	32,6

1) Zie voor de berekeningswijze noot 3 in de tekst.
2) Zie voor de landsdeel-indeling noot 1 bij staat 16.
3) Inclusief Z.I.J.P. en C.P.R.

Staat 18. Bevolking naar kerkelijke gezindte per gemeentegroep naar urbanisatiegraad, 1971

Gemeentegroep naar urbanisatiegraad op 28-2-1971 ¹⁾	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
A1 t/m A4 (296) ...	517,8	4,0	493,2	3,8	213,3	1,6	22,7	0,2	201,6	1,5	1 448,7	11,1
B1 + B2 (347) ...	1 479,2	11,3	855,5	5,0	260,8	2,0	47,2	0,4	272,0	2,1	2 714,6	20,8
B3 (137) ...	618,3	4,7	439,4	3,4	170,7	1,3	87,8	0,4	432,5	3,3	1 718,9	13,2
C1 + C2 (71) ...	398,9	3,1	373,9	2,9	154,6	1,2	43,8	0,3	258,6	2,0	1 229,8	9,4
C3 + C4 (35) ...	895,7	6,9	442,9	3,4	192,6	1,5	84,6	0,6	583,4	4,5	2 199,1	16,8
C5 (14) ...	1 360,7	10,4	670,5	5,1	232,8	1,8	151,1	1,2	1 330,2	10,2	3 746,4	28,7
Nederland 2) (873) ..	5 273,7	40,4	3 075,6	23,5	1 225,0	9,4	407,2	3,1	3 078,7	23,6	13 060,1	100

1) A1 t/m A4: plattelandsgemeenten, waarin meer dan 20% van de beroepsbevolking in de landbouw werkzaam is;
B1 + B2: verstedelijkte plattelandsgemeenten, met minder dan 20% agrarische beroepsbevolking, terwijl de grootste woonkern tussen de 5 000 en 20 000 inwoners bevat en de gemeente geen uitgesproken regionaal verzorgende functie heeft;
B3 : specifieke forensengemeenten, met minder dan 20% agrarische beroepsbevolking en tenminste 30% woonforensen, waarvan meer dan 60% allochtoon is;
C1 + C2: plattelandstadjes, waarvan de stedelijke woonkern een sterk historisch karakter bezit en tussen de 2 000 en 10 000 inwoners telt, alsmede kleine stedelijke gemeenten (10 000 tot 30 000 inwoners);
C3 + C4: middelgrote steden met 30 000 tot 100 000 inwoners;
C5 : grote steden met 100 000 of meer inwoners.
(tussen haakjes: het aantal gemeenten per groepering naar urbanisatiegraad).
2) Inclusief C.P.R.

Staat 19. Geslachtsverhouding (aantal vrouwen per 1 000 mannen) (a), resp. gemiddelde leeftijd in jaren (b) per kerkelijke gezindte per gemeentegroep naar urbanisatiegraad, 1971

Gemeentegroep naar urbanisatiegraad op 28-2-1971 ²⁾	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
A1 t/m A4 (259) ...	944	28,4	980	35,6	977	30,4	1 080	37,6	839	29,7	947	31,5
B1 + B2 (347) ...	977	29,6	995	34,2	1 001	30,4	898	33,8	856	29,0	969	30,8
B3 (137) ...	1 019	29,2	1 081	35,5	1 045	30,0	1 123	36,4	928	29,9	1 016	31,3
C1 + C2 (71) ...	1 011	29,6	1 055	35,3	1 047	30,7	932	34,2	883	29,1	997	31,5
C3 + C4 (35) ...	1 029	31,2	1 108	37,2	1 087	31,7	931	35,9	911	31,1	1 012	32,6
C5 (14) ...	1 081	33,6	1 195	41,8	1 133	35,2	1 000	38,7	954	33,8	1 045	35,5
Nederland 3) (873) ..	1 011	30,7	1 069	36,8	1 046	31,5	986	36,6	919	31,6	1 004	32,6

1) Zie voor de berekeningswijze noot 3 in de tekst.
2) Tussen haakjes: het aantal gemeenten per groepering naar urbanisatiegraad; zie voor indelingscriteria noot 1 bij staat 18.
3) Inclusief C.P.R.

Rooms-Katholieken steeds het hoogste percentage vertonen. In de A-, B-, en de C1 + C2 -gemeenten komen de Nederlands Hervormden op de tweede plaats, in de andere C-gemeenten echter de personen zonder gezindte.

Om een uitspraak te kunnen doen over de spreiding van de verdeling naar urbanisatiegraad per kerkelijke gezindte enerzijds en de verdeling naar kerkelijke gezindte per urbanisatiegraad anderzijds, is evenals bij de eerder beschreven verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte en landsdeel gebruik gemaakt van de genormeerde informatiemaat H^N 14).

Voor de verdeling van de bevolking per kerkelijke gezindte naar gemeentegroep naar urbanisatiegraad heeft H^N de volgende waarden:

	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeed	Overig	Geen	Totaal
1971	0,94	0,99	0,99	0,90	0,87	0,96

Met de gegeven verdeling van de bevolking naar urbanisatiegraad blijkt dat voor Nederlands Hervormden en Gereformeerden vrijwel maximale informatie nodig is om aan te geven in welke gemeentegroep zij woonachtig zijn, d.w.z. zij wonen zeer verspreid: de klassefrequenties kennen onderling nauwelijks verschillen. Personen zonder gezindte wonen, onderscheiden naar urbanisatiegraad, minder regelmatig verspreid.

Ook voor de bevolking per gemeentegroep naar urbanisatiegraad verdeeld naar kerkelijke gezindte zijn de waarden van H^N uitgerekend:

	A1 t/m A4	B1 + B2	B3	C1+ C2	C3 + C4	C5	Totaal
1971	0,84	0,75	0,87	0,89	0,86	0,84	0,85

De minste aanvullende informatie voor een uitspraak over de verdeling naar kerkelijke gezindte blijkt nodig te zijn voor de inwoners uit de B1 + B2 -groep, de meeste voor hen die woonachtig zijn in de C1 + C2 -groep.

In staat 19 zijn ten slotte de geslachtsverhouding en de gemiddelde leeftijd naar kerkelijke gezindte en urbanisatiegraad vermeld. Globaal valt een toenemend aantal vrouwen per 1 000 mannen waar te nemen bij eveneens toenemende verstedelijking voor alle gezindten met uitzondering van degenen met Overige gezindten. Het kleinste aantal vrouwen per 1 000 mannen doet zich voor in de A-gemeenten onder de "onkerkelijken", het grootste onder de Nederlands Hervormden in C5-gemeenten.

De gemiddelde leeftijd vertoont een positief verband met de urbanisatiegraad binnen de C-groep. De laagste gemiddelde leeftijd hebben Rooms-Katholieken in de A-groep, de hoogste de Nederlands Hervormden in de C5-gemeenten.

HOOFDSTUK 5. KERKELIJKE GEZINDTE IN MAATSCHAPPELIJK PERSPECTIEF

Van de bevolking onderscheiden naar kerkelijke gezindte zijn naast de tot nu toe genoemde demografische en regionale variabelen ook een aantal variabelen beschikbaar die meer op maatschappelijk terrein liggen. Van de in Aanhangsel IV genoemde niet-demografische variabelen die in combinatie met kerkelijke gezindtevoorkomen (te weten: plaats in het huishouden, sociale groep, onderwijsniveau, aard woonverblijf, en periode van vestiging in de huidige woongemeente) zijn

14) Zie voor een technische toelichting van H^N noot 10.

de drie eerstgenoemde het meest zinvol om in verband met kerkelijke gezindte te bezien. Tevens wordt stilgestaan bij de variabele soort van werkzaamheid.

Voor wat betreft de verdeling naar plaats in het huishouden is uitgegaan van de individuele opgaven van de kerkelijke gezindten. Een en ander houdt in dat indien meerdere personen te zamen een huishouden voeren, zij bij verschillende gezindten kunnen zijn ingedeeld.

Staat 20. Bevolking naar kerkelijke gezindte, plaats in het huishouden (definitie 1947) en geslacht

		Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeed		Overig		Geen		Totaal	
		x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
1960													
Hoofden van huishoudens	M.	828,5	20,0	797,8	24,6	231,4	21,7	97,9	23,5	544,7	25,9	2 600,2	22,7
	V.	76,1	1,6	67,1	2,1	18,8	1,8	13,3	3,2	37,3	1,8	212,5	1,9
Overigen	M.	1 381,0	29,8	796,6	24,6	292,2	27,3	89,2	21,4	547,0	26,0	3 106,7	27,1
	V.	2 248,9	48,5	1 579,0	48,7	525,5	49,2	215,8	51,9	973,3	46,3	5 542,3	48,4
Totaal	M.	2 309,5	49,8	1 594,4	49,2	524,3	49,1	187,1	45,0	1 091,7	51,9	5 706,9	49,8
	V.	2 325,0	50,2	1 646,1	50,8	544,3	50,9	229,1	55,1	1 010,6	48,1	5 755,1	50,2
	T.	4 634,5	100	3 240,5	100	1 068,6	100	416,1	100	2 102,2	100	11 462,0	100
1971 1)													
Alleenstaanden	M.	81,6	1,5	51,0	1,7	15,5	1,3	45,9	11,3	73,3	2,4	267,4	2,1
	V.	127,0	2,4	134,1	4,4	41,8	3,4	24,9	6,1	105,2	3,4	432,9	3,3
Hoofden van huishoudens	M.	1 183,5	22,4	786,3	25,5	277,2	22,8	86,5	21,2	795,1	25,9	3 128,6	24,0
	V.	92,6	1,8	62,8	2,0	19,4	1,6	9,5	2,3	53,9	1,8	238,1	1,8
Echtgenoten	V.	1 177,8	22,3	789,5	25,6	275,8	22,7	94,0	23,1	706,6	23,0	3 043,6	23,3
Ongehuwde kinderen	M.	1 242,9	23,5	591,9	19,2	282,5	23,2	64,5	15,8	677,1	22,0	2 859,0	21,9
	V.	1 086,9	20,6	508,3	16,5	249,9	20,5	57,4	14,1	559,6	18,2	2 462,1	18,9
Overigen	M.	125,0	2,4	63,2	2,1	18,9	1,6	9,9	2,4	35,1	1,8	272,1	2,1
	V.	166,7	3,2	96,1	3,1	35,7	2,9	14,8	3,6	48,0	1,6	361,2	2,8
Totaal	M.	2 633,1	49,8	1 492,4	48,4	594,0	48,8	206,8	50,8	1 800,7	62,1	6 527,1	49,9
	V.	2 651,0	50,2	1 590,7	51,6	622,6	51,2	200,6	49,2	1 473,1	47,9	6 538,0	50,1
	T.	5 284,1	100	3 083,1	100	1 216,6	100	407,4	100	3 073,8	100	13 065,1	100

1) Steekproef 1 op 10 (x 10).

De cijfers in staat 20 omtrent de relatieve verdeling van de bevolking naar plaats in het huishouden per kerkelijke gezindte en geslacht zijn aanleiding om te concluderen dat in de periode 1960-1971 sprake is van een relatieve toeneming van het aantal hoofden van huishoudens voor alle onderscheiden kerkelijke gezindten met uitzondering van degenen met Overige gezindten (afnemend) en degenen zonder gezindte (stabiel). Voor geheel Nederland is zelfs sprake van een snellere relatieve toeneming van het aantal hoofden van huishoudens dan de toeneming van de bevolking. Naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd geldt dit niet voor de gezindten Nederlands Hervormd en Overig.

Ook kan worden geconcludeerd dat zich in 1971 relatief gezien onder de Nederlands Hervormden en degenen zonder gezindte meer hoofden van huishoudens bevinden dan onder personen met een andere dan de genoemde gezindten. Vooral in de categorie Overig blijft het aandeel hoofden van huishoudens achter; dit geldt overigens alleen voor mannen, want vrouwelijke hoofden van huishoudens scoren in die categorie juist een relatief hoog percentage. Wederom zal hier een rol spelen dat de categorie Overig nogal gemêleerd is samengesteld; Doopsgezinden, Remonstranten en Evangelisch-Luthersen met een relatief verouderde leeftijdsopbouw en een vrouwenoverschot alsmede een groot deel van de buitenlandse manlijke werknemers maken deel uit van deze categorie. De buitenlandse werknemers zijn vermoedelijk mede verantwoordelijk voor het hoge relatieve aandeel alleenstaanden in deze categorie. Met behulp van de cijfers in tabel 10 kan worden uitgerekend dat 22% van alle mannen met Overige gezindten alleenstaanden betreffen, terwijl dit voor de hele Nederlandse manlijke bevolking 4% bedraagt; voor vrouwen zijn deze percentages 12 resp. 7. Voor wat betreft de aandelen der ongehuwde kinderen zal het geen verbazing wekken dat, gezien de leeftijdsverdeling naar kerkelijke ge-

zindte (zie daartoe hoofdstuk 3 paragraaf 1 van de voornaamste uitkomsten) de Nederlands Hervormden en degenen met Overige gezindten een lager percentage behalen dan het landelijk gemiddelde. Evenals in het voorgaande hoofdstuk is ook voor de variabele plaats in het huishouden de mate van spreiding berekend aan de hand van de genormeerde informatiemaat H^N 15). Daar voor 1960 slechts een tweedeling is gegeven, werd het minder zinvol geacht deze gegevens bij de berekeningen te betrekken. Voor 1971 is de maat per kerkelijke gezindte en per geslacht uitgerekend:

Geslacht	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerd	Overig	Geen	Totaal
M.	0,70	0,69	0,66	0,87	0,70	0,70
V.	0,72	0,71	0,73	0,82	0,71	0,74

Uit de verdeling van de bevolking per kerkelijke gezindte naar geslacht en plaats in het huishouden blijkt dat de mannen met Overige gezindten het meest gelijkmatig verspreid voorkomen, dat wil zeggen per onderscheiden plaats in het huishouden zijn voor hen de aantallen het minst verschillend; voor de Gereformeerde mannen zijn die aantallen het meest verschillend. Voor deze laatste groep mannen is derhalve de minste additionele informatie nodig om aan te geven in welke klasse van de variabele plaats in het huishouden de betrokkene thuis hoort. Voor vrouwen is eveneens in de categorie Overig de meest gelijkmatige spreiding te signaleren, de minste echter in de categorieën Nederlands Hervormd en Geen. Overigens mogen de waarden voor mannen en vrouwen onderling niet worden vergeleken, daar de mannen slechts in vier klassen voorkomen, de vrouwen daarentegen in vijf (namelijk inclusief de categorie echtgenote). Ook is de maat berekend met de gegeven verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per geslacht en plaats in het huishouden:

Geslacht	Alleenstaanden	Hoofden van huishoudens	Echtgenoten	Ongehuwde kinderen	Overigen	Totaal
M.	0,94	0,86	-	0,84	0,82	0,85
V.	0,90	0,86	0,83	0,83	0,82	0,85

In dit geval zijn de waarden voor mannen en vrouwen wel onderling vergelijkbaar, daar beide verdelingen betrekking hebben op vijf categorieën kerkelijke gezindte. Steeds is het van een willekeurige alleenstaande het moeilijkste aan te geven welke kerkelijke gezindte de betrokken man of vrouw heeft: voor mannen is dit zelfs moeilijker dan voor vrouwen. Voor mannen en vrouwen in de categorie Overig is de minste additionele informatie nodig.

Voor de hierna te behandelen variabele soort van werkzaamheid bleek het minder zinvol de informatiemaat toe te passen. Immers de indeling van de variabele kan niet meer dan summier zijn, wanneer de grotendeels onvergelijkbare uitkomsten voor 1960 naast die van 1971 worden geplaatst.

Staat 21 geeft een overzicht van de beroepsbevolking en de bevolking zonder beroep. Bovendien worden de aantallen in loondienst werkende personen gegeven. De beroepsbevolking ontwikkelde zich in de periode 1960-1971 iets sneller dan de totale bevolking (te weten een toename van 15% versus 14%).

Naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd is die iets snellere toename terug te vinden bij de Rooms-Katholicken, en degenen met Overige of Geen gezindte. Per gezindte bekeken ligt in 1971 het aandeel van

15) Zie voor de definitie van de genormeerde informatiemaat H^N noot 10.

Staat 21. Bevolking naar kerkelijke gezindte en soort van werkzaamheid

	Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)	1960	1971 1)
	x 1 000											
Met beroep	1 667,3	1 928,8	1 188,3	1 104,0	389,4	416,0	142,8	165,1	802,9	1 175,1	4 168,6	4 789,6
w.o. in loondienst.	1 330,3	1 590,3	906,0	877,6	278,2	335,8	117,5	142,3	695,1	1 006,0	3 327,1	3 951,8
Zonder beroep	2 967,2	3 355,3	2 054,2	1 979,0	699,3	800,7	273,3	242,3	1 299,4	1 898,1	7 293,3	8 275,4
Totaal	4 634,5	5 284,1	3 240,5	3 083,1	1 088,7	1 216,6	416,1	407,4	2 102,3	3 073,8	11 461,9	13 065,1
	Per 100 personen per gezindte											
Met beroep	36,0	36,5	36,6	35,8	34,6	34,2	34,3	40,5	38,2	38,2	36,4	36,7
Zonder beroep	64,0	63,5	63,4	64,2	65,4	65,8	65,7	59,5	61,8	61,8	63,6	63,3
	Per 100 van de totale beroepsbevolking per gezindte											
Met beroep	79,8	82,5	76,4	79,5	75,3	80,7	82,3	86,2	86,6	85,6	79,8	82,5
w.o. in loondienst.												

1) Steekproef 1 op 10 (x 10).

de beroepsbevolking bij de Overige gezindten het hoogst (41%), bij de Gereformeerden het laagst (34%).

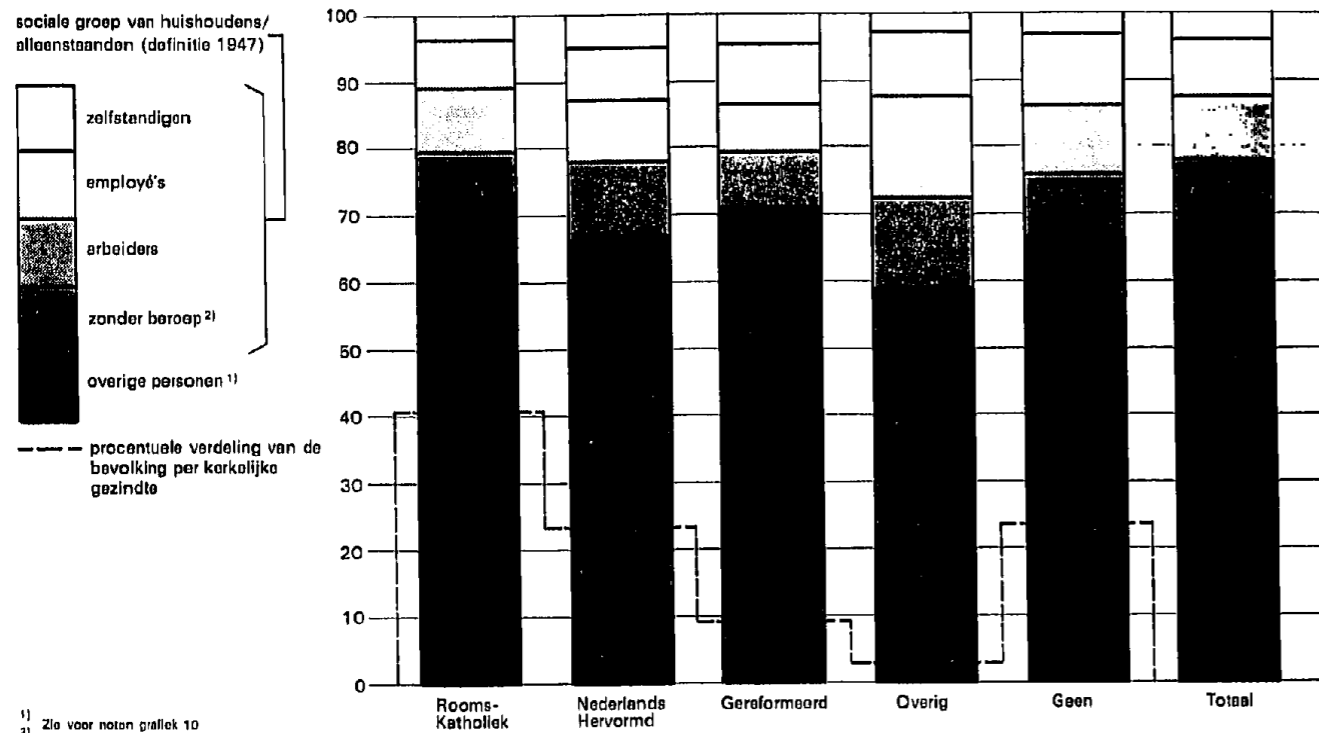
Het aantal personen in loondienst ontwikkelde zich sneller dan de beroepsbevolking (19% versus 15%), en daarmee dus ook sneller dan de totale bevolking (14%). Voor wat betreft die aantallen personen in loondienst is bij alle kerkelijke gezindten tenminste de landelijke ontwikkeling terug te vinden met uitzondering van de Nederlands Hervormden. Wanneer weer per gezindte wordt gekeken blijkt van de beroepsbevolking met Nederlands Hervormde gezindte het kleinste aandeel (80%) in loondienst, onder degenen met Overige gezindten het grootste (86%). Alleen bij degenen zonder gezindte is dit aandeel iets teruggelopen.

Op basis van de reeds gepubliceerde op integrale data gebaseerde kerntabellen zijn gegevens beschikbaar omtrent de verdeling van de bevolking naar de sociale groep van hoofden van huishoudens/alleenstaanden (definitie 1947). De overige zich al dan niet in huishoudens bevindende personen zijn daarbij als restgroepering onderscheiden 16). De grafieken 9 en 10 geven daarvan een samenvattend beeld. Voor wat betreft de aandelen van de hoofden van huishoudens en alleenstaanden in de totale bevolking is hetzelfde beeld als in staat 20 te zien. Ook nu is de verdeling voor de categorie Overig weer opvallend, welke met name door de relatief omvangrijke groep arbeiders wordt ingegeven. Uit grafiek 10 blijkt dat ruim 20% der zelfstandigen geen kerkelijke gezindte heeft terwijl dat percentage voor de employé's bijna 30 bedraagt. Voor een nadere detaillering van deze gegevens kan worden verwezen naar de desbetreffende kerntabel, dan wel naar tabel 11 in de onderhavige publikatie alwaar steekproefgegevens zijn opgenomen omtrent de verdeling naar sociale groep van alleenstaanden, hoofden van huishoudens, echtgenoten, ongehuwde kinderen en anderen afzonderlijk.

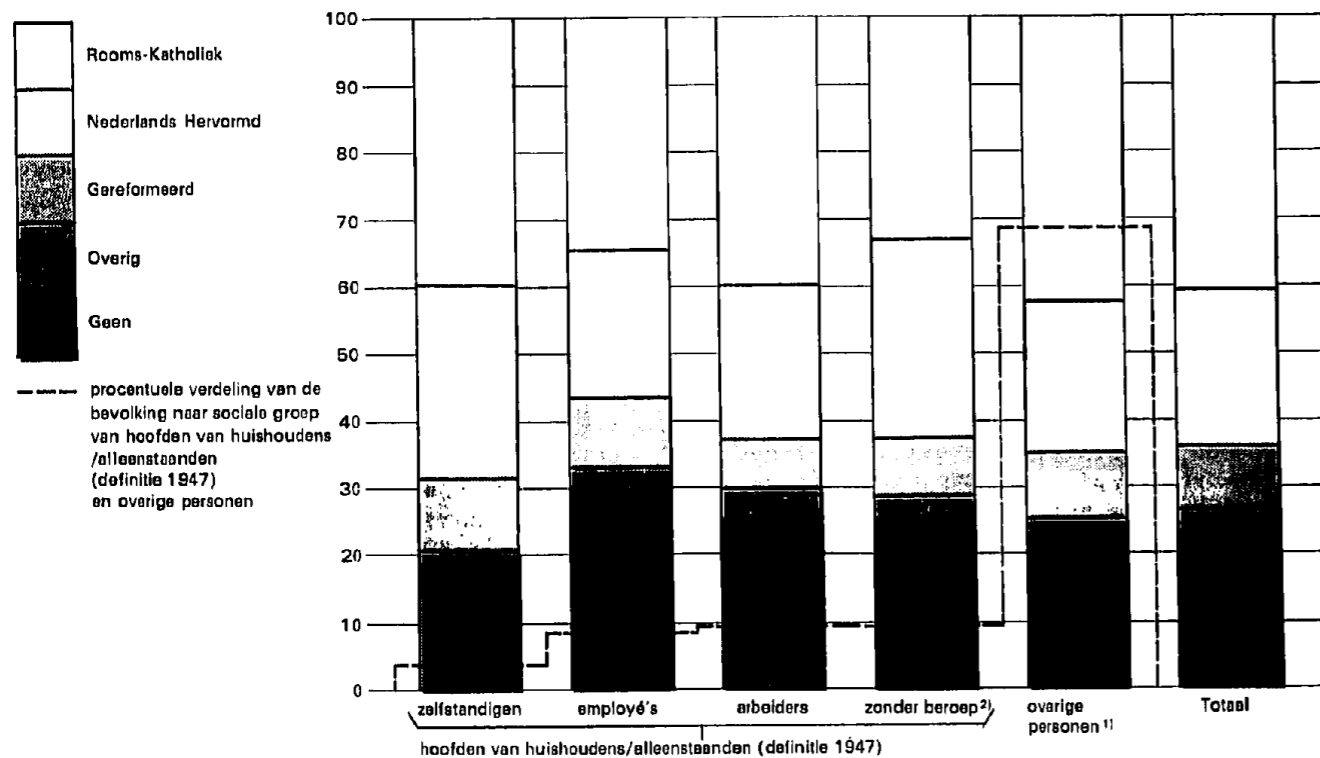
Als laatste onderwerp van dit hoofdstuk wordt de verdeling van de bevolking naar geslacht, kerkelijke gezindte en onderwijsniveau besproken (zie de staten 22 en 23). Aangezien de cijfermatige resul-

16) Zie hiervoor de op integrale data gebaseerde kerntabel 5/4 (Aanhangsel IV).

9. Procentuele verdeling van de bevolking naar sociale groep van hoofden van huishoudens/alleenstaanden (definitie 1947) van overige personen ¹⁾ per kerkelijke gezindte, 1971

10. Procentuele verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per sociale groep van hoofden van huishoudens/alleenstaanden (definitie 1947) en voor overige personen ¹⁾, 1971

Staat 22. Bevolking naar kerkelijke gezindte, onderwijsniveau en geslacht, 1971

		Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
		x 1 000	% 1)	x 1 000	% 1)	x 1 000	% 1)	x 1 000	% 1)	x 1 000	% 1)	x 1 000	% 1)
Personen jonger dan 14 jaar	M.	740,0	-	337,7	-	176,9	-	39,5	-	411,4	-	1 705,4	-
	V.	706,1	-	324,8	-	168,6	-	37,6	-	387,5	-	1 624,6	-
Personen van 14 jaar of ouder	M.	1 882,4	-	1 148,9	-	421,9	-	185,5	-	1 192,6	-	4 811,2	-
	V.	1 945,2	-	1 264,2	-	457,6	-	164,6	-	1 087,2	-	4 918,8	-
waarvan:													
Basis of lager niveau	M.	648,9	20,0	443,7	21,8	139,0	18,2	53,4	20,9	364,6	19,1	1 849,5	20,1
	V.	852,9	26,3	591,2	29,5	194,9	25,5	60,1	23,5	431,2	22,6	2 130,4	26,0
Uitgebreid lager niveau	M.	521,6	16,1	292,3	14,4	112,1	14,7	28,6	11,2	323,8	17,0	1 278,1	15,6
	V.	417,7	12,9	256,2	12,6	97,4	12,8	30,0	11,7	243,3	12,8	1 044,5	12,7
Middelbaar niveau	M.	122,3	3,8	76,4	3,8	33,2	4,4	11,5	4,5	95,3	5,0	338,7	4,1
	V.	125,7	3,9	81,3	4,0	39,6	5,2	18,4	7,2	85,4	4,5	350,4	4,3
Semi-hoger of hoger niveau	M.	97,9	3,0	82,0	3,1	29,9	3,9	14,5	5,7	91,9	4,8	296,1	3,6
	V.	55,2	1,7	36,3	1,8	16,0	2,1	11,7	4,6	43,7	2,2	161,8	2,0
Niveau onbekend	M.	259,0	-	166,5	-	50,8	-	42,2	-	179,6	-	698,0	-
	V.	321,6	-	215,8	-	65,8	-	32,3	-	195,3	-	830,8	-
Nog dagonderwijs volgend	M.	232,7	7,2	108,0	5,3	56,9	7,5	15,4	6,0	137,8	7,2	550,7	6,7
	V.	172,2	5,3	83,5	4,1	44,0	5,8	12,0	4,7	89,3	4,7	400,9	4,9

1) Per 100 personen van 14 jaar of ouder waarvan het onderwijsniveau bekend is per gezindte.

Staat 23. Bevolking naar kerkelijke gezindte, onderwijsniveau en geslacht, zoals waargenomen in 1971 (a) en gestandaardiseerd 1) voor 1971 (b), (steekproef 1 op 10 x 10)

		Rooms-Katholiek		Nederlands Hervormd		Gereformeerd		Overig		Geen		Totaal	
		a	b	a	b	a	b	a	b	a	b	a	b
		Basis niveau	M.	19,8	18,7	25,1	23,4	18,5	19,1	22,3	22,0	16,9	20,2
	V.	24,9	23,6	31,0	29,8	25,6	24,7	23,5	31,1	21,1	23,9	25,6	25,6
Lager niveau	M.	4,9	5,1	4,9	5,0	4,8	4,9	3,7	5,7	5,8	5,2	5,1	5,1
	V.	7,2	7,1	8,1	8,7	5,9	6,8	6,1	6,8	8,2	7,3	7,0	7,0
Uitgebreid lager niveau	M.	19,9	19,5	19,5	19,2	18,7	18,5	13,0	22,6	20,1	20,1	19,6	19,6
	V.	15,8	16,3	16,2	15,3	15,7	15,5	15,1	15,5	16,5	16,5	16,0	16,0
Middelbaar niveau	M.	4,7	5,1	5,1	5,2	5,6	4,9	5,6	6,2	5,9	5,3	5,2	5,2
	V.	4,7	5,3	5,1	5,3	6,3	5,1	9,0	5,4	5,8	5,5	5,3	5,3
Semi-hoger niveau	M.	2,6	2,8	2,8	3,0	3,5	2,7	3,3	3,6	3,3	3,0	2,9	2,9
	V.	1,9	2,1	2,0	2,2	2,3	2,1	4,6	2,1	2,4	2,2	2,1	2,1
Hoger niveau	M.	1,0	1,5	1,4	1,7	1,4	1,5	3,6	1,9	2,4	1,6	1,6	1,6
	V.	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	1,2	0,3	0,5	0,3	0,3	0,3
Niveau onbekend	M.	10,0	10,0	11,1	12,0	8,7	10,1	20,4	11,8	11,2	10,7	10,7	10,7
	V.	12,2	11,9	13,6	14,5	10,6	12,3	15,7	15,0	13,2	12,1	12,7	12,7
Nog dagonderwijs volgend	M.	37,0	37,3	30,1	30,5	38,8	38,3	27,2	26,3	34,4	33,9	34,7	34,7
	V.	33,1	33,3	25,7	25,9	33,7	33,1	24,8	23,6	32,3	32,2	30,9	30,9

1) De gegeven cijfers zijn percentages per kolom per geslacht. De standaardisering kwam tot stand door de verdeling naar onderwijsniveau per leeftijdsgroep naar geslacht, zoals die geldt voor de totale bevolking, als standaard te nemen voor ieder der onderscheiden kerkelijke gezindten.

taten van 1971 niet met die van 1960 vergelijkbaar zijn 17), worden hier alleen de eerstgenoemde gepresenteerd. Slechts met de nodige voorzichtigheid kunnen enkele conclusies worden getrokken, daar van ruim 1,5 miljoen personen van 14 jaar of ouder het onderwijsniveau niet kon worden vastgesteld (zie staat 22). Dit laatste geldt met name sterk voor de niet-Nederlandse beroepsbevolking (36% onbekend onderwijsniveau, tegenover 14% bij de Nederlandse beroepsbevolking) 18). Wanneer wordt bedacht dat de niet-Nederlanders verhoudingsgewijs sterk zijn vertegenwoordigd in de categorie Overige kerkelijke gezindten is daarmee het hoge percentage onbekend onderwijsniveau in die categorie "verklaard". Wanneer in de relatieve cijfers het onderwijsniveau onbekend achterwege wordt gelaten, blijkt globaal het door de Nederlands Hervormden gevolgde onderwijs op een enigszins lager niveau te liggen dan landelijk gezien, terwijl bovendien deze achterstand, gezien de aantallen nog onderwijs volgende, naar verwachting niet snel zal worden ingelopen. Een en ander houdt mede verband met de leeftijdsverdeling der Nederlands Hervormden, die relatief meer vergrijsd zijn dan de totale bevolking. Op basis van de (steekproef-)tabel 12 is, om dit laatste bezwaar te overnemen, staat 23 samengesteld, waarin per kerkelijke gezindte en per geslacht de procentuele verdeling naar onderwijsniveau is weergegeven: in de kolommen a zoals die in 1971 is waar te nemen, in de kolommen b gestandaardiseerd. Als standaard werd daarbij gebruik gemaakt van de verdeling naar onderwijsniveau per leeftijdsgroep naar geslacht zoals die geldt voor de totale bevolking. Vergelijkt men de (gestandaardiseerde) kolommen b onderling dan moeten de verschillen worden toegeschreven aan de uiteenlopende verdelingen naar leeftijd per geslacht en per kerkelijke gezindte (zie daartoe grafiek 3). De leeftijdsopbouw der Nederlands Hervormden zou hoge percentages personen met basis niveau en lage percentages nog dagonderwijs volgende veroorzaken. Soortgelijke percentages zouden ook waarneembaar zijn in de categorie Overig. De Rooms-Katholieken en Gereformeerden daarentegen kennen een leeftijdsopbouw die met de leeftijdsspecifieke onderwijsverdeling van de totale bevolking als standaard juist gunstig zou werken: het gevolgde onderwijs zou op een hoger niveau liggen dan landelijk gezien, terwijl een hoog percentage van hen nog dagonderwijs zou volgen. Echter per kerkelijke gezindte zijn er verschillen in de leeftijdsspecifieke verdeling naar geslacht en onderwijsniveau. Deze verschillen worden zichtbaar wanneer de kolommen a en b per gezindte onderling worden vergeleken. Dan is immers de leeftijdsopbouw exact dezelfde en zijn de verschillen uitsluitend te verklaren door verschillen in die leeftijdsspecifieke verdeling naar onderwijsniveau. Te zien is dat de situatie voor de Nederlands Hervormden zelfs nog iets ongunstiger is dan zojuist reeds werd geschetst. Dit geldt echter ook voor de Rooms-Katholieken. De Gereformeerden evenwel laten in werkelijkheid een beeld zien dat enigszins gunstiger mag worden genoemd. Het beeld voor de mannen uit de categorie Overig is moeilijk te interpreteren. Door de vrij hoge

- 17) Voor 1960 is het hoogst behaalde onderwijsniveau alleen voor de beroepsbevolking bekend; bovendien is in 1971 een andere onderwijsclassificatie gehanteerd dan in 1960, welke vergelijkingen vrijwel onmogelijk maakt. Zie daartoe hoofdstuk 5 van de voornaamste uitkomsten van deel 5A. Het genoten onderwijs en het volgen van onderwijs uit de A-serie van C.B.S., 14e Algemene volkstelling annex woningtelling, 28 februari 1971, 's-Gravenhage.
- 18) Zie hiervoor de op integrale data gebaseerde kerntabel 12/1. Van die kerntabellen waarin de variabele kerkelijke gezindte niet wordt onderscheiden, kan een overzicht worden aangevraagd bij de hoofdafdeling Sociale rekeningen.

percentages niveau onbekend wordt het beeld vertroebeld. Maar voor vrouwen mag wel worden geconcludeerd dat de werkelijkheid gunstig afsteekt bij de gestandaardiseerde cijfers: relatief lage percentages vrouwen met basis, lager of uitgebreid lager niveau en hoge percentages met middelbaar, semi-hoger of hoger niveau. Het werkelijke beeld voor de categorie Geen steekt al eveneens gunstig af in vergelijking met de gestandaardiseerde cijfers.

Terugkerend naar de op integrale data gebaseerde gegevens in staat 22 kan worden geconstateerd dat 14% van de bevolking van 14 jaar of ouder, waarvan het onderwijsniveau bekend is en exclusief de nog dagonderwijs volgende, een akte of diploma bezit op tenminste middelbaar niveau. Per 1 000 mannen gaat het daarbij om 807 vrouwen. Per kerkelijke gezindte zijn dit percentage en de daarbij behorende geslachtsverhouding (vrouwen per 1 000 mannen) als volgt: Rooms-Katholiek 12 resp. 822, Nederlands Hervormd 13 resp. 850, Gereformeerd 16 resp. 881, Overig 22 resp. 1 158, en ten slotte Geen 17 resp. 684. Uit deze cijfers blijkt al eveneens dat personen uit de categorieën Gereformeerd en Geen, en met name uit de categorie Overig relatief een hoger onderwijsniveau bezitten dan de overeenkomstige subgroep van de totale bevolking. Opvallend is in de categorie Overig de geslachtsverhouding: als enige van de onderscheiden gezindten betreft het meer vrouwen dan mannen. Uit kerntabel 5/5, waar staat 22 van is afgeleid, blijkt dat dit vrouwenoverschot onder de "hoger" opgeleiden vooral te danken is aan de aanwezigheid van de onderscheidingen Evangelisch-Luthers, Doopsgezind en Remonstrant in deze categorie 19).

Evenals bij de regionale spreiding (hoofdstuk 4 van de voornaamste uitkomsten) en bij de variabele plaats in het huishouden is ook voor de variabele onderwijsniveau de mate van spreiding berekend. Toegepast op de verdeling van de bevolking naar onderwijsniveau per geslacht en kerkelijke gezindte, zoals gepresenteerd in staat 22, levert de genormeerde informatiemaat H^n 20) de volgende resultaten op:

Geslacht	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerd	Overig	Geen	Totaal
M.	0,81	0,80	0,86	0,87	0,88	0,83
V.	0,73	0,71	0,77	0,87	0,78	0,75

De waarden omtrent de relatie kerkelijke gezindte en onderwijsniveau hebben eveneens uitsluitend betrekking op de verdeling van personen van 14 jaar of ouder met een bekend onderwijsniveau, die geen dagonderwijs meer volgen, dat wil zeggen op ruim 55% van de totale bevolking. Vergelijking met eerder geconstateerde H^n -waarden voor andere onderwerpen is derhalve niet toegestaan.

Wanneer naar de zojuist gepresenteerde waarden wordt gekeken, blijkt dat deze voor mannen steeds hoger zijn dan voor vrouwen, dat wil zeggen van een willekeurige man (van 14 jaar of ouder met een bekend onderwijsniveau en geen dagonderwijs volgende) is het moeilijker aan te geven in welk onderwijsniveau hij zich bevindt dan van een willekeurige vrouw die aan dezelfde eisen voldoet: vrouwen zijn sterker geconcentreerd in bepaalde niveaus. Voor mannen zonder gezindte blijkt eenen ander het moeilijkste, voor Nederlands Hervormde vrouwen het minst moeilijk. Dat deze cijfers met de nodige voorzichtigheid moeten worden bekeken, blijkt uit de H^n -waarde van 0,74 die voor mannen uit de categorie Overig kan worden gevonden wanneer wordt verondersteld dat alle mannen (van 14 jaar of ouder en geen dagonderwijs volgende in die categorie) met een onbekend onderwijsniveau zich in de klasse basis of lager niveau zouden bevinden. Voor vrouwen in de categorie

19) Zie voor een overzicht der kerntabellen Aanhangsel IV.

20) Zie voor de definitie van de genormeerde informatiemaat H^n noot 10.

Overig zou Hⁿ bij die veronderstellingen de waarde 0,77 opleveren. Wanneer de genormeerde informatiemaat voor de verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte per geslacht en onderwijsniveau wordt uitgerekend (met inbegrip van dezelfde voorbehouden), zijn de volgende resultaten te vinden:

Geslacht	Basis of lager niveau	Uitgebreid lager niveau	Middelbaar niveau	Semi-hoger of hoger niveau	Totaal
M.	0,85	0,84	0,87	0,89	0,85
V.	0,85	0,85	0,90	0,91	0,86

De verschillen tussen de thans gevonden waarden zijn minimaal. Het minst heterogeen blijkt de verdeling van mannen met uitgebreid lager niveau, het meest heterogeen die van vrouwen met semi-hoger of hoger niveau, dat wil zeggen voor deze laatste groep vrouwen is de meeste additionele informatie nodig om aan te geven welke kerkelijke gezindte een willekeurige vrouw uit deze groepering heeft.

HOOFDSTUK 6. KLEINERE KERKELIJKE GEZINDTEN EN HUMANISTEN

De tot nog toe gepresenteerde hoofdstukken hadden steeds betrekking op de kerkelijke gezindte onderscheiden naar vijf hoofdgroepen (Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, Gereformeerd, Overig en Geen). Voor wat betreft de groep Overig werd reeds opgemerkt dat deze een zeer gemêleerde samenstelling kent door de samenvoeging van bijvoorbeeld Doopsgezinden, Evangelisch-Luthers, Remonstranten en Islamieten. In dit hoofdstuk wordt nader aandacht besteed aan elk van de kerkelijke gezindten uit de categorie Overig waartoe in 1971 meer dan 5 000 personen zich rekenen. Bovendien worden de Gereformeerden nader onderscheiden in Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), Gereformeerde Gemeenten, Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland en Oud-Gereformeerde Gemeenten, terwijl de categorie Geen wordt uiteengelegd in Humanisten en Overigen zonder kerkelijke gezindte. Om redenen van vergelijkbaarheid zullen, althans in staat 24, de resultaten voor Rooms-Katholieken en Nederlands Hervormden ook worden opgenomen. De absolute aantallen personen in 1960 en 1971 worden gepresenteerd alsmede, voor zover mogelijk, de geslachtsverhouding en de gemiddelde leeftijd. Hierbij moet worden opgemerkt dat de gegevens zijn gebaseerd op de integrale data voor wat betreft de absolute aantallen en de geslachtsverhouding, alsmede voor enkele gemiddelde leeftijden, te weten die voor de gezindten Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), Doopsgezind, Evangelisch-Luthers, Remonstrant, Humanisten en Overigen zonder. Het merendeel der gemiddelde leeftijden moest echter worden gebaseerd op de 10%-steekproefuitkomsten. Steeds werd, zoals ook reeds in paragraaf 1 van hoofdstuk 3 van de voornaamste uitkomsten werd uiteengezet, de gemiddelde leeftijd berekend aan de hand van het aantal personen per gezindte per vijfjarige leeftijdsgroep.

Een tweede opmerking betreft het feit dat het niet voor alle gezindten mogelijk bleek zowel voor 1960 als voor 1971 de geslachtsverhouding en/of de gemiddelde leeftijd te berekenen. Dit heeft tot gevolg dat de samenstelling van de te onderscheiden restgroepering voor de absolute aantallen anders is dan voor de geslachtsverhouding en de gemiddelde leeftijd.

In de derde plaats wordt opgemerkt dat voor personen beneden 18 jaar het gezinshoofd de invulling van de vragenlijst bepaalde. Dit kan door gezinshoofden met verschillende gezindten verschillend zijn

geïnterpreteerd. Zo zal een deel der gezinshoofden met een Doopsgezinde, Baptistische of een Humanistische overtuiging hebben geoordeeld dat hun kinderen beneden 18 jaar zich (nog) niet tot een bepaalde overtuiging konden rekenen omdat zij nog niet de leeftijd hadden bereikt om een zodanige keuze te maken. Teneinde de gegevens omtrent Doopsgezinden en Baptisten met die van voorgaande tellingen te kunnen vergelijken, is bij de bewerking van de gegevens van die minderjarigen waarvan beide ouders Doopsgezind of Baptist waren, wederom verondersteld dat zij tot dezelfde gezindte als hun ouders behoren.

De vierde en laatste opmerking houdt verband met het feit dat degenen die hebben opgegeven tot een Israëlitisch kerkgenootschap te behoren, niet apart zijn onderscheiden. Enerzijds komt dat doordat zij de gehanteerde grens van 5 000 personen niet overschrijden (in 1971 werden 4 835 personen als zodanig geteld). Anderzijds is er echter reden om aan te nemen dat zij die gehanteerde grens wel hadden moeten halen. Uit een vergelijking met hun aantal in 1960 (14 503 personen) mag niet worden geconcludeerd dat zich tussen 1960 en 1971 een zo forse daling zou hebben voorgedaan. De meest voor de hand liggende verklaring is dat de discussies rond de volkstellingen ertoe hebben geleid dat vele leden van Israëlitische kerkgenootschappen hebben besloten afwijkend te antwoorden. Aangezien onduidelijk is hoe groot het aantal personen is geweest dat een afwijkend antwoord heeft gegeven, en voorts niet bekend is in hoeverre zij een selecte groep zouden vormen, is besloten nadere details van hen die wel een Israëlitisch genootschap hebben genoemd, niet afzonderlijk te publiceren. Zij zijn derhalve steeds verantwoord in de restgroeperingen. Tot in hoeverre de afwijkende opgaven van Israëlieten hebben

Staat 24. Bevolking behorend tot die kerkelijke gezindten waartoe meer dan 5 000 personen zich in 1971 rekenen alsmede de Humanisten; geslachtsverhouding en gemiddelde leeftijd voor iedere groepering 1)

	Totaal		Verhoudingscijfers		Geslachtsverhouding		Gemiddelde leeftijd 2)	
	1960	1971	1960	1971	1960	1971	1960	1971
	x 1 000		per 1 000 inwoners in Nederland		vrouwen per 1 000 mannen		in jaren	
Rooms-Katholiek	4 634,5	5 273,7	404,4	403,8	1 007	1 011	28,8	30,7
Nederlands Hervormd	3 240,5	3 075,6	282,7	235,5	1 032	1 069	34,7	35,8
Gereformeerde Kerken	785,3	937,9	68,5	71,8	1 043	1 049	30,6	31,8
Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	96,2	137,7	8,4	10,5	1 025	1 040	28,6	30,2
Gereformeerde Gemeenten	93,5	79,6	8,2	6,1	1 021	1 032	30,2	30,4
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland	73,8	54,2	6,4	4,2	1 036	1 047	30,9	31,3
Islamieten	1,4	54,0	0,1	4,1	.	166	.	.
Doopsgezind	62,9	43,3	5,5	3,3	1 338	1 494	42,4	46,5
Evangelisch-Luthers	67,1	40,7	5,9	3,1	1 397	1 490	42,7	44,3
Apostolisch Genootschap	32,7	30,4	2,9	2,3	1 044	1 073	33,1	34,7
Remonstrant	35,6	25,8	3,4	2,0	1 467	1 570	40,1	44,2
Jehova's Getuigen	13,0	24,4	1,1	1,9	1 203	1 223	31,2	31,1
Baptisten Gemeenten	17,6	19,7	1,5	1,5	1 111	1 124	33,3	33,7
Pinkstergroepen	7,6	17,5	0,7	1,3	.	1 169	.	31,7
Vrije Evangelische Gemeenten	20,2	16,0	1,8	1,2	1 116	1 127	34,5	36,8
Oud-Gereformeerde Gemeenten	19,8	15,7	1,7	1,2	991	1 014	31,6	30,5
Molukse en Indonesische protestantse kerkgenootschappen	16,1	15,0	1,4	1,1	.	921	.	.
Leger des Heils	18,5	14,0	1,6	1,1	1 340	1 430	34,7	37,2
Hersteld Apostolische Gemeente in de Eenheid der Apostelen	9,8	8,9	0,9	0,7	1 038	1 070	31,1	32,3
Engelse protestantse kerkgenootschappen	5,3	8,6	0,5	0,7	.	1 265	.	.
(Oecumenisch) Christen	.	8,2	.	0,6	.	943	.	.
Oud-Katholieke Kerk	10,6	8,0	0,9	0,6	1 026	1 072	36,5	39,5
Grieks-Orthodox (Grieks-Katholiek)	1,4	6,6	0,1	0,5	.	769	.	.
Vergadering van Gelovigen	7,6	6,3	0,7	0,5	1 121	1 134	34,5	33,4
Nederlandse Protestantse Bond	26,2	5,7	2,3	0,4	1 209	1 380	39,5	46,8
Evangelische Broedergemeenten (Hemhutters)	1,2	5,2	0,1	0,4	.	974	.	27,0
Anderen met een kerkelijke gezindte 3)	58,5	48,6	5,1	3,7	1 118	640	34,8	32,0
Humanisten	40,7	40,7	3,1	3,1	.	931	.	47,0
Overigen zonder kerkelijke gezindte	2 102,2	3 037,9	183,4	232,6	926	919	31,3	31,4
Totaal	11 462,0	13 060,1	1 000	1 000	1 008	1 004	31,4	32,6

1) De gegevens voor 1971 in de eerste zes kolommen zijn gebaseerd op integrale uitkomsten; in de laatste kolom is de gemiddelde leeftijd van Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), Doopsgezind, Evangelisch-Luthers, Remonstrant, Humanisten en Overigen zonder kerkelijke gezindte gebaseerd op integrale uitkomsten, van de andere gezindten op de steekproefuitkomsten.

2) Zie voor de berekeningswijze noot 3 in de tekst.

3) Voor de laatste vier kolommen inclusief de gezindten waarvoor afzonderlijk in één of meer kolommen geen geslachtsverhouding en/of leeftijd is vermeld.

geleid tot minder betrouwbare uitkomsten voor die groepering(en), die zij wel hebben opgegeven, is niet bekend.

In staat 24 staan de 28 groeperingen (exclusief de restgroep) vermeld, die in 1971 tenminste 5 000 personen telden. Acht groeperingen telden meer dan 50 000 personen in 1971, te weten Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), Gereformeerde Gemeenten, Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Islamiëten en personen zonder gezindte. Ten opzichte van 1960 betekent dat wel enige verandering. Toen maakten de Islamiëten nog geen deel uit van deze categorie, maar nog wel de Doopsgezinden en de Evangelisch-Luthers.

De meest opvallende verandering in de periode 1960-1971 is, voor zover uit staat 24 af te leiden, de relatief grote toeneming van met name twee buitenlandse gezindten, te weten Islamiëten (van 1 400 naar 54 000) en de Grieks-Orthodoxen (van eveneens 1 400 naar 6 600). De ontwikkeling van deze aantallen moet gezien worden in verband met de komst van een groot aantal buitenlandse werknemers uit de landen rond de Middellandse Zee naar ons land. Zonder hun komst naar Nederland was de omvang van de in de voorgaande hoofdstukken onderscheiden categorie Overig aanzienlijk kleiner geweest. Van deze groep (407 000 personen) maken de Islamiëten en de Grieks-Orthodoxen immers 15% uit (in 1960: minder dan 1%). Daarnaast laten ook enkele andere gezindten een aanzienlijke procentuele toeneming zien. Groter dan de procentuele bevolkingstoename in de periode 1960-1971 (14%) voor Nederland is deze behalve voor de Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) ook voor de Jehova's Getuigen, de Pinkstergroepen, de Engelse protestantse kerkgenootschappen, de Evangelische Broedergemeenten (Hernhutters) en voor de personen zonder gezindte. Slechts in twee gevallen is er weliswaar sprake van toeneming, maar is deze geringer dan die van de Nederlandse bevolking, namelijk voor de Rooms-Katholieken en de Baptisten Gemeenten. Bij alle andere in staat 24 genoemde gezindten is sprake van een daling van het aantal personen die zich daartoe rekenen.

Van de bevolking in Nederland is in 1971 40,4% Rooms-Katholiek, 35,4% heeft een protestantse gezindte (inclusief de buitenlandse protestantse kerkgenootschappen), 23,6% heeft geen gezindte (inclusief Humanisten), terwijl 0,5% de Grieks-Orthodoxe of een oosterse gezindte (Boeddhisten, Confucianen, Hindoes, Islamiëten) heeft opgegeven. In 1960 waren deze percentages 40,4, 40,9, 18,3, resp. 0,04. Het aantal Rooms-Katholieken nam toe van 4,63 miljoen naar 5,27 miljoen, het aantal protestanten daalde van 4,68 miljoen naar 4,62 miljoen, het aantal personen zonder gezindte nam toe van 2,10 miljoen naar 3,08 miljoen en het aantal met de Griek-Orthodoxe of een oosterse gezindte van 5 100 naar 65 000.

De laatste vier kolommen van staat 24 geven informatie over de geslachtsverhouding en de gemiddelde leeftijd. Zoals hiervoor al werd opgemerkt konden in een aantal gevallen deze gegevens niet voor 1960 en 1971 worden berekend. Dat heeft tot gevolg dat de groep Anderen in de laatste vier kolommen betrekking heeft op de groep Anderen uit de eerste vier kolommen vermeerderd met de Islamiëten, de Pinkstergroepen, de Molukse en de Indonesische protestantse kerkgenootschappen, de Engelse protestantse kerkgenootschappen, de (Oecumenisch) Christenen, de Grieks-Orthodoxen en de Evangelische Broedergemeenten (Hernhutters): te zamen in 1960 91 500 personen en in 1971 163 800 personen.

De grootste aantallen vrouwen per 1 000 mannen in 1971 (te weten 1 100 of meer) zijn aan te treffen bij Doopsgezind, Evangelisch-Luthers, Remonstrant, Jehova's Getuigen, Baptisten Gemeenten, Pinkstergroepen, Vrije Evangelische Gemeenten, Leger des Heils, Engelse protestantse kerkgenootschappen, Vergadering van Gelovigen en Nederlandse Protestanten Bond. Ook in 1960 scoorden deze groepen, voor zover de geslachtsverhouding bekend is, allemaal 1 100 of meer vrouwen per 1 000 mannen, terwijl daar toen ook de Anderen toe konden worden gerekend. Minder vrouwen dan mannen telden in 1960 de

Oud-Gereformeerde Gemeenten en de "onkerkelijken", in 1971 de Islamiëten, de Molukse en Indonesische protestantse kerkgenootschappen, de (Oecumenisch) Christenen, de Grieks-Orthodoxen, de Evangelische Broedergemeenten (Hernhutters) en de "onkerkelijken". Veranderingen in de geslachtsverhouding (meer dan + 30) deden zich tussen 1960 en 1971 voor bij Nederlands Hervormd (+ 37), Doopsgezind (+ 155), Evangelisch-Luthers (+ 93), Remonstrant (+103), Leger des Heils (+ 90), Hersteld Apostolische Gemeente in de Eenheid der Apostelen (+ 32), Oud-Katholieke Kerk (+46), Nederlandse Protestanten Bond (+ 171), en de Anderen (- 478). Dit laatste is vooral een gevolg van de komst van vele manlijke buitenlandse werknemers naar ons land.

Ontwikkelingen in de geslachtsverhouding hangen voor een deel samen met veranderingen in de gemiddelde leeftijd. In paragraaf 1 van hoofdstuk 3 van de voornaamste uitkomsten is al aangegeven hoe in de bevolking het mannenoverschot bij geboorte met het voortschrijden van de leeftijd overgaat in een vrouwenoverschot. Ook in de cijfers in de laatste twee kolommen van staat 24 is te zien dat over het algemeen een hogere gemiddelde leeftijd gepaard gaat met een groter vrouwenoverschot.

In 1971 kenden Rooms-Katholiek, Gereformeerde Kerken, Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), Gereformeerde Gemeenten, Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Jehova's Getuigen, Pinkstergroepen, Oud-Gereformeerde Gemeenten, Hersteld Apostolische Gemeente in de Eenheid der Apostelen, Evangelische Broedergemeenten (Hernhutters), en overigen zonder gezindte een gemiddelde leeftijd lager dan die voor de totale bevolking in Nederland. In 1960 waren dat, voor zover het gegeven bekend is, dezelfde gezindten met uitzondering van de Oud-Gereformeerde Gemeenten. Met een gemiddelde leeftijd van meer dan veertig jaar scoorden in 1971 de Doopsgezinden, Evangelisch-Luthers, Remonstranten en de Nederlandse Protestanten Bond erg hoog. Ook de Humanisten hebben een hoge gemiddelde leeftijd, hetgeen deels samenhangt met de eerder genoemde opvatting volgens welke de keuze inzake de levensbeschouwing eerst wordt gemaakt na het bereiken van een bepaalde leeftijd. Terwijl de gemiddelde leeftijd in Nederland van 31,4 met 1,2 jaar steeg tot 32,6 jaar, was deze toeneming voor de onderscheiden gezindten verschillend. Meer dan 1,2 jaar steeg de gemiddelde leeftijd bij Rooms-Katholiek (1,9 jaar), Nederlands Hervormd (2,1 jaar), Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) (1,6 jaar), Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (1,4 jaar), Doopsgezind (4,2 jaar), Evangelisch-Luthers (1,7 jaar), Apostolisch Genootschap (1,6 jaar), Remonstrant (4,1 jaar), Vrije Evangelische Gemeenten (2,3 jaar), Leger des Heils (2,5 jaar), Oud-Katholieke Kerk (3,0 jaar) en de Nederlandse Protestanten Bond (7,3 jaar). Een daling van de gemiddelde leeftijd deed zich voor bij de Jehova's Getuigen (0,1 jaar), de Oud-Gereformeerde Gemeenten (1,1 jaar), de Vergadering van Gelovigen (1,1 jaar) en de Anderen (2,8 jaar).

De laatste staat (staat 25) geeft informatie over de verdeling naar woongebied van de bevolking van enkele kleinere kerkelijke gezindten, te weten diegene waartoe meer dan 40 000 personen zich in 1971 rekenden met uitzondering van Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd en overigen zonder kerkelijke gezindte. In het navolgende zal voor de in deze staat onderscheiden categorieën allereerst worden genoemd hoe de desbetreffende categorie over de provincies is verdeeld (kolom = 100%), en vervolgens welk aandeel de categorie in iedere provincie kent, wanneer elke provincie als uitgangspunt wordt genomen (regel = 100%).

Een groot deel van de personen die zich tot de Gereformeerde Kerken rekenen, wonen in Friesland, Gelderland, Noord-Holland en Zuid-Holland. De aanhangers van de Gereformeerde Kerken zijn in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland meer dan landelijk het geval is (7,2%), vertegenwoordigd.

Staat 25. Bevolking behorende tot enkele kleinere kerkelijke gezindten (te weten 40 000 - 1 000 000 personen) en Humanisten naar woongebied, 1971

	Gereformeerde Kerken	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Gereformeerde Gemeenten	Chr. Gereformeerde Kerken in Nederland	Islamieten	Doopsgezind	Humanisten	Evangelisch-Luthers	Totale bevolking 3)	Genoemde gezindten gezamenlijk als % totale bevolking
	x 1 000									
Groningen	81,6	21,0	0,2	3,4	0,3	2,6	1,9	1,4	519,9	21,6
Friesland	117,4	8,6	0,5	4,8	0,2	9,2	2,2	0,5	525,9	27,3
Drenthe	48,9	6,2	0,1	2,5	0,1	1,1	1,4	0,4	372,6	16,6
Overijssel 1) ..	76,4	26,5	9,2	4,6	4,7	2,9	3,1	1,3	930,6	13,8
Gelderland	97,0	12,6	14,5	5,9	5,1	2,9	4,1	4,1	1 525,4	9,6
Utrecht	63,3	13,9	5,7	6,2	6,4	2,3	3,1	3,5	810,1	12,9
Noord-Holland ..	128,5	13,0	2,3	6,4	9,9	15,6	10,9	15,6	2 240,6	9,0
Zuid-Holland ...	247,9	26,6	27,1	17,2	16,0	5,0	10,8	11,3	2 981,2	12,1
Zeeland	34,0	4,9	17,6	1,8	0,4	0,5	0,9	0,5	310,1	19,5
Noord-Brabant ..	32,7	3,0	2,3	1,2	6,9	0,9	1,6	1,4	1 813,8	2,8
Limburg	6,1	0,8	0,0	0,0	4,0	0,2	0,5	0,6	1 008,8	1,2
Nederland 2) ...	937,9	137,7	79,6	54,2	54,0	43,3	40,7	40,7	13 060,1	10,6
Amsterdam	32,8	3,9	0,3	0,9	4,9	3,5	4,4	8,4	807,1	6,8
Rotterdam	43,5	5,3	5,3	1,9	6,2	0,8	2,7	3,0	682,9	10,1
's-Gravenhage ..	30,7	2,8	1,2	1,5	2,8	1,7	3,1	2,6	527,2	8,8
Utrecht	15,0	2,1	0,9	0,9	4,4	0,7	1,1	1,6	273,1	9,8

1) Inclusief N.O.P.

2) Inclusief Z.I.J.P. en C.P.R.

3) Inclusief de in deze staat niet genoemde kerkelijke gezindten.

De categorie Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) is met name in Groningen, Overijssel, Gelderland, Utrecht, en Noord- en Zuid-Holland geconcentreerd. Per provincie scoren Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Utrecht en Zeeland boven het landelijk gemiddelde (1,1%). De categorie Gereformeerde Gemeenten vertoont hoge percentages in Overijssel, Gelderland, Zuid-Holland en Zeeland. Weer per provincie bezien komen deze zelfde provincies vermeerderd met Utrecht boven het landelijk gemiddelde van 0,6% uit.

Voor de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland gelden hoge percentages in Gelderland, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland, terwijl in de provincies Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Utrecht, Zuid-Holland en Zeeland het landelijk gemiddelde (0,4%) wordt overschreden.

Islamieten zijn vooral te vinden in Gelderland, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en Noord-Brabant. Meer dan het landelijk gemiddelde (0,4%) zijn de percentages in Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland. Relatief veel Doopsgezinden kan men aantreffen in Friesland en Noord- en Zuid-Holland. Per provinciale bevolking scoren Groningen, Friesland en Noord-Holland hoger dan het nationale aandeel (0,3%).

Ten slotte een dergelijk overzicht voor Humanisten en Evangelisch-Luthers: beide groeperingen zijn met name aan te treffen in Gelderland en Noord- en Zuid-Holland. Wanneer weer naar de provinciale bevolkingen wordt gekeken, vertonen de Humanisten in Groningen, Friesland, Drenthe, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland en de Evangelisch-Luthers alleen in deze laatste drie provincies een hoger percentage dan het landelijk gemiddelde (0,3%).

Ook zijn de aantallen personen vermeld die een van de in staat 25 onderscheiden kerkelijke gezindten hebben opgegeven en in de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage of Utrecht woonachtig waren. In 1971 woonde ruim 17% van de Nederlandse bevolking in deze vier gemeenten. Van alle in Nederland woonachtige Islamieten, Humanisten en Evangelisch-Luthers kwam in deze vier gemeenten een hoger percentage dan 17 voor, de andere in deze staat onderscheiden gezindten bleven daar onder.

HOOFDSTUK 7. SAMENVATTING EN EVALUATIE

Alle volkstellingen welke sinds 1829 in Nederland zijn gehouden bevatten een vraag omtrent kerkelijke gezindte. De tellingen van 1829 en 1839 leverden slechts een indeling in vier categorieën op, de tellingen daarna een scala van gezindten. Behalve de minderjarigen, waarvan de kerkelijke gezindte door het gezinshoofd werd opgegeven, werden de te tellen personen uitgenodigd het antwoord op de vraag naar de kerkelijke gezindte zelf te geven. Sedert het begin van de historie van de volkstellingen is gevraagd die kerkelijke gezindte te noemen, waartoe men formeel krachtens doop, belijdenis of anderszins behoort of wenst te worden gerekend. Hiermee is de mogelijkheid van een van de formele gezindte afwijkend antwoord geïntroduceerd. Tot in hoeverre hiervan gebruik is gemaakt, is niet na te gaan. Wel betekent dit dat de resultaten der volkstellingen afwijkingen kunnen vertonen van overeenkomstige gegevens die door een aantal kerkgenootschappen zijn of worden gepubliceerd. Desondanks mag worden aangenomen dat de informatie op basis van de volkstellingen een betrouwbaar beeld geeft van het kerkelijk patroon in Nederland en van de veranderingen in dat patroon sinds 1829.

Door verschillende omstandigheden zijn de resultaten van de 14e Algemene volkstelling annex woningtelling van 28 februari 1971 met vertraging beschikbaar gekomen. Bovendien zijn om redenen van efficiëncy vele resultaten gebaseerd op een 10%-steekproef; deze gegevens zijn derhalve onderhevig aan een bepaalde onbetrouwbaarheid. Voorts moet worden opgemerkt dat 2,3% van de bevolking bij de telling niet thuis is getroffen dan wel expliciet heeft geweigerd aan de telling mee te werken. Voor zover de gegevens van de betrokkenen aan de bevolkingsadministratie der gemeenten waren te ontleen, zijn deze opgevraagd en in de resultaten verwerkt. Voor gegevens die niet aan die administraties konden worden ontleend, zijn de betrokkenen in de resultaten verwerkt in de posten "onbekend". Daar kerkelijke gezindte in de gemeentelijke administraties voorkomt, kon de post "kerkelijke gezindte onbekend" achterwege blijven.

Er is aanleiding te veronderstellen dat een aantal personen met een Israëlitische achtergrond in 1971 onder invloed van discussies rond de volkstelling niet hun feitelijke kerkelijke gezindte hebben vermeld, doch een andere. Derhalve is besloten nadere bijzonderheden over deze bevolkingsgroep niet afzonderlijk te publiceren.

Staat 2 en de grafieken 1 en 2 geven een beeld van de absolute en relatieve aantallen personen naar kerkelijke gezindte bij de sinds 1849 gehouden volkstellingen. Met name de ontwikkeling van de Nederlands Hervormden en van degenen zonder gezindte is opvallend: van de eerstgenoemde groep daalde het aandeel in ongeveer een eeuw tijd van meer dan de helft van de bevolking tot minder dan een kwart; de laatstgenoemde groep werd in 1879 voor het eerst onderscheiden (0,3% der bevolking) en vertegenwoordigt in 1971 bijna een kwart van de bevolking. In hoofdstuk 1 van de technische toelichting is uiteengezet dat op basis van deze gegevens slechts onder enig voorbehoud conclusies kunnen worden getrokken ten aanzien van de ontwikkeling van de mate van onkerkelijkheid. Toch spreekt uit de geconstateerde cijfermatige verdelingen een duidelijke ontwikkeling. Deze ontwikkeling, in het spraakgebruik veelal ontzuiling genoemd, kan niet los worden gezien van de veranderingen die zich in de Nederlandse samenleving hebben voorgedaan sinds het begin van de industriële revolutie. Te denken valt daarbij aan onder andere de opkomst van het socialisme, alsmede aan democratiserings- en aan emancipatieprocessen.

In 1971 heeft 40,4% van de bevolking opgegeven Rooms-Katholiek te zijn, 23,5% Nederlands Hervormd, terwijl 9,4% is ingedeeld in de categorie Gereformeerd, 3,1% in de categorie Overig en 23,6% in de categorie Geen 21). Op een andere manier samengevat wil dat zeggen dat naast de Rooms-Katholieken en degenen zonder gezindte 35,4% van de bevolking een protestantse gezindte heeft, en de overigen (0,5%) de Grieks-Orthodoxe dan wel een oosterse (Boeddhisten, Confucianen, Hindoes, Islamieten) gezindte hebben.

21) Zie hoofdstuk 2 van de technische toelichting voor de indeling van de kerkelijke gezindte.

Via de confrontatie van gegevens op basis van de bevolkingsstatistieken (geboorte, sterfte en buitenlandse migratie) uitgesplitst naar kerkelijke gezindte met gegevens op basis van volkstellingen kan met inachtneming van enige reserves worden berekend hoe omvangrijk het saldo toe- en uittredingen per kerkelijke gezindte is. In de periode 31 mei 1960 - 28 februari 1971 zijn vooral de hoge negatieve saldo's voor Nederlands Hervormden en de categorie Overig opvallend, terwijl dat voor de categorie Geen juist aanzienlijk positief is (staat 3). Voor de drie genoemde categorieën blijken de niet-demografische factoren (saldo) zelfs van meer belang voor de verandering in aantal dan de demografische factoren geboorte, sterfte en migratie. Op basis van staat 4 is te zien dat in de loop van iemands leven zijn/haar kerkelijke gezindte kan veranderen: van personen geboren in een bepaalde periode worden de kerkelijke gezindten gepresenteerd die zij bij een aantal volkstellingen hebben opgegeven. Ook hier is enig voorbehoud bij de interpretatie op zijn plaats vanwege de demografische processen van sterfte en buitenlandse migratie die de absolute omvang van het aantal personen uit een bepaalde geboorteperiode bij de onderscheiden volkstellingen beïnvloeden. Ook volgens staat 4 zijn de ontwikkelingen van de absolute en relatieve aantallen Nederlands Hervormden en personen zonder gezindte het meest in het oog springend. Opvallend is daarbij de aanzienlijke toeneming van het aandeel onkerkelijken in de periode 1960-1971 onder degenen die in de periode 1940-1949 werden geboren. De periode 1960-1971, die wordt gekenmerkt door een zekere versnelling van een aantal maatschappelijke ontwikkelingen, valt samen met het volwassen worden van voornoemde geboortegeneratie (3).

Staat 5 laat zien dat vrouwen kennelijk meer "godsdienstig" zijn dan mannen, terwijl dezelfde staat te zamen met staat 6 en de grafieken 3 en 4 inzicht geeft in de leeftijdsopbouw per geslacht gedifferentieerd naar kerkelijke gezindte. Terwijl de leeftijdsverdeling van Rooms-Katholieken en Gereformeerden nagenoeg overeenkomen met die van de gehele bevolking in Nederland, zijn die van de Nederlands Hervormden en de categorie Overig opvallend: de eerste vanwege het feit dat deze leeftijdsverdeling relatief veel ouderen omvat; de tweede wegens een heterogene samenstelling, te weten een aantal vergrijzende protestantse groeperingen, en de "niet-Nederlandse kerkgenootschappen" met relatief veel 20-34-jarige mannelijke buitenlandse werknemers. Dit laatste wordt bevestigd door staat 9 waaruit blijkt dat verhoudingsgewijs veel niet-Nederlanders zich in de categorie Overig bevinden.

Kennis van de verdeling van de bevolking naar leeftijd alsmede naar nationaliteit voor de onderscheiden gezindten is van betekenis bij de interpretatie van de staten 7 en 8 (burgerlijke staat), 20 (plaats in het huishouden), 21 (soort van werkzaamheid), 22 en 23 (hoogst behaalde onderwijsniveau) en de grafieken 9 en 10 (sociale groep). In de onderhavige publikatie zijn tevens enkele uitkomsten opgenomen omtrent de in 1971 nog bestaande huwelijken en de (huwelijks)vruuchtbaarheid naar kerkelijke gezindte (staten 10-14). In 1971 werden 3,10 miljoen gehuwde vrouwen geteld, waarvan 3,04 miljoen met hun echtgenoten samenwoonden. Staat 10 laat zien dat tenminste 78% en maximaal 88% van alle bestaande huwelijken qua kerkelijke gezindte niet-gemengd was. Voor de bestaande eerste huwelijken kan dit percentage nauwkeuriger worden vastgesteld: 89% (staat 11). De nauwkeurigheid van dit laatste percentage hangt samen met het feit dat hiervoor de benodigde uitgesplitste gegevens beschikbaar zijn. Hoe langer de huwelijksgeneratie reeds bestaat, des te groter is het percentage niet-gemengde huwelijken. Behalve de omstandigheid dat er voorheen minder kerkelijk gemengde huwelijken werden gesloten, en dat de partners in de loop van hun huwelijk kerkelijk naar elkaar kunnen toegroeien, is het ook mogelijk dat er daarbij sprake is van selectieve uitval van kerkelijk gemengde huwelijken.

(3) Zie de referenties in hoofdstuk 8 van de voornaamste uitkomsten.

Rooms-Katholieke en Gereformeerde vrouwen hebben gemiddeld de meeste kinderen levend ter wereld gebracht (staten 12-14). Vrouwen zonder kerkelijke gezindte brachten ruim een kwart minder levendgeborenen ter wereld (2,12 per vrouw) dan hun collegae uit de categorieën Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, Gereformeerd en Overig te zamen (2,85 per vrouw). Maar de leeftijdsverdeling van gehuwde en gehuwd geweest zijnde vrouwen is per kerkelijke gezindte niet dezelfde. Bovendien moet men bij de interpretatie van deze gegevens rekening houden met per kerkelijke gezindte uiteenlopende leeftijden bij huwelijksluiting alsmede met mogelijke uiteenlopende attitudes ten aanzien van echtscheiding en hertrouw.

In de staten 15-19 wordt een aantal regionale aspecten belicht: nog steeds is daarbij het grote aantal Rooms-Katholieken in Zuid-Nederland opmerkelijk. De overige landsdelen kennen niet zo'n uitgesproken kerkelijke voorkeur. Volgens de analyse in hoofdstuk 4 is echter waarneembaar dat de Rooms-Katholieke kerk in landsdeel Zuid enig terrein heeft verloren. Voor wat betreft de uitkomsten naar gemeentegroepen naar urbanisatiegraad valt op dat met name de categorieën Overig en Geen hoog scoren in de meer urbane gebieden. Over de meer op maatschappelijk terrein liggende variabelen, die in hoofdstuk 5 worden behandeld, werd zojuist reeds opgemerkt dat kennis van de verdeling naar leeftijd en nationaliteit voor de onderscheiden kerkelijke gezindte-categorieën van betekenis is bij de interpretatie van de staten 20-23 en de grafieken 9 en 10. Het aantal hoofden van huishoudens, alsmede de beroepsbevolking (waaronder degenen in loondienst) ontwikkelde zich in de periode 1960-1971 sneller dan de totale bevolking. Hoewel naar kerkelijke gezindte gedifferentieerd iedere categorie een ander patroon volgt, was dat van de categorie Overig voor beide variabelen het meest opvallend, aangezien aldaar de gemiddelde samenstelling van deze categorie (Doopsgezind, Evangelisch-Luthers, Remonstrant, Islamiëten) duidelijk waarneembaar is. Ook in de in 1971 geconstateerde verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte en respectievelijk sociale groep en onderwijsniveau is dit zelfde te zien. Voor wat betreft het onderwijsniveau bleek bovendien het door Nederlands Hervormden gevolgde onderwijs op een enigszins lager niveau dan het landelijke te liggen, terwijl naar verwachting deze achterstand, gezien de aantallen nog dagonderwijs volgende, niet snel zal worden ingelopen.

Hoofdstuk 6 belicht enkele aspecten van een aantal kleinere kerkgenootschappen, alsmede van de Humanisten. Nederland kent een grote verscheidenheid aan genootschappen. In de volkstelling van 1971 zijn er 54 onderscheiden. De Israëlitische genootschappen werden in verband met de mogelijke onbetrouwbaarheid hunner uitkomsten niet afzonderlijk vermeld. Met uitzondering van de Rooms-Katholieken (5 273 700 personen), de Nederlands Hervormden (3 075 600) en de personen zonder gezindte (3 078 700, waaronder 40 700 Humanisten) blijken de voornaamste groeperingen te zijn: Gereformeerde Kerken (937 900 personen), Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) (137 700), Gereformeerde Gemeenten (79 600), Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (54 200), Islamiëten (54 000), Doopsgezind (43 300) en Evangelisch-Luthers (40 700). De positie van de Islamiëten is in deze opsomming met name opvallend: in 1960 nog slechts 1 400, in 1971 volgen zij, in aantal personen gemeten, na Rooms-Katholieken, Nederlands Hervormden, personen zonder gezindte en een viertal Gereformeerde groeperingen. Een en ander moet worden gezien in verband met de komst van een groot aantal buitenlandse werknemers uit de landen rond de Middellandse Zee naar ons land.

De ontwikkeling van de kerkelijke gezindte in de toekomst is moeilijk te voorzien. De veranderingen echter rond kerk en maatschappij, die zich in de jaren zestig en zeventig hebben voltrokken in de Nederlandse samenleving, doen vermoeden dat het percentage onkerkelijken nog verder kan toenemen, terwijl de omvang van een aantal "niet-Nederlandse gezindten" (onder andere Islamiëten) eveneens nog enigermate kan groeien.

HOOFDSTUK 8. REFERENTIES

- (1) Vooreen overzicht van onderzoeken naar differentiële vruchtbaarheid kan onder meer worden geraadpleegd:

Algemeen:

Andorka, R., Determinants of fertility in advanced societies. London, Methuen, 1978.

Nederland:

C.B.S., De gehuwde vrouw en haar kindertal anno 1975. 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1980.

Geboorte en gezinsvorming in Nederland - Ontwikkelingen en vooruitzichten.

Rapport van de werkgroep "Geboorte en Gezinsvorming" van de Staatscommissie Bevolkingsvraagstuk. 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1977.

Heeren, H.J., De ontwikkeling van opvattingen omtrent de gezinsgrootte in Nederland: een vergelijkend onderzoek 1969-1975. In: Bevolking en Gezin, 1978 (1), pp. 57-70.

Moors, H.G., Child spacing and family size in the Netherlands. Leiden, H.E. Stenfert Kroese, 1974.

Moors, H.G., en anderen, Nationaal Onderzoek Vruchtbaarheid en Ouderschapsmotivatie, eerste resultaten. Voorburg, N.I.D.I., 1976.

Poppel, F.W.A. van, De differentiële vruchtbaarheid in Nederland in historisch perspectief: de invloed van de religie. In: Bevolking en Gezin, 1974 (3), pp. 329-347.

Zandanel, R., Kerken en politieke partijen over het bevolkingsvraagstuk. In: Van nu tot nul (redactie H.J. Heeren en Ph. van Praag). Utrecht/Antwerpen, Het Spectrum, 1974, pp. 323-331.

- (2) Voor de informatiemaat H kan onder meer worden geraadpleegd:

Ende, H.W. van den, Beschrijvende statistiek voor gedragswetenschappen. Amsterdam, Agon Elsevier, 1971.

- (3) Over de maatschappelijke ontwikkelingen in de jaren 1965-1974 zijn onder meer verschenen:

Middendorp, C.P., Culturele veranderingen in Nederland, 1965-1970. In: Intermediair, (10), 15 maart 1974.

Middendorp, C.P., Verdere culturele veranderingen in Nederland? De periode 1970-1974. In: Intermediair, (11), 9 mei 1975.

SUMMARY

Since 1849 all Dutch population censuses included a question about religious denomination, the information being based on the enumerated persons' own statement 1). For under-aged persons the head of the family was supposed to answer. The question had to be answered by entering the denomination to which a person officially belonged, but it was possible to mention another denomination, if specially desired. The question could also be answered by "no religious affiliation", if one no longer wished to belong to any religious denomination, although one still did officially. It is unknown, whether these cases have occurred often. This means that the final results of the census differ from those supplied by the various church administrations. Nevertheless it may be assumed that the information gives a reasonably reliable picture of the religious pattern of the population in the Netherlands and of changes in that pattern in intercensal periods. The 14th General Population Census, taken on February 28th, 1971, covered all persons actually residing in Dutch municipalities, thus including the aliens (except for those enjoying diplomatic immunity) residing in the Netherlands, and excluding the Dutch nationals living abroad.

Owing to various circumstances the 1971 census data became available with serious delay. For efficiency reasons many results were determined on the basis of a sample from the complete enumeration (sample 1 in 10 (x 10)). Therefore these results have a certain margin of inaccuracy; at the interpretation of these figures due allowance should be made for this. A "brief technical explanation to the sample from the 1971 Population Census" is available from the Netherlands Central Bureau of Statistics.

Furthermore it should be mentioned that at the time of the census 2.3% of the total population was not at home, or refused to cooperate. In so far as the census data could be obtained from the population administration, the municipalities were asked to supply the required information on the persons concerned, which was included in the results. As the religious denomination is available from this administration, the item "denomination unknown" could be omitted. The numbers of Jewish people have not been mentioned separately. Probably caused by the discussions just before the census a lot of Jewish persons may have decided to state another denomination. So the decrease in number (1960: 14,503, and 1971: 4,835) might not reflect an enormous decrease, but results from the discussions about privacy. Some important conclusions are:

- text-table 2 shows the development from 1849-1971 for the main groups of religious denominations: on February 28th, 1971 5,273,700 persons or 40.4% of the total population in the Netherlands were Roman-Catholics ("Rooms-Katholiek").

The largest protestant community ("Nederlands Hervormd") numbered 3,075,600 persons (23.5%) and the "Gereformeerden" (five protestant groups of a pronounced Calvinistic character) 1,225,000 persons (9.4%). 3,078,700 persons or 23.6% of the total population did not belong to any denomination ("Geen"), while 407,210 (3.1%) had an other denomination ("Overig"), including "Doopsgezinden" (Mennonite), "Evangelisch-Luthers" (Evangelic Lutheran), "Islamieten" (Islamites), and several other denominations. Summarized in a different way one can say that, while the number of inhabitants in the Netherlands rose from 11.46 million to 13.06 million, the Roman-Catholics increased from 4.63 million in 1960 to 5.27 million in 1971, the protestants decreased from 4.68 million to 4.62 million (in 1971: 35.4% of the total population), the persons without any denomination increased from 2.10 million to 3.08 million, and those

1) At the censuses of 1829 and 1839 only four religious denominations were distinguished.

- with the Greek-Orthodox or an eastern denomination (Islamites, Hindus) from 5,100 to 65,000.
- Considerable shifting has occurred in the number of persons belonging to a specific denomination in the period 1849-1971. Graph 2 shows the percentages of each of the main denominations at the various censuses in that period. Especially the huge increase of persons which do not belong to any religious denomination and the decrease of the percentages "Nederlands Hervormd" are noteworthy;
- combination of the vital and migration statistics by religious denominations (births, deaths and net-migration, calculated on the base of data from the municipal population registers for the period May 31st, 1960 to February 28th, 1971), with the results of the two censuses, results in a net gain or loss (i.e. the number of persons who joined or left a denomination).
 - Text-table 3 shows that in the intercensal period the relative meaning of the non-demographic factors (net gain or loss) is more important for the change in numbers of "Nederlands Hervormden" (negative net), the "Overigen" (also negative net) and for the non-affiliated (positive net) than the demographic factors (births, deaths and net-migration);
 - text-tables 5 and 6, and graphs 3 and 4 show that the population pyramids (population by age and sex) of the Roman-Catholics and the "Gereformeerden" are fairly the same as the one for the total population. The pyramids for "Nederlands Hervormd" and "Overig" are rather exceptional: the first group has, relatively spoken, many old people, the last one has, due to its melting-pot character, the combination of rather old aged protestant groups and young alien (male) groups. The age distribution of the non-affiliated is one of a rather young population;
 - the facts just mentioned (the population pyramids and the melting-pot character of the group "Overig") affects the distribution of the population according to marital status (text-tables 7 and 8), nationality (text-table 9), position in the household (text-table 20), type of activity (text-table 21), socio-economic status (graphs 9 and 10, and level of education (text-tables 22 and 23);
 - text-tables 10-14 refer to existing marriages and (marital) fertility. In 1971 3.10 million married women have been enumerated, 3.04 million of them cohabiting with their spouses. Text-table 10 shows that at least 78% and at the most 88% of all marriages had a religiously unmixed character. Due to the fact that "Gereformeerd" and "Overig" are groups of denominations the percentage can not be stated more accurate. But it must be said that, normally spoken, most of the "Gereformeerd" and "Overig" people will have unmixed marriages as well, so that the percentage will be closer to 88 than to 78. For the existing first marriages the percentage can be calculated more accurately: 89% (text-table 11), due the fact that more detailed figures are available. Married Roman-Catholic and "Gereformeerd" women (with children) have delivered most children (3.4 per woman) (text-table 12). But differentiated by religious denomination the mean ages of married women and also the number of women in first or subsequent marriages is not the same. For a good interpretation, these facts should be taken into account, together with facts like the age at marriage and the attitudes to dissolution of marriages by means of divorce, and to remarriage, which show variations per denomination.
 - It always appears that non-affiliated women have delivered less children than women with a denomination (text-table 13). This statement also holds good when differentiated according to the period in which the marriage was contracted (text-table 14);
 - text-tables 15-19 and graphs 5-8 give information about the religious variability according to place of residence. The most remarkable facts are that nearly 90% of all people living in the southern region are Roman-Catholics, which means that nearly 50% of

- all Roman-Catholics live in this region. The other regions have a much more mixed religious character. Classified by group of municipalities according to degree of urbanization persons with "Overig" or without denomination show larger percentages in more urbanized areas. For the other denominations this relation can not be distinguished so clearly;
- text-tables 24 and 25 present some figures on the smaller religious denominations and the Humanists. For the 1971 Census 54 religious denominations are published (table 1).

This publication is part of a series dealing with the main results of the 1971 Population Census. This series edited by the Department for Social Accounts of the Central Bureau of Statistics is subdivided into series A and B.

Based principally on national census results the publications issued under A give information about the demographic structure of the population, the alien nationalities, marriages and (marital) fertility, the economically active population, education received and being received, and about households, families and dwellings.

Series B covers publications dealing with the above mentioned subjects (except for the alien nationalities), the commuting, and the population of institutions, on the basis of the municipal census results. In this series a publication about religious denominations per municipality will also be issued.

Tabel 1. Bevolking naar kerkelijke gezindte en geslacht

	31 mei 1960		28 februari 1971	
	Totaal	waaronder mannen 2)	Totaal	waaronder mannen
Rooms-Katholiek	4 634 478	2 309 520	5 273 665	2 622 325
Nederlands Hervormd	3 240 481	1 594 350	3 075 565	1 486 525
Gereformeerde Kerken	785 278	384 330	937 840	457 805
Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	96 241	47 514	137 660	67 495
Gereformeerde Gemeenten	93 481	46 244	79 610	39 185
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland	73 751	36 216	54 205	26 485
Dooptgezind	62 928	26 907	43 345	17 380
Evangelisch-Luthers	67 112	27 994	40 700	16 350
Apostolisch Genootschap	32 657	15 974	30 430	14 680
Remonstrant	38 608	15 648	25 755	10 020
Jehova's Getuigen	12 978	5 891	24 410	10 980
Baptisten Gemeenten	17 591	8 334	19 740	9 295
Pinkstergroepen	7 590	.	17 480	8 060
Vrije Evangelische Gemeenten	20 155	9 525	16 045	7 540
Oud-Gereformeerde Gemeenten	19 849	9 968	15 715	7 805
Leger des Heils	18 497	7 906	14 020	5 770
Hersteld Apostolische Gemeente in de Eerheid der Apostelen	9 841	4 829	8 930	4 315
(Oecumenisch) Christen	.	.	8 240	4 240
Oud-Katholieke Kerk	10 584	5 224	8 015	3 870
Vergadering van Golovigen	7 556	3 563	6 340	2 870
Nederlandse Protestantse Bond	26 210	11 867	5 710	2 400
Evangelische Broedergemeenten (Hornhutters)	1 241	.	5 240	2 685
Adventisten	3 884	1 477	4 560	1 845
Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen	1 931	910	3 055	1 415
Hersteld Apostolische Zendingkerk	2 725	1 347	2 700	1 295
Christengemeenschap	1 630	.	1 765	745
Waalse Gemeenten	3 058	1 297	1 505	610
Zwingli-Bond	445	.	1 275	530
Vrij-Katholieke Kerk	1 894	790	1 125	480
Gemeenten des Heren (van Christus)	831	.	1 095	495
Rozekruisers	1 489	.	1 005	430
Katholiek Apostolische Gemeenten	846	.	840	375
Soefi-beweging	350	.	335	120
Vrije Gemeenten	506	.	270	100
Geloofsgemeenschap "Luctor et Emergo"	163	.	245	125
Genootschap der Vrienden (Quakers)	121	.	180	85
Christelijk Afgescheiden Gemeenten	61	.	135	60
Swedenborg Genootschap (Des Heren Nieuwe Kerk)	161	.	100	50
Buitenlandse protestantse kerkgenootschappen				
Molukse	18 065	.	13 905	7 240
Indonesische		.	1 110	575
Engelse	5 304	.	8 620	3 805
Duitse	489	.	1 635	755
Amerikaanse	309	.	555	260
Noorse		.	275	125
Zweedse	697	.	180	70
Andere		.	905	375
Grieks-Orthodox (Grieks-Katholiek)	1 350	.	6 590	3 725
Oosterse godsdiensten				
Islamieten	1 399	.	53 975	46 200
Hindoës	176	.	2 520	1 455
Boeddhisten	248	.	895	595
Confucianen	63	.	115	80
Andere of niet te rubriceren godsdienstige richtingen 1)	36 425	.	21 335	10 400
Geen kerkelijke gezindte				
Humanisten	2 102 235	1 091 667	40 730	21 090
Overigen zonder			3 037 910	1 582 915
Totaal	11 461 964	5 706 874	13 060 115	5 516 675

1) Waaronder in 1960 14 503 en in 1971 4 835 personen die hebben opgegeven tot een Israëlitisch kerkgenootschap te behoren.

2) Het totaal aantal mannen met kerkelijke gezindten waarvan voor die gezindten afzonderlijk het aantal mannen onbekend is, bedraagt 37 582. Het totaal aantal personen met die kerkelijke gezindten bedraagt 77 959.

Tabel 2. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht en geboorteperiode, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

		Roms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerde Kerken	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Gereformeerde Gemeenten	Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland	Doopsgezind	Evangelisch-Luthers	Apostolisch Genootschap	Remonstrant	Jehova's Getuigen	Punkstergroepen	Vrije Evangelische Gemeenten	Oud-Gereformeerde Gemeenten	Leger des Heils	Hersteld Apostolische Gemeente in de Eenheid der Apostelen	Oud-Katholieke Kerk	Vergadering van Gelovigen	Nederlandse Protestanten Bond	Evangelische Broedergemeenten	Waalse Gemeenten	Andere kerkelijke gezindte	Geen kerkelijke gezindte		Totaal
																								Humanisten	Overigen zonder	
1965 of later	M.	313 315	142 835	57 720	9 635	6 340	3 415	1 035	1 195	1 745	710	1 195	840	830	1 120	560	505	165	520	100	250	30	5 825	675	194 925	746 535
	V.	301 060	138 095	55 895	9 025	5 755	3 345	1 130	1 405	1 160	460	1 160	1 210	575	1 060	660	525	230	365	100	260	10	5 490	710	183 840	714 345
1960 - 1964	M.	276 520	126 505	47 050	7 665	4 300	3 110	1 250	1 035	1 595	875	1 330	980	640	920	660	550	265	410	215	190	..	4 340	690	144 060	628 165
	V.	260 515	119 470	44 830	6 390	4 355	2 915	1 125	1 145	1 155	755	1 160	980	615	915	480	310	250	375	125	160	10	4 225	730	134 215	588 020
1955 - 1959	M.	264 795	122 460	43 295	6 885	4 300	3 075	1 375	1 070	1 310	950	1 085	1 150	505	990	485	360	265	335	190	255	25	4 260	840	126 980	588 055
	V.	251 080	119 330	41 575	6 695	3 710	2 940	1 300	1 040	1 275	755	1 125	745	630	780	575	330	190	400	205	185	20	3 960	720	117 570	588 010
1950 - 1954	M.	246 775	118 100	39 940	6 915	3 815	2 535	1 000	1 035	1 150	760	750	835	505	675	475	350	265	300	115	230	25	4 660	1 190	132 105	565 260
	V.	238 845	113 085	40 100	6 565	3 830	2 365	1 170	1 160	1 195	715	900	710	530	695	525	370	205	250	100	210	10	4 590	870	116 730	536 300
1945 - 1949	M.	241 505	120 030	40 300	6 130	2 970	1 795	935	1 230	1 285	700	1 025	725	570	450	505	375	310	250	135	385	25	10 085	1 875	159 240	593 375
	V.	227 005	115 595	40 310	5 440	2 840	1 910	860	1 405	1 360	880	1 330	810	575	460	515	350	295	260	125	310	55	5 225	915	142 680	552 235
1940 - 1944	M.	191 790	92 780	31 855	3 990	2 140	1 535	870	1 250	920	565	805	455	315	275	315	295	150	160	80	330	40	16 485	1 125	119 830	469 030
	V.	181 420	92 140	32 710	3 940	2 185	1 335	1 215	1 095	970	790	1 000	580	435	380	360	365	265	255	80	305	30	4 130	745	105 330	432 720
1935 - 1939	M.	173 950	83 525	27 145	3 280	2 045	1 315	705	845	795	470	870	555	465	340	260	200	220	275	60	210	20	17 045	880	96 505	412 530
	V.	164 080	85 890	27 665	3 360	2 315	1 560	1 175	1 135	890	655	1 080	515	420	350	450	225	190	245	120	190	..	3 200	785	88 160	385 285
1930 - 1934	M.	165 880	84 725	25 840	3 620	2 050	1 295	895	805	890	585	915	450	350	410	330	250	170	235	140	175	20	9 655	910	96 090	397 340
	V.	161 390	89 175	25 580	3 400	1 975	1 440	1 265	930	925	765	735	590	440	360	480	225	170	240	180	135	..	2 635	1 090	85 705	380 360
1925 - 1929	M.	147 370	86 175	23 485	3 115	1 935	1 550	955	745	1 000	515	605	490	435	380	200	185	260	205	150	90	20	5 180	1 490	93 365	370 320
	V.	151 715	91 825	24 755	3 590	2 285	1 615	1 500	1 380	1 020	965	865	570	465	455	410	195	205	190	170	125	..	2 630	1 160	85 635	374 305
1920 - 1924	M.	138 455	93 925	23 630	3 390	2 010	1 350	1 360	1 020	845	905	635	435	375	400	310	175	215	125	210	30	30	3 045	1 655	92 470	367 630
	V.	147 885	103 215	26 150	3 755	2 240	1 655	2 100	1 690	1 120	1 145	965	625	530	345	475	320	185	215	320	70	20	3 120	1 720	85 695	386 070
1915 - 1919	M.	109 665	83 820	19 430	2 840	1 775	1 105	1 500	960	860	695	415	370	395	280	365	315	195	175	160	25	40	2 170	1 625	75 870	305 515
	V.	118 320	91 485	21 980	2 945	1 890	1 320	2 035	1 295	1 060	975	715	540	480	290	635	240	355	175	130	85	130	2 200	1 730	70 080	321 660
1910 - 1914	M.	103 115	82 875	18 785	2 470	1 625	1 235	1 340	890	665	715	520	340	285	250	350	210	215	145	190	75	30	1 700	2 000	73 375	293 845
	V.	117 475	95 195	22 740	3 285	1 695	1 345	2 125	1 850	805	1 140	850	510	540	415	725	195	230	156	300	70	80	2 230	2 005	66 475	322 995
1905 - 1909	M.	89 065	75 790	16 660	2 245	1 410	910	1 185	1 105	650	545	335	405	365	255	305	125	195	190	180	45	90	1 590	1 700	61 380	257 185
	V.	105 805	92 525	21 350	3 005	1 590	1 165	2 295	1 940	760	1 245	570	555	480	285	475	150	240	295	345	45	70	2 285	1 595	58 405	298 010
1900 - 1904	M.	68 695	65 395	13 965	1 910	1 165	885	1 160	930	460	625	195	245	355	285	230	125	175	100	185	..	60	1 245	1 445	47 035	207 140
	V.	86 535	83 220	19 285	2 650	1 460	1 130	2 025	2 205	690	1 305	355	420	445	275	440	210	210	200	250	45	55	2 045	1 880	47 650	255 365
1899 of vroeger	M.	102 215	113 485	23 390	3 300	2 115	1 425	2 520	2 050	900	1 015	175	260	555	500	385	200	325	195	245	45	150	1 785	2 255	67 130	327 170
	V.	137 850	160 435	33 300	4 535	2 575	1 800	5 305	4 820	1 280	2 675	470	555	760	525	780	280	350	365	735	55	215	3 530	2 600	65 705	432 280
Mannen totaal		2 633 115	1 492 435	452 600	67 375	39 985	26 450	18 085	16 160	15 170	10 535	10 865	8 515	6 940	7 535	5 735	4 220	3 390	3 625	2 355	2 330	615	89 070	20 355	1 580 330	6 527 105
Vrouwen totaal		2 650 980	1 590 655	477 805	68 600	40 700	27 865	26 625	24 500	15 865	15 225	13 280	9 910	7 890	7 630	7 980	4 295	3 575	3 980	3 300	2 250	710	51 480	19 255	1 453 880	6 537 955
Totaal mannen + vrouwen		5 284 095	3 083 090	930 505	135 975	80 685	54 405	44 710	40 660	30 835	25 860	24 145	18 425	14 830	15 060	13 715	8 515	6 965	7 600	5 655	4 580	1 330	140 550	39 610	3 034 205	13 065 060

Tabel 3. Bevolking naar kerkelijke gezindte, geslacht, leeftijdsgroep en burgerlijke staat, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

Table with columns: Gender, Age Group, Religious Group (Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, etc.), and Total. Rows include age groups from 'Jonger dan 15 jaar' to '75 jaar of ouder' and total counts for men and women.

Tabel 3 (slot)

Table with columns: Gender, Age Group, Religious Group (Rooms-Katholiek, Nederlands Hervormd, etc.), and Total. Rows include age groups from 'Jonger dan 15 jaar' to '75 jaar of ouder' and total counts for men and women, including a 'Gehuwd' (Married) section.

Tab. 5. Bestaande eerste en niet-eerste huwelijken naar wederzijdse kerkelijke gezindte van de echtgenoten en periode van huwelijksluiting, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

Kerkelijke gezindte man	Kerkelijke gezindte vrouw											Kerkelijke gezindte man	Kerkelijke gezindte vrouw												
	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerd	Overig	Geen	Totaal	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerd	Overig	Geen		Totaal	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerd	Overig	Geen	Totaal	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerd	Overig	Geen	Totaal
	Eerste huwelijken naar periode van huwelijksluiting													Niet-eerste huwelijken naar periode van huwelijksluiting											
	1970						1945-1949							1970						1945-1949					
Rooms-Katholiek	35 100	2 000	285	210	2 515	40 115	114 145	2 130	165	310	1 605	118 365	2 950	315	70	40	355	3 730	7 930	730	100	130	475	9 365	
Nederlands Hervormd ..	2 645	15 115	720	160	2 160	20 800	2 860	76 000	750	1 005	3 965	84 575	3 85	1 445	75	70	375	2 350	980	7 495	285	250	820	9 825	
Gereformeerd	375	715	7 995	80	460	9 620	260	655	26 595	60	220	27 785	90	30	365	10	20	515	130	110	1 820	20	80	2 165	
Overig	285	220	75	1 800	335	2 715	280	760	75	7 040	680	8 820	70	60	20	265	90	510	60	130	..	1 205	120	1 515	
Geen	3 945	2 905	590	395	20 525	28 360	3 730	7 895	670	1 720	63 160	77 120	445	425	90	90	3 065	4 120	855	1 410	100	485	10 580	13 425	
Totaal	42 350	20 950	9 665	2 650	25 995	101 615	121 275	87 445	28 260	10 140	69 630	316 735	3 940	2 280	620	480	3 905	11 225	9 955	9 875	2 305	2 090	12 075	36 300	
	1965-1969						1939-1944							1965-1969						1939-1944					
Rooms-Katholiek	198 290	7 210	1 080	730	8 445	215 755	89 020	1 825	195	175	1 320	92 630	10 285	1 130	100	125	1 005	12 640	4 020	280	10	60	90	4 460	
Nederlands Hervormd ..	7 910	81 150	1 365	940	8 125	99 485	2 140	67 680	710	780	3 160	74 470	1 265	6 180	260	260	1 030	9 010	270	3 245	70	130	375	4 095	
Gereformeerd	1 240	1 615	40 495	280	1 075	44 705	235	500	22 235	40	230	23 240	160	255	2 145	40	130	2 730	50	15	860	10	30	965	
Overig	1 215	1 040	160	8 995	1 090	12 505	140	425	40	5 975	420	7 080	175	165	70	985	155	1 555	30	50	..	415	40	540	
Geen	12 955	11 555	1 880	1 815	101 585	129 785	2 490	6 920	775	1 740	53 170	65 080	1 475	1 505	395	380	11 050	14 795	335	455	80	235	4 150	5 255	
Totaal	221 610	102 565	44 975	12 760	120 320	502 230	94 025	77 450	23 960	8 710	58 300	262 440	13 355	9 240	2 975	1 790	13 365	40 730	4 705	4 045	1 025	850	4 685	15 310	
	1960-1964						1934-1938							1960-1964						1934-1938					
Rooms-Katholiek	162 590	3 805	470	395	4 455	171 725	58 190	1 325	200	40	875	60 620	8 035	770	150	110	640	9 710	2 125	130	20	40	50	2 365	
Nederlands Hervormd ..	4 040	72 200	1 035	580	5 535	83 385	1 610	49 710	580	585	1 900	54 390	1 095	5 585	180	175	1 070	8 100	165	1 795	90	50	100	2 205	
Gereformeerd	595	750	34 310	90	590	36 340	170	560	15 950	70	150	16 390	160	225	1 670	10	40	2 105	40	80	550	10	..	680	
Overig	410	690	50	8 085	755	9 890	120	370	40	4 590	470	5 580	145	155	10	914	160	1 380	10	40	..	340	40	430	
Geen	6 325	8 540	1 100	1 505	78 280	95 745	1 905	4 585	380	1 205	36 800	44 385	1 370	1 555	225	375	9 345	12 865	170	255	40	100	2 070	2 635	
Totaal	173 955	85 990	36 970	10 655	89 620	397 185	61 995	56 580	17 155	6 495	40 200	182 390	10 805	8 285	2 235	1 580	11 255	34 160	2 510	2 300	700	540	2 260	8 310	
	1955-1959						1929-1933							1955-1959						1929-1933					
Rooms-Katholiek	147 965	2 725	325	245	2 360	153 615	42 795	1 100	110	45	410	44 465	7 720	730	90	105	485	9 110	1 335	90	20	20	60	1 525	
Nederlands Hervormd ..	2 980	74 580	655	695	4 545	83 455	1 320	42 500	505	610	1 465	46 460	1 010	5 925	130	165	590	7 820	140	1 305	40	40	100	1 630	
Gereformeerd	290	640	31 745	40	450	33 170	145	395	12 920	30	50	13 530	130	160	1 420	20	70	1 805	20	50	320	..	10	400	
Overig	280	435	70	7 400	695	8 880	65	425	20	3 435	280	4 220	60	185	50	725	140	1 160	10	20	..	145	30	205	
Geen	4 400	8 255	775	1 340	72 505	87 280	1 215	3 815	210	785	27 890	33 910	985	1 145	195	320	9 575	12 215	170	195	..	60	1 370	1 805	
Totaal	155 910	86 640	33 575	9 720	80 560	366 400	45 535	48 235	13 765	4 900	30 095	142 535	9 910	8 145	1 885	1 335	10 840	32 110	1 680	1 665	380	265	1 575	5 565	
	1950-1954						1928 of eerder							1950-1954						1928 of eerder					
Rooms-Katholiek	123 060	2 115	225	215	1 780	127 375	57 020	1 585	300	135	445	59 490	7 275	725	135	90	670	8 900	1 790	70	20	10	50	1 945	
Nederlands Hervormd ..	2 625	74 960	750	530	4 050	82 915	1 980	71 395	1 095	930	1 670	77 010	925	6 180	220	200	595	8 205	135	2 080	20	55	45	2 330	
Gereformeerd	265	490	28 765	70	355	29 945	300	620	19 930	95	165	21 110	60	135	1 285	10	70	1 565	30	30	520	10	..	595	
Overig	250	605	45	6 595	640	8 135	125	805	65	5 825	420	7 245	100	120	..	870	110	1 200	..	45	..	180	40	260	
Geen	3 630	7 900	725	1 375	67 040	80 870	1 460	5 305	510	1 300	41 450	50 030	920	1 280	130	380	9 345	12 055	40	205	20	45	1 425	1 740	
Totaal	129 830	86 075	30 505	8 790	73 840	329 040	60 885	79 715	21 900	8 285	44 150	214 940	9 280	8 420	1 770	1 555	10 895	31 920	1 995	2 430	585	300	1 565	6 870	

Tabel 11. Bevolking naar kerkelijke gezindte, plaats in het huishouden (definitie 1947), sociale groep en geslacht, 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10)).

Sociale groep	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Overige Gereformeerden	Doopsgezind	Evan-gelisch-Luthers	Remonstrant	Andere kerkelijke gezindte	Geen kerkelijke gezindte		Totaal
										Humani- nisten	Overigen zonder	
Alleenstaanden												
Met beroep werkend zelfstandigen	100	220	40	..	..	..	30	..	10	30	20	290
wetenschappelijke vrije beroepen	70	90	30	..	..	30	10	30	..	..	20	120
overigen niet in de landbouw met 10 of meer werknemers	160	20	20	10	10	..	..	..	10	..	..	140
met minder dan 10 werknemers	60	30	10	10	10	..	10	..	..	10	..	210
in de landbouw	3 995	2 310	430	40	30	30	60	..	370	185	40	4 200
employés hogere	2 460	1 780	505	90	40	135	60	..	80	185	80	1 810
middelbare	1 705	1 625	200	50	70	20	..	..	10	..	20	4 430
lagere	100	160	40	..	..	..	..	..	..	..	..	300
arbeiders (excl. landarbeiders) met een bruto jaarkomen van f 12 000 of meer	2 920	1 410	365	30	..	90	60	30	190	115	115	2 925
minder dan f 12 000 (incl. onbekend)	990	1 270	410	60	..	160	50	205	125	90	90	1 620
landarbeiders	4 765	2 860	1 100	165	40	120	80	140	505	175	5 995	15 945
medewerkende gezinsleden	13 185	10 050	4 885	610	245	520	225	555	965	690	9 935	41 870
socialistische groep	5 020	2 940	1 110	120	60	35	90	30	725	170	5 545	15 840
andere sociale groepen	14 055	9 690	4 295	630	265	305	225	190	1 285	200	11 650	42 760
socialistische groep	4 015	1 390	280	25	40	10	60	..	3 660	30	2 820	12 300
andere sociale groepen	290	465	135	..	10	..	..	10	50	..	410	1 375
landarbeiders	19 190	6 285	1 030	180	80	65	120	10	29 220	65	10 615	66 860
medewerkende gezinsleden	7 690	4 765	1 190	225	240	85	85	30	1 320	60	5 175	20 820
socialistische groep	545	620	140	40	10	20	10	..	190	..	395	1 975
andere sociale groepen	40	30	30	..	..	..	..	..	..	10	40	155
socialistische groep	4 745	1 940	450	65	20	45	65	25	3 435	45	3 375	14 205
andere sociale groepen	2 920	1 865	670	85	10	100	70	130	270	40	2 680	8 835
landarbeiders	1 020	485	60	50	..	..	20	5	160	20	1 030	2 855
medewerkende gezinsleden	765	455	115	10	..	30	20	5	90	10	680	2 180
Zonder beroep	900	985	225	20	..	25	45	30	145	85	1 685	4 145
geen dagonderwijs meer gevolgd	3 525	6 155	1 280	150	30	700	350	735	900	490	5 345	19 655
middelbaar, semi-hoger of hoger onderwijsniveau	21 720	22 170	4 310	625	645	460	515	140	3 260	345	18 920	73 110
basis, lager of uitgebreid lager onderwijsniveau 1)	76 315	94 405	19 020	2 760	2 285	2 425	3 035	1 195	7 140	1 705	55 720	266 075
nog dagonderwijs gevolgd 2)	11 310	5 785	2 720	470	165	185	295	180	930	240	13 575	35 765
Mannen totaal	4 525	2 865	1 235	110	65	90	70	195	395	120	6 375	16 050
Vrouwen totaal	81 615	51 040	12 445	1 890	1 170	1 145	1 305	615	42 840	1 370	71 940	267 370
Totaal mannen + vrouwen	126 975	134 075	33 805	4 745	3 205	4 570	4 265	3 355	12 735	3 525	101 630	432 890
Totaal mannen + vrouwen	208 590	185 115	46 245	6 635	4 375	5 715	5 570	3 970	55 575	4 895	173 570	709 255

Tabel 14. (vervolg)

Sociale groep	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Overige Gereformeerden	Doopsgezind	Evang. Luther.	Remonstrant	Andere kerkelijke gezindte	Geen kerkelijke gezindte		Totaal
										Humanisten	Overigen zonder	
Echtgenoten												
Met beroep werkend zelfstandigen	120	100	20	..	..	10	..	..	30	10	250	540
wetenschappelijke vrije beroepen	V.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
overigen niet in de landbouw met 10 of meer werknemers	V.	150	90	10	..	..	10	..	10	..	165	435
met minder dan 10 werknemers	V.	10 115	4 435	1 115	95	135	150	65	390	200	5 680	22 410
in de landbouw	V.	465	500	75	30	30	..	..	..	..	30	1 130
employés hogere	V.	1 045	1 140	220	40	10	70	200	170	80	2 160	5 210
middelbare	V.	16 735	9 550	3 655	295	180	485	350	1 040	595	12 175	45 315
lagere	V.	47 850	26 545	7 860	620	655	405	260	3 115	615	42 380	130 930
arbeiders (excl. landarbeiders) met een bruto jaarincome van f 12 000 of meer	V.	850	335	70	10	..	..	..	75	..	705	2 060
minder dan f 12 000 (incl. onbekend)	V.	60 850	31 675	6 730	865	785	280	60	4 035	215	38 860	144 770
landarbeiders	V.	430	380	80	20	10	..	..	..	..	100	1 020
medewerkende gezinsleden	V.	35 490	28 575	6 280	1 010	1 050	300	170	855	160	12 465	86 455
sociale groep onbekend	V.	8 340	4 800	1 050	135	135	40	110	570	80	5 810	21 095
Met beroep tijdelijk niet werkend	V.	1 700	465	125	10	..	30	10	90	70	1 000	3 510
Zonder beroep	V.	73 870	55 270	21 805	2 710	1 540	2 815	1 695	6 250	2 370	56 115	227 390
geen dagonderwijs meer volgend middelbaar, semi-hoger of hoger onderwijsniveau	V.	916 480	623 235	164 385	22 680	28 595	8 400	7 700	46 215	6 185	514 245	2 340 715
basis, lager of uitgebreid lager onderwijsniveau 1)	V.	3 295	2 355	610	50	20	20	25	100	40	3 810	10 640
nog dagonderwijs volgend 2)	V.	1 177 805	789 460	214 095	28 575	33 145	13 010	11 140	6 695	10 620	695 930	3 043 625
Totaal												

Sociale groep	Rooms-Katholiek	Nederlands Hervormd	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	Overige Gereformeerden	Doopsgezind	Evang. Luther.	Remonstrant	Andere kerkelijke gezindte	Geen kerkelijke gezindte		Totaal
										Humanisten	Overigen zonder	
Kinderen of stiefkinderen (ongehuwd)												
Met beroep werkend zelfstandigen	50	50	..	..	..	..	..	..	..	..	30	130
wetenschappelijke vrije beroepen	V.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
overigen niet in de landbouw met 10 of meer werknemers	V.	215	110	60	10	10	..	..	..	..	80	485
met minder dan 10 werknemers	V.	5 600	2 955	835	100	195	50	60	140	10	3 010	12 975
in de landbouw	V.	4 725	3 480	835	110	365	110	..	40	..	860	10 545
employés hogere	V.	1 040	605	95	20	30	40	20	40	10	1 000	2 950
middelbare	V.	13 395	5 900	2 165	295	330	60	80	475	200	8 160	31 115
lagere	V.	54 170	26 475	9 405	1 355	1 790	160	190	2 130	430	33 070	129 665
arbeiders (excl. landarbeiders) met een bruto jaarincome van f 12 000 of meer	V.	117 315	58 960	20 055	3 205	3 950	385	200	4 070	305	57 255	266 335
minder dan f 12 000 (incl. onbekend)	V.	13 455	7 445	1 835	180	420	20	30	375	60	7 775	31 655
landarbeiders	V.	69 895	31 980	7 585	1 230	1 455	145	90	2 385	65	27 905	143 570
medewerkende gezinsleden	V.	14 915	9 500	2 395	380	725	30	10	195	20	2 900	31 070
sociale groep onbekend	V.	926 330	427 835	163 785	26 560	28 935	4 490	3 040	40 355	2 900	509 760	2 137 805
Met beroep tijdelijk niet werkend	V.	4 910	2 105	725	95	65	20	10	270	20	3 835	12 075
Zonder beroep	V.	1 865	820	320	140	40	..	..	140	..	1 295	4 635
geen dagonderwijs meer volgend middelbaar, semi-hoger of hoger onderwijsniveau	V.	1 440	610	275	10	40	10	10	40	10	940	3 410
basis, lager of uitgebreid lager onderwijsniveau 1)	V.	11 765	6 740	1 705	275	240	55	90	730	110	7 805	29 540
nog dagonderwijs volgend 2)	V.	1 086 915	591 920	209 820	34 425	38 215	5 405	4 900	50 660	4 395	672 730	2 858 995
Totaal mannen + vrouwen												

Tabel 12. (vervolg)

		Rooms-Katholiek	Nederlands-Hervormd	Gereformeerde Kerken	Gereformeerde Kerken (Vrijgemeenschap)	Overige Gereformeerden	Doopsgezind	Evangelisch-Luthers	Remonstrant	Andere kerkelijke gezindte	Geen kerkelijke gezindte		Totaal
											Humanisten	Overigen zonder	
Semi-hoger niveau													
Jonger dan 15 jaar ..	M.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	V.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
15 - 19 jaar	M.	70	40	10	..	..	..	..	..	..	..	40	165
	V.	140	55	10	10	10	..	..	..	..	..	10	235
20 - 24 jaar	M.	6 890	3 525	1 750	215	195	20	40	30	350	160	4 785	17 970
	V.	8 250	3 940	1 995	205	215	90	130	90	365	120	4 970	20 365
25 - 29 jaar	M.	12 040	6 190	2 660	440	350	80	100	100	560	270	8 125	30 920
	V.	8 180	4 865	2 520	235	55	160	30	170	520	120	5 655	22 515
30 - 34 jaar	M.	10 235	5 405	2 935	235	185	120	70	60	595	180	7 075	27 100
	V.	5 780	3 985	1 755	230	140	240	110	150	480	180	4 420	18 475
35 - 39 jaar	M.	9 510	4 945	2 080	205	235	140	70	120	465	290	6 635	24 700
	V.	5 230	2 935	1 340	45	75	185	80	170	375	230	3 225	13 890
40 - 44 jaar	M.	7 575	3 900	1 815	245	125	110	40	70	415	280	5 870	20 450
	V.	4 215	2 505	865	75	25	185	50	220	270	210	3 030	11 650
45 - 49 jaar	M.	6 125	3 880	1 410	140	120	210	90	120	375	405	4 850	17 725
	V.	3 460	2 140	935	90	30	300	70	200	285	240	1 815	9 555
50 - 54 jaar	M.	4 790	3 340	1 020	205	125	200	80	110	190	210	3 750	14 015
	V.	3 240	2 260	455	80	30	270	35	205	240	300	1 905	9 025
55 - 59 jaar	M.	3 820	3 025	980	170	55	90	90	120	225	285	2 850	11 710
	V.	2 950	2 120	580	130	10	180	90	265	265	250	1 995	8 840
60 - 64 jaar	M.	3 195	2 730	1 005	110	30	80	80	90	160	210	2 405	10 060
	V.	3 470	2 245	670	50	..	155	80	235	150	215	1 890	9 160
65 jaar of ouder	M.	4 165	4 145	1 410	205	85	320	120	195	420	460	3 665	15 190
	V.	4 760	4 740	1 040	120	35	600	210	580	745	515	3 375	16 720
Mannen totaal		68 420	41 125	17 075	2 170	1 500	1 375	750	1 020	3 755	2 755	50 055	190 005
Vrouwen totaal		50 670	31 785	12 165	1 275	625	2 370	895	2 285	3 705	2 385	32 290	140 445
Totaal mannen + vrouwen		119 090	72 910	29 240	3 445	2 125	3 745	1 645	3 305	7 460	5 140	82 345	330 450
Niveau onbekend													
Jonger dan 15 jaar ..	M.	550	230	35	..	5	..	..	..	25	..	425	1 275
	V.	555	365	80	35	15	20	..	..	55	..	295	1 410
15 - 19 jaar	M.	9 220	4 535	1 415	195	335	30	45	20	700	10	6 320	22 825
	V.	12 980	6 130	1 405	255	380	20	125	20	835	..	7 785	29 930
20 - 24 jaar	M.	21 080	10 685	2 915	370	325	85	225	90	3 260	60	16 110	55 200
	V.	22 980	11 085	3 080	490	330	130	130	210	1 880	30	16 815	57 165
25 - 29 jaar	M.	20 980	8 870	2 570	290	305	45	150	65	6 545	20	13 450	53 295
	V.	22 820	10 660	3 035	500	300	80	195	145	1 815	40	13 960	53 540
30 - 34 jaar	M.	23 185	9 210	2 705	425	370	35	135	45	8 875	50	13 185	58 220
	V.	24 960	10 455	2 825	540	415	100	155	20	1 525	10	13 655	54 665
35 - 39 jaar	M.	23 280	10 390	2 850	415	425	35	85	35	5 730	30	13 305	56 625
	V.	28 140	12 005	3 405	470	545	115	140	50	1 510	50	14 660	61 085
40 - 44 jaar	M.	24 050	12 400	3 085	415	545	70	105	40	3 090	30	14 360	58 170
	V.	30 465	16 245	3 895	575	800	105	260	75	1 410	80	17 385	71 295
45 - 49 jaar	M.	25 490	14 805	3 500	635	900	155	180	40	1 960	100	16 490	64 260
	V.	32 780	18 230	4 855	560	845	225	325	90	1 695	155	18 260	78 025
50 - 54 jaar	M.	22 885	15 180	3 560	430	565	225	180	70	1 470	140	15 800	60 505
	V.	27 495	19 395	4 535	620	795	265	310	110	1 905	270	17 180	72 880
55 - 59 jaar	M.	22 425	16 550	3 860	460	575	225	170	50	1 195	210	16 455	62 185
	V.	27 815	20 970	4 350	725	790	320	395	80	1 685	320	17 080	74 430
60 - 64 jaar	M.	21 195	16 275	3 700	470	630	210	290	60	1 080	250	14 850	59 010
	V.	27 425	21 935	5 030	775	600	425	535	185	1 635	320	16 495	75 355
65 jaar of ouder	M.	47 720	45 820	9 450	1 370	1 465	780	1 000	300	2 915	855	36 095	147 750
	V.	65 315	69 325	14 210	1 845	1 840	1 645	2 505	885	6 090	1 230	37 830	201 725
Mannen totaal		262 065	164 955	39 625	5 470	6 470	1 895	2 560	825	36 845	1 765	176 855	699 325
Vrouwen totaal		323 730	216 780	50 700	7 400	7 655	3 460	5 070	1 880	21 035	2 405	191 400	831 510
Totaal mannen + vrouwen		585 800	381 735	90 320	12 870	14 125	5 355	7 635	2 700	57 880	4 170	368 255	1 530 835

Tabel 12. (slot)

		Rooms-Katholiek	Nederlands-Hervormd	Gereformeerde Kerken	Gereformeerde Kerken (Vrijgemeenschap)	Overige Gereformeerden	Doopsgezind	Evangelisch-Luthers	Remonstrant	Andere kerkelijke gezindte	Geen kerkelijke gezindte		Totaal
											Humanisten	Overigen zonder	
Hoger niveau													
Jonger dan 15 jaar ..	M.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	V.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
15 - 19 jaar	M.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
	V.	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
20 - 24 jaar	M.	525	415	185	..	..	..	10	10	70	10	550	1 780
	V.	85	140	..	..	..	..	..	20	..	..	260	505
25 - 29 jaar	M.	3 470	1 965	1 055	90	70	50	30	85	255	140	4 310	11 525
	V.	590	470	150	10	10	30	40	75	110	10	1 130	2 630
30 - 34 jaar	M.	4 755	2 410	1 185	70	80	110	85	200	370	80	5 115	14 465
	V.	660	575	130	..	..	30	30	80	60	30	1 120	2 715
35 - 39 jaar	M.	3 910	2 585	1 080	80	50	180	75	200	285	220	4 475	13 145
	V.	550	415	130	20	..	50	50	60	70	50	1 035	2 445
40 - 44 jaar	M.	3 930	2 835	1 080	95	60	140	160	200	345	140	4 745	13 530
	V.	480	485	105	20	..	50	20	60	40	20	805	2 085
45 - 49 jaar	M.	3 995	2 680	875	95	50	260	90	220	340	245	4 255	13 110
	V.	345	425	70	20	10	10	80	30	30	40	595	1 640
50 - 54 jaar	M.	2 510	2 435	645	30	30	295	70	310	240	150	3 105	9 825
	V.	385	235	80	20	..	60	20	70	70	30	330	1 305
55 - 59 jaar	M.	1 890	1 935	510	70	20	220	70	260	275	240	2 505	8 000
	V.	295	350	50	10	..	80	10	100	50	80	440	1 480
60 - 64 jaar	M.	1 285	1 530	380	10	..	190	80	170	240	140	2 270	6 300
	V.	190	320	40	..	..	50	10	160	75	40	360	1 250
65 jaar of ouder	M.	1 965	3 040	625	60	..	315	125	400	385	270	4 745	11 930
	V.	290	445	45	10	..	205	55	165	140	100	940	2 395
Mannen totaal		28 240	21 630	7 630	605	365	1 765	790	2 060	2 810	1 640	36 075	103 615
Vrouwen totaal		3 870	3 855	810	110	20	570	245	875	650	415	7 020	18 440
Totaal mannen + vrouwen		32 110	25 490	8 440	720	385	2 335	1 035	2 930	3 460	2 050	43 095	122 050
Nog dagonderwijs volgend													
Jonger dan 15 jaar ..	M.	793 185	363 165	137 980	22 610	25 730	3 385	3 030	2 325	34 050	2 020	435 480	1 822 955
	V.	750 590	348 105	132 200	20 390	23 760	3 250	3 390	1 830	31 335	2 025	407 180	1 724 050
15 - 19 jaar	M.	141 285	65 650	25 490	3 940	3 395	980	775	660	6 480	740	73 435	322 830
	V.	106 085</											

AANHANGSEL I. OPZET EN UITVOERING VAN DE EIGENLIJKE TELLING

1. Wettelijke regeling

De wettelijke grondslag voor het houden van de 14e Algemene volkstelling werd gevormd door de Volkstellingenwet van 9 juli 1970 (Stbl. 323). In artikel 1 schrijft deze wet voor dat een algemene volkstelling dient te worden gehouden in elk tijdvak van twee jaren, van welke het jaartal eindigt op 0 onderscheidenlijk 1. Tegelijk met de 14e Algemene volkstelling heeft een algemene woningtelling plaatsgevonden - de derde sinds in 1947 met het houden van dergelijke tellingen werd begonnen. Een koppeling van deze algemene woningtelling aan de 14e Algemene volkstelling lag voor de hand. Enerzijds kon voor de verzameling van de door de algemene woningtelling te verkrijgen gegevens worden gebruik gemaakt van de ten behoeve van de 14e Algemene volkstelling opgebouwde tellersorganisatie. Anderzijds hoefde een aantal toch al bij een algemene volkstelling te verzamelen gegevens niet nog eens afzonderlijk bij een algemene woningtelling te worden vergaard. De 3e Algemene woningtelling kon gehouden worden op grond van artikel 58 van de in 1962 tot stand gekomen Woningwet (Stbl. 287). De telling van de inrichtingen en tehuizen echter heeft plaatsgehad bij Beschikking van de Minister van Economische Zaken d.d. 30 november 1970 (Staatscourant nr. 234) op grond van de Wet van 28 december 1936 (Stbl. 139). Overeenkomstig het in artikel 1 van het Besluit algemene volks- en woningtelling 1971 bepaalde (Stbl. 446) is de gecombineerde 14e Algemene volkstelling en 3e Algemene woningtelling gehouden naar de toestand te middernacht tussen 28 februari en 1 maart 1971.

2. Opzet van de telling

Ingevolge artikel 1 lid 2 van de Volkstellingenwet heeft de telling zich uitgestrekt tot alle personen die op het reeds eerder vermelde teltijdstip volgens de voorschriften van het Besluit bevolkingsboekhouding (Stbl. 1967, 442) in één der persoonsregisters van Nederland behoorden te zijn opgenomen en die derhalve op dit tijdstip binnen Nederland hun werkelijke woonplaats hadden.

Buiten de telling dienden te blijven:

- a. vreemdelingen aan wie - krachtens internationaal recht of gebruik - het recht van diplomatieke immuniteit toekomt;
- b. buitenlandse militairen behorende tot de strijdkrachten van een bij de N.A.V.O. aangesloten vreemde mogendheid, voor zover deze hier te lande hun dienst uitoefenen; daarenboven het bij deze strijdkrachten in dienst zijnde eveneens in Nederland dienst uitoefend buitenlands burgerpersoneel alsmede niet de Nederlandse nationaliteit bezittende echtgenoten en kinderen van voornoemde groepen.

De in Nederland woonachtige buitenlanders die niet tot één van deze categorieën behoorden, vielen derhalve binnen de telling. De in het buitenland woonachtige Nederlanders daarentegen zijn buiten de telling gebleven.

Uit overwegingen van inhoudelijke en organisatorische aard bestond de eigenlijke telling - evenals dit bij de in 1960 gehouden volkstelling het geval is geweest - wederom uit drie onderdelen, te weten:

- a. de telling van de bevolking in woningen en andere bewoonde ruimten. Deze omvatte de telling van de gehele bevolking met uitzondering van enerzijds de bevolking in inrichtingen en tehuizen en anderzijds de bevolking op varende schepen en in woonwagens;
- b. de telling van de bevolking in inrichtingen en tehuizen. Deze omvatte de telling van een onder speciale omstandigheden levende groep van de bevolking, welke daarenboven slechts door de tussenkomst van anderen - bestuur of administratie van de afzonderlijke inrichtingen - kan worden benaderd;

- c. de telling van de varende en rijdende bevolking. Hieronder viel uitsluitend de telling van de bevolking op varende schepen zonder vast waladres en in rijdende wagens. De telling van de bevolking op varende schepen met een vast waladres, op woonschepen en in wagens met een vaste standplaats viel bijgevolg onder de telling van de bevolking in woningen en andere bewoonde ruimten.

Voor de telling van de hierboven onderscheiden bevolkingsgroepen is gebruik gemaakt van zeven soorten vragenlijsten, te weten:

- de vragenlijsten A t/m D voor de telling van de bevolking in woningen en andere bewoonde ruimten. Vragenlijst A voor de telling van hoofden van huishoudens of van alleenstaanden; vragenlijst B voor de telling van leden van huishoudens met beroep; vragenlijst C voor de telling van leden van huishoudens zonder beroep van 12 jaar of ouder; vragenlijst D, ten slotte, voor de telling van leden van huishoudens van 0 t/m 11 jaar;
- de vragenlijst F en G voor de telling van de bevolking in inrichtingen en tehuizen. Vragenlijst F voor de telling van de in grotere groepen in inrichtingen en tehuizen levende personen - hetzij van personen voor wie de inrichting is bestemd, hetzij van leden van het personeel - voor zover deze personen geen zelfstandige huishouding voeren; vragenlijst G voor de telling van de inrichtingen en tehuizen. Leden van het personeel van de inrichting of het tehuis, of personen voor wie de inrichting is bestemd - alleen of met echtgeno(o)t(e) en/of kinderen - die een zelfstandig huishouden voeren, zijn echter geteld met behulp van de vragenlijsten A t/m D;
- de vragenlijst E voor de telling van de bevolking op varende schepen en rijdende wagens.

De genoemde vragenlijsten A t/m F waren op ponskaarten gedrukt en tot boekjes gebundeld, zodat de middels deze vragenlijsten verkregen informatie voor een groot deel rechtstreeks machinaal kon worden verwerkt. De modellen van deze vragenlijsten zijn bij Beschikking ter uitvoering van artikelen 3, eerste lid, en 8, eerste lid, van het Besluit algemene volks- en woningtelling 1971 (Stbl. 446) d.d. 13 november 1970 (Staatscourant nr. 226) door de Minister van Economische Zaken vastgesteld.

3. Wijze van telling

De eigenlijke telwerkzaamheden zijn uitgevoerd door ruim zestigduizend hiertoe door de gemeenten aangetrokken geïnstrueerde tellers. Zij droegen voornamelijk zorg voor het verzamelen van de gegevens over de woonverblijven én het uitreiken en ophalen van de diverse vragenlijsten, die - met uitzondering van de hierop voorkomende vragen met betrekking tot het woonverblijf - door de bevolking zelf dienden te worden ingevuld.

Personen die bij herhaald bezoek niet thuis zijn aangetroffen dan wel expliciet hebben geweigerd aan de telling mee te werken, zijn administratief geteld naar de toestand op de teldatum. Deze telling heeft plaatsgehad op basis van de bij de gemeente bekende woning- en bevolkingsgegevens. Enerzijds omvatte zij de beantwoording van praktisch alle vragen ten aanzien van het woonverblijf, anderzijds de beantwoording van de vragen met betrekking tot minstens de volgende persoonsgegevens: het geslacht, de leeftijd, de burgerlijke staat, de geboortegemeente, de periode van vestiging in de huidige woongemeente, de nationaliteit, de kerkelijke gezindte, de plaats in het huishouden, de (huwelijks-)vruchtbaarheid, het al dan niet uitoefenen van een beroep, de aard van het beroep en - waar mogelijk - de wijze waarop het beroep wordt uitgeoefend, nl. als zelfstandige, als loon- of salaristrekker dan wel als medewerkende in het gezinsbedrijf. De geldigheid van de op basis van deze administratieve telling verkregen gegevens is in het algemeen vrij groot. In dit opzicht dient slechts

Staat Ia. Bevolking van 14 jaar of ouder naar telwijze, geslacht en bevolkingscategorie resp. plaats in het huishouden, burgerlijke staat, leeftijd, kerkelijke gezindte, nationaliteit, werkzaamheid, grootte der gemeente en provincie, 28 februari 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

	Door tellers geteld			Administratief geteld			Administratief getelden per 100 van de bevolking van 14 jaar of ouder		
	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.
	x 1 000								
TOTAAL	9 479,3	4 676,0	4 803,4	249,8	138,5	111,2	3	3	2
Bevolkingscategorie									
In woningen en andere bewoonde ruimten									
Hoofden van huishoudens en alleenstaanden	3 828,6	3 216,2	812,5	150,0	109,0	41,0	4	3	6
Leden van huishoudens met beroep ...	1 862,7	824,8	1 037,8	32,0	13,9	18,1	2	2	2
Leden van huishoudens zonder beroep ...	3 492,5	528,2	2 964,3	54,1	8,9	45,2	2	2	2
In inrichtingen en tehuisen	277,6	99,4	178,2	6,1	2,4	3,6	2	2	2
Op varende schepen en in woonwagens ..	17,9	9,4	8,5	7,6	4,4	3,2	30	32	28
Plaats in het huishouden 1)									
Personen in huishoudens									
Hoofd van het huishouden tevens gezinshoofd	3 129,3	2 970,8	158,5	57,5	52,6	4,9	2	2	3
niet tevens gezinshoofd	117,7	53,1	64,5	3,2	1,8	1,4	3	3	2
Gezinshoofd, niet tevens hoofd van het huishouden	66,2	49,8	16,4	1,1	0,6	0,5	2	1	3
Echtgenote	2 936,5		2 936,5	50,1		50,1	2		2
Kind	1 984,0	1 143,7	840,3	27,1	16,8	10,3	1	1	1
Overige leden	378,4	159,4	219,0	11,8	8,2	5,5	3	4	2
Alleenstaanden	589,6	199,7	389,9	93,0	58,1	34,9	14	23	8
Burgerlijke staat									
Ongehuwd	2 655,4	1 434,5	1 220,9	92,2	56,0	36,2	3	4	3
Gehuwd, samenwonend met echtgeno(o)t(e)	5 984,6	2 991,7	2 992,9	102,7	51,9	50,8	2	2	2
Gehuwd, niet samenwonend met echtgeno(o)t(e)	106,5	64,9	41,6	22,9	19,1	3,7	18	23	8
Gescheiden van tafel en bed	27,4	12,6	14,8	2,4	1,6	0,8	8	12	5
Gescheiden van echt	99,1	34,2	64,9	11,5	5,7	5,8	10	14	8
Weduwstaat	606,5	138,1	468,4	18,1	4,2	13,9	3	3	3
Leeftijd									
Jonger dan 20 jaar	1 313,5	673,9	639,6	20,7	10,3	10,4	2	2	2
20 - 24 jaar	1 125,0	578,4	546,6	52,4	29,2	23,2	4	5	4
25 - 29 jaar	885,7	456,9	428,8	38,3	23,5	14,9	4	5	3
30 - 34 jaar	789,1	404,5	384,6	28,1	19,0	9,0	3	4	2
35 - 39 jaar	753,3	384,1	369,1	19,9	13,3	6,7	3	3	2
40 - 44 jaar	743,8	368,9	374,9	15,1	9,2	5,9	2	2	2
45 - 49 jaar	734,5	360,1	374,4	14,2	7,7	6,5	2	2	2
50 - 54 jaar	644,4	314,0	330,4	11,5	5,7	5,8	2	2	2
55 - 59 jaar	615,7	294,8	320,9	11,6	5,8	5,8	2	2	2
60 - 64 jaar	557,1	260,3	296,9	11,2	4,7	6,5	2	2	2
65 jaar of ouder	1 317,4	580,2	737,2	26,8	10,4	16,4	2	2	2
Kerkelijke gezindte									
Rooms-Katholiek	3 750,3	1 843,8	1 906,5	84,6	46,0	38,6	2	2	2
Nederlands Hervormd	2 365,5	1 127,1	1 238,4	51,1	24,9	26,2	2	2	2
Gereformeerde Kerken	664,3	316,6	347,7	12,2	6,1	6,1	2	2	2
Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) ...	93,8	45,4	48,4	1,5	0,7	0,8	2	2	2
Overige Gereformeerden	103,0	49,8	53,2	0,8	0,4	0,4	1	1	1
Doopgezind	37,3	14,5	22,8	1,3	0,5	0,8	3	4	3
Evangelisch-Luthers	32,8	12,5	20,3	1,9	0,9	1,0	6	7	5
Remonstrant	20,7	7,9	12,7	1,3	0,5	0,8	6	6	6
Andere kerkelijke gezindte	207,1	108,0	99,1	27,4	21,9	5,5	12	17	5
Geen kerkelijke gezindte	2 204,7	1 150,5	1 054,2	67,5	36,5	30,9	3	3	3

Staat Ia. (slot)

	Door tellers geteld			Administratief geteld			Administratief getelden per 100 van de bevolking van 14 jaar of ouder		
	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.
	x 1 000								
Nationaliteit 2)									
Nederlandse	9 100,8	4 480,5	4 640,3	206,5	104,7	101,8	2	2	2
Niet-Nederlandse									
E.G.-landen op 01.01.73 (excl. Italië 3) 4)	53,6	26,9	26,7	3,8	2,1	1,5	6	7	5
Italië	8,9	6,5	2,4	2,1	1,7	0,4	19	21	14
Europese wervingslanden 5)	42,5	33,2	9,2	20,9	16,5	4,4	33	33	32
Overige Europese landen	8,1	4,1	4,0	0,9	0,5	0,4	10	10	10
Noord-Afrikaanse wervingslanden 6) ..	11,6	11,4	0,3	9,4	9,3	0,1	45	45	38
Overige landen 7)	32,0	19,1	12,8	4,1	2,6	1,5	11	12	10
Werkzaamheid									
Met beroep	4 661,5	3 456,1	1 205,4	128,1	94,8	33,8	3	3	3
Zonder beroep	4 817,8	1 219,8	3 598,0	121,7	44,3	77,4	3	4	2
Gemeentegrootte 8)									
Gemeenten met 100 000 of meer inwoners	3 030,5	1 451,7	1 578,8	162,9	92,2	70,6	5	5	4
Overige gemeenten	6 447,2	3 223,4	3 223,8	86,1	45,8	40,3	1	1	1
Provincie 9)									
Groningen	385,1	189,5	195,6	9,9	5,5	4,4	3	3	2
Friesland	375,6	186,6	189,0	8,9	3,5	3,4	2	2	2
Drenthe	271,1	136,8	134,3	2,0	1,0	1,0	1	1	1
Overijssel	666,2	334,9	331,3	7,0	4,2	2,8	1	1	1
Gelderland	1 101,3	547,2	554,1	16,4	8,6	7,8	1	2	1
Utrecht	583,7	282,0	301,7	21,2	13,3	7,8	4	5	3
Noord-Holland	1 634,4	793,8	840,6	84,8	45,1	39,8	5	5	5
Zuid-Holland	2 198,9	1 072,3	1 126,7	71,9	40,9	31,1	3	4	3
Zeeland	233,6	115,2	118,4	2,1	1,2	0,9	1	1	1
Noord-Brabant	1 287,8	647,6	640,2	15,6	8,9	6,8	1	1	1
Limburg	729,3	363,8	365,5	11,0	5,8	5,2	1	2	1

1) Excl. de bevolking van 14 jaar of ouder in inrichtingen en tehuisen.

2) Bevolking van 15 jaar of ouder.

3) België, Denemarken, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Luxemburg, Bondsrepubliek Duitsland.

4) Bij deze groep van landen zijn alle personen met een Duitse nationaliteit inbegrepen.

5) Portugal, Spanje, Joegoslavië, Griekenland, Turkije.

6) Algerije, Marokko, Tunesië.

7) Incl. zonder nationaliteit.

8) Excl. C.P.R.

9) Excl. Z.I.J.P. en C.P.R.

een uitzondering te worden gemaakt voor de langs deze weg verkregen gegevens over de kerkelijke gezindte en het beroep. De laatstgenoemde gegevens kunnen minder in overeenstemming zijn met de feitelijke situatie der betrokken personen dan de overige aan de bevolkingsadministratie ontleende gegevens, daar veranderingen met betrekking tot beroep en kerkelijke gezindte slecht incidenteel in de persoonsregisters worden geregistreerd.

Het voorafgaande impliceert dat de omvang en de samenstelling der diverse kerkelijke gezindten en die van de beroepsbevolking enigermate kunnen zijn vertekend. De kans op een mogelijke vertekening geldt met name voor de omvang en samenstelling van de beroepsbevolking. In mindere mate is deze kans aanwezig bij de omvang en de samenstelling der diverse kerkelijke gezindten, daar de vraagstelling naar de kerkelijke gezindte en de toelichting hierop veeleer was gericht op het formele lidmaatschap van een kerkgenootschap.

4. Voornaamste uitkomsten met betrekking tot de wijze van telling

Het totaal aantal administratief getelde personen bedraagt ca. 296 000 oftewel 2,3% van de totale bevolking. Hieronder bevinden zich iets meer dan 23 000 personen - oftewel 0,2% van de totale bevolking - die expliciet hebben geweigerd aan de telling mee te werken.

In staat Ia zijn een aantal kerncijfers ten aanzien van de wijze van telling voor de bevolking van 14 jaar of ouder samengebracht. Deze cijfers kunnen uiteraard slechts worden verschaft voor een beperkt aantal kenmerken, namelijk die waarover gegevens bij de bevolkingsadministratie bekend zijn. Zij zijn vastgesteld op basis van een steekproef uit het integrale bestand van de telling, welke bijna 15% van de totale bevolking omvat. Ten aanzien van de wijze waarop deze steekproef is getrokken en de consequenties hiervan voor de steekproefuitkomsten raadplege men Aanhangsel III in deze publikatie. Bestudering van de cijfers in staat Ia leidt tot de conclusie dat er sprake is van een oververtegenwoordiging van administratief getelde personen bij een aantal bevolkingsgroepen.

Een lichtelijke oververtegenwoordiging is te constateren bij de jongere leeftijdsgroepen, enkele kleinere kerkgenootschappen - met name de Evangelisch-Luthers en Remonstranten -, de bevolking in gemeenten met 100 000 inwoners of meer, en in het westen des lands. Onder deze bevolkingsgroepen schommelt het percentage administratief getelde personen rond de vijf.

Een grotere oververtegenwoordiging van administratief getelde personen treft men aan onder de varende en rijdende bevolking, de bevolking zonder Nederlandse nationaliteit, de alleenstaanden, de met hun echtgeno(o)t(e) niet samenwonende gehuwden, de gescheidenen en de niet met name genoemde kleinere kerkelijke gezindten.

Van de personen, die tot de varende en rijdende bevolking behoren, is bijna een op de drie administratief geteld. Onder de groep niet-Nederlanders dienen in het bijzonder vermeld te worden personen met de Algerijnse, Marokkaanse of Tunesische nationaliteit (45% administratief geteld), personen met een aan de Europese wervingslanden verbonden nationaliteit (een-derde deel administratief geteld) en personen met de Italiaanse nationaliteit (een op de vijf administratief geteld).

Van de alleenstaanden, de met hun echtgeno(o)t(e) niet samenwonende gehuwde en gescheiden personen en de leden van de niet met name genoemde kleinere kerkgenootschappen zijn het overwegend de mannen onder hen die worden gekenmerkt door een groot aandeel van administratief getelden. Bijna een kwart van de alleenstaande mannen is administratief geteld. Eenzelfde verhouding treft men aan bij de gehuwde doch niet met hun echtgenote samenwonende mannen. Van de gescheiden mannen - zowel van echt als van tafel en bed - is een op de zeven administratief geteld. Het percentage onder de tot een van de kleinere niet met name genoemde kerkelijke gezindten behorende mannen dat op deze wijze is geteld, bedraagt 17.

Het hoge percentage administratief getelde personen onder de varende en rijdende bevolking is grotendeels te wijten aan het mobiele karakter van deze bevolkingsgroep, waardoor hiertoe behorende personen voor tellers moeilijk bereikbaar zijn.

De hiervoor genoemde groepen van personen zonder Nederlandse nationaliteit, waarbij grote aantallen administratief getelden zijn te constateren, bestaan voornamelijk uit buitenlandse werknemers. Het aantal personen onder deze groepen dat een beroep uitoefent is namelijk vrij groot. Voor de onderscheiden groepen varieert het percentage beroepsbeoefenaars tussen de 80 en de 95. Het grote aantal administratief getelde personen bij deze bevolkingsgroepen hangt dan ook mede samen met de moeilijke bereikbaarheid van de buitenlandse werknemers als gevolg van hun bijzondere positie binnen de Nederlandse samenleving. Het feit dat zij een beroep uitoefenen vormt in dit verband geen beslissende factor, hetgeen blijkt uit de cijfers in staat Ib. In deze staat is voor de bevolking zonder Nederlandse nationaliteit van 15 jaar of ouder de wijze van telling in verband gebracht met het al of niet uitoefenen van een beroep. De in deze staat voorkomende cijfers laten voor iedere groep van nationaliteiten geen oververtegenwoordiging van het aantal administratief getelde personen zien bij hen die een beroep uitoefenen ten opzichte van hen die niet werkzaam zijn. Integendeel, voor iedere groep van nationaliteiten is over het algemeen genomen het percentage administratief getelde personen hoger onder hen die geen beroep uitoefenen dan onder hen die wel werkzaam zijn.

Het grote aandeel van personen zonder Nederlandse nationaliteit onder de alleenstaande mannen (24%), de gehuwde doch niet met hun echtgenote samenwonende mannen (49%), de van tafel en bed gescheiden mannen (10%), alsmede de tot een der kleinere niet met name genoemde kerkelijke gezindten behorende mannen (39%) is als een der oorzaken voor de grote aantallen administratief getelde personen bij deze bevolkingsgroepen te beschouwen. De in de staten Ic en Id verzamelde cijfers wijzen in deze richting.

In deze staten is voor de bevolking van 20 jaar of ouder de wijze van telling in verband gebracht met het al of niet bezitten van de Nederlandse nationaliteit en de plaats in het huishouden (staat Ic) resp. de burgerlijke staat (staat Id). Uit deze staten kan men onder andere aflezen dat het percentage administratief getelde personen zeer sterk differentieert voor Nederlanders en niet-Nederlanders bij een aantal van de genoemde groepen. Zo bedraagt bijvoorbeeld dit percentage onder de alleenstaande mannen voor de groep Nederlanders 17 en voor de groep niet-Nederlanders 41, onder de gehuwde doch niet met hun echtgenote samenwonende mannen voor de groep niet-Nederlanders 36 en voor de groep Nederlanders 10.

Voor een mogelijke verklaring van het hoge percentage administratief getelde alleenstaande mannen is ook het al of niet uitoefenen van een beroep voor deze bevolkingsgroep van belang. Dit kan men concluderen uit de cijfers in staat Ie. In deze staat is voor de bevolking van 14 jaar of ouder de wijze van telling in verband gebracht met de plaats in het huishouden en het al dan niet uitoefenen van een beroep. Deze staat laat onder andere zien dat:

- het percentage administratief getelde personen groter is bij alleenstaande mannen die een beroep uitoefenen (25) dan bij alleenstaande mannen zonder beroep (19);
- er geen verschil bestaat tussen de percentages administratief getelde mannelijke leden van huishoudens met en zonder beroep (bij beiden slechts 2).

Het voorgaande kan als volgt worden samengevat.

- a. Het aantal administratief getelde personen onder de totale bevolking is betrekkelijk gering.
- b. Desondanks is er bij enkele bevolkingsgroepen sprake van een grote oververtegenwoordiging van administratief getelde personen.

Staat Ib. Bevolking van 15 jaar of ouder zonder Nederlandse nationaliteit naar telwijze, geslacht, nationaliteit en werkzaamheid, 28 februari 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

	Door tellers geteld			Administratief geteld			Administratief getelden per 100 van de bevolking van 15 jaar of ouder		
	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.
	x 1 000								
E.G.-landen op 01.01.73 (excl. Italië) 1) 2)									
Met beroep	28,1	21,9	6,3	1,9	1,6	0,3	6	7	4
Zonder beroep	25,4	5,0	20,4	1,7	0,5	1,2	6	9	5
Italië									
Met beroep	6,9	6,2	0,7	1,6	1,6	0,1	19	20	9
Zonder beroep	2,0	0,3	1,7	0,5	0,2	0,3	19	33	16
Europese wervingslanden 3)									
Met beroep	38,2	32,4	5,9	15,3	13,1	2,2	29	29	28
Zonder beroep	4,2	0,9	3,4	5,5	3,5	2,1	57	80	38
Noordafrikaanse wervingslanden 4)									
Met beroep	11,1	11,1	0,1	8,7	8,7	0,0	44	44	36
Zonder beroep	0,5	0,3	0,2	0,7	0,5	0,1	58	65	36
Overige landen 5)									
Met beroep	22,2	16,8	5,4	2,4	2,0	0,5	10	10	8
Zonder beroep	17,7	6,3	11,4	2,6	1,1	1,5	13	15	11

- 1) België, Denemarken, Frankrijk, Groot-Brittannië, Ierland, Luxemburg, Bondsrepubliek Duitsland.
 2) Bij deze groep van landen zijn alle personen met een Duitse nationaliteit inbegrepen.
 3) Portugal, Spanje, Joegoslavië, Griekenland, Turkije.
 4) Algerije, Marokko, Tunesië.
 5) Incl. zonder nationaliteit.

Staat Ic. Bevolking van 20 jaar of ouder 1) naar telwijze, geslacht, plaats in het huishouden en nationaliteit, 28 februari 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

	Door tellers geteld			Administratief geteld			Administratief getelden per 100 van de bevolking van 20 jaar of ouder		
	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.
	x 1 000								
Personen in huishoudens	7 357,4	3 729,0	3 628,5	134,7	70,2	64,6	2	2	2
w.v. met Nederl. nationaliteit	7 258,4	3 669,7	3 588,7	121,1	62,5	58,9	2	2	2
zonder Ned. nationaliteit	99,1	59,3	39,8	13,3	7,7	5,7	12	11	13
w.v. wervingslanden (incl. Italië)	28,3	19,3	9,0	8,7	5,1	3,6	24	21	28
overige landen 2)	70,8	40,0	30,8	4,6	2,5	2,1	6	6	6
Alleenstaanden	577,4	193,2	384,2	89,5	56,1	33,4	13	23	8
w.v. met Nederl. nationaliteit	537,0	158,1	378,9	83,7	31,9	31,8	11	17	8
zonder Ned. nationaliteit	40,5	35,1	5,4	25,8	24,2	1,6	39	41	23
w.v. wervingslanden (incl. Italië)	32,3	30,9	1,4	22,8	22,0	0,8	41	42	35
overige landen 2)	8,2	4,2	4,0	3,0	2,2	0,8	27	36	17

- 1) Excl. de bevolking in inrichtingen en tehuisen.
 2) Incl. zonder nationaliteit.

Staat Id. Bevolking van 20 jaar of ouder naar telwijze, geslacht, burgerlijke stant en nationaliteit, 28 februari 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

	Door tellers geteld			Administratief geteld			Administratief getelden per 100 van de bevolking van 20 jaar of ouder		
	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.
	x 1 000								
Ongehuwd	1 369,8	764,3	605,5	73,3	46,0	27,3	5	6	4
w.v. met Nederl. nationaliteit	1 338,5	743,9	594,5	61,3	35,8	25,5	4	5	4
zonder Ned. nationaliteit	31,3	20,3	11,0	12,0	10,2	1,8	28	33	14
Gehuwd samenwonend met echtgeno(o)t(e)	5 960,1	2 988,8	2 971,3	101,3	51,8	49,5	2	2	2
w.v. met Nederl. nationaliteit	5 882,5	2 943,0	2 939,5	90,6	46,1	44,6	2	2	1
zonder Ned. nationaliteit	77,2	45,7	31,8	10,7	5,7	4,9	12	11	13
Gehuwd niet samenwonend met echtgeno(o)t(e)	103,8	64,4	39,4	22,6	19,1	3,5	18	23	8
w.v. met Nederl. nationaliteit	76,6	38,0	38,6	7,6	4,4	3,2	9	10	8
zonder Ned. nationaliteit	27,2	26,4	0,8	14,9	14,7	0,2	35	36	24
Gescheiden van tafel en bed	27,1	12,5	14,6	2,4	1,6	0,8	8	12	5
w.v. met Nederl. nationaliteit	26,4	12,0	14,4	1,5	0,7	0,8	5	6	5
zonder Ned. nationaliteit	0,7	0,5	0,2	0,9	0,9	0,0	55	64	4
Gescheiden van echt	98,9	34,1	64,8	11,5	5,7	5,8	10	14	8
w.v. met Nederl. nationaliteit	96,9	33,0	63,9	11,1	5,4	5,7	10	14	8
zonder Ned. nationaliteit	2,0	1,2	0,9	0,4	0,3	0,1	15	18	11
Weduwstaaf	606,1	138,0	468,1	18,1	4,2	13,9	3	3	3
w.v. met Nederl. nationaliteit	600,1	136,6	463,5	17,6	4,0	13,7	3	3	3
zonder Ned. nationaliteit	6,0	1,4	4,6	0,5	0,2	0,3	7	12	5

Staat Ie. Bevolking van 14 jaar of ouder 1) naar telwijze, geslacht, plaats in het huishouden en werkzaamheid, 28 februari 1971 (steekproef 1 op 10 (x 10))

	Door tellers geteld			Administratief geteld			Administratief getelden per 100 van de bevolking van 14 jaar of ouder		
	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.	Totaal	M.	V.
	x 1 000								
Personen in huishoudens									
Met beroep	4 355,7	3 319,6	1 036,0	74,3	56,6	17,8	2	2	2
Zonder beroep	4 256,5	1 057,2	3 199,3	76,4	21,4	54,9	2	2	2
Alleenstaanden									
Met beroep	226,3	110,9	115,4	51,1	36,8	14,3	18	25	11
Zonder beroep	363,3	88,7	274,5	41,9	21,3	20,6	10	19	7

- 1) Excl. de bevolking in inrichtingen en tehuisen.

- c. Voor een groot aantal van deze groepen kan deze oververtegenwoordiging gedeeltelijk worden verklaard door het feit dat personen zonder Nederlandse nationaliteit - de bevolkingsgroep met de grootste aantallen administratief getelden - een groot aandeel van deze groepen uitmaken.
- d. De door grotere aantallen administratief getelde personen gekenmerkte bevolkingsgroepen zijn specifiek te noemen in die zin, dat zij onder de totale bevolking een kleine minderheid vormen. Zo bedraagt het aandeel van de varende en rijdende bevolking onder de totale bevolking 0,3%, dat van de niet met hun echtgeno(o)t(e) samenwonende gehuwden, gescheidenen van tafel en bed en van echt resp. 1,3%, 0,3% en 1,1%, dat van de groep kleinere kerkelijke gezindten 2,4%, dat van de groep personen zonder Nederlandse nationaliteit 2,4% en dat van de alleenstaanden 7,0%.

AANHANGSEL II. VRAAGSTELLING EN TOELICHTING OMTRENT DE KERKELIJKE GEZINDTE

14e Algemene volkstelling annex woningtelling, 28 februari 1971

Vraag 9. WELKE IS ZIJN/HAAR KERKELIJKE GEZINDTE ?

NEDERL. HERV.	ROOMS- KATH.	GEREF. KERKEN	GEREF. KER-	GEEN KEN (VRIJGEM.)

☐	☐	☐	☐	☐

INDIEN EEN ANDERE GEZINDTE OF HUMANIST VRAAG 9
AAN DE ACHTERZIJDE VAN DIT BLAD INVULLEN

achterzijde:

Vraag 9: DE KERKELIJKE GEZINDTE NAUWKEURIG EN VOLLEDIG AANGEVEN

Raadpleeg vooral de bijgevoegde toelichting

Toelichting "hoe U mee telt":

- . Vermeld het kerkgenootschap of de godsdienstige gemeenschap waartoe betrokkene krachtens doop, belijdenis of anderszins behoort of waartoe hij/zij bepaaldelijk gerekend wenst te worden
- . Behoort betrokkene niet tot een kerkgenootschap of enige godsdienstige gemeenschap of wenst hij/zij daartoe bepaaldelijk niet meer te worden gerekend, streep dan het hokje aan onder geen of vermeld op de achterzijde humanist indien betrokkene bepaaldelijk als zodanig wenst te worden gerekend
- . Voor personen beneden 18 jaar bepaalt het gezinshoofd de invulling met inachtneming van het bovenstaande

13e Algemene volkstelling, 31 mei 1960

Vraag 9. Kerkgenootschap of godsdienstige gemeenschap:
(zie voor toelichting en de te gebruiken afkortingen de los bijgevoegde aanwijzingen).

Toelichting: Men vermeldde het kerkgenootschap of de godsdienstige gemeenschap, waartoe de betrokkene krachtens doop, belijdenis of anderszins behoort of waartoe hij/zij bepaaldelijk gerekend wenst te worden.
Behoort de betrokkene niet tot een kerkgenootschap of enige godsdienstige gemeenschap of wenst hij/zij daartoe bepaaldelijk niet meer te worden gerekend, dan wordt deze vraag met "geen" beantwoord.
Voor de minderjarige bepaald het gezinshoofd de invulling met inachtneming van het bovenstaande.

12e Algemene volkstelling, 31 mei 1947

Vraag 7. a. Behoort hij tot een kerkgenootschap of godsdienstige gemeenschap? (ja of neen)
b. Zo ja, tot welk(e)? (Zie voor de juiste aanduiding der grootste kerkgenootschappen de achterzijde van de omslag)

Toelichting: Men vermeldde de kerkelijke gezindte, waartoe men krachtens doop, belijdenis, enz. behoort. Wenst men beslist niet meer tot een kerkelijke gezindte te worden gerekend, dan vulle men "neen" in. Omgekeerd vermeldedegene, die zich tot een kerkelijke gezindte rekent, hoewel hij daartoe krachtens doop, enz. niet behoort, de naam dezer gezindte. De kerkelijke gezindte van een minderjarige wordt geacht gelijk te zijn aan die van de vader, zolang de minderjarige niet zelf tot een bepaalde kerkelijke gezindte behoort.

1. Steekproefkader en methode van steekproeftrekking

Uit het integrale bestand van de Volkstelling 1971 is een steekproef getrokken. In het hierna volgende is aangegeven hoe dit is gebeurd, en welke de consequenties zijn voor de steekproefuitkomsten. Aangezien de gegevens van personen in eenzelfde woning in het volkstellingsbestand bij elkaar staan, samen met de gegevens over het woonverblijf, was het mogelijk als trekkingseenheid te kiezen de woning 1) met de aldaar wonende personen.

Het trekken van woningen biedt het grote voordeel dat onder meer relaties tussen mensen in een gezin of huishouden kunnen worden geanalyseerd, bijv. de schoolopleiding van de vader en de schoolopleiding van de kinderen. Bij een steekproeftrekking uit personen zouden dergelijke analyses niet mogelijk zijn geweest.

De woningen zijn onderscheiden naar aantal bewoners (stratificatie), voor zover dit aantal kleiner is dan 10. Op deze wijze zijn groepen gevormd van woningen met 0, 1, 2,, 9 personen, en een groep woningen die tien of meer personen tellen. Deze laatste is in zijn geheel in de steekproef opgenomen, terwijl uit de andere steeds om de tien een woning is getrokken. Op deze wijze getrokken bevat de steekproef tien procent van de leegstaande woningen, tien procent van de woningen met één persoon, tien procent van de woningen met twee personen, enz., en alle woningen met tien of meer personen. In totaal is bijna 15% van de Nederlandse bevolking in de steekproef vertegenwoordigd.

De steekproeftrekking is zodanig uitgevoerd dat iedere gemeente, wijk en buurt evenredig in de steekproef is vertegenwoordigd. Als gevolg hiervan kan worden gesteld dat de steekproef beter is dan enkelvoudig a-select.

2. Betrouwbaarheidsintervallen

Uitkomsten die zijn gebaseerd op een steekproef zullen in het algemeen afwijken van de werkelijke (onbekende) waarden.

Met behulp van de waarschijnlijkheidsrekening kan men in theorie bij elk van deze uitkomsten een zgn. 95%-betrouwbaarheidsinterval berekenen. De betekenis van zo'n interval is dat, indien de steekproeftrekking vele malen zou worden herhaald, het in 95 van de 100 gevallen de werkelijke waarde zal bevatten, en het geeft hierbij de nauwkeurigheid van de betreffende uitkomst aan. Hoe smaller het interval des te nauwkeuriger de uitkomst.

De uitkomsten van de steekproef betreffen enerzijds aantallen woningen met één of meer kenmerken, en anderzijds aantallen personen met één of meer kenmerken. Daar de personen per woning zijn getrokken moeten de persoonskenmerken worden gezien in relatie tot het al dan niet voorkomen van de kenmerken bij de andere personen in de woning. Hiertoe worden in het onderstaande drie typen kenmerken besproken.

Type 1: In een woning komt het beschouwde kenmerk ten hoogste één keer voor. Is van een persoon bekend dat hij/zij het kenmerk bezit dan volgt hieruit voor de overige personen in de woning dat die het kenmerk niet bezitten. Een voorbeeld is het kenmerk "hoofd van huishouden"; immers, in de regel zal per woning niet meer dan één huishouden voorkomen, en een huishouden telt hoogstens één hoofd. Ook kenmerken die betrekking hebben op een woning zelf, zoals "woning staat leeg", "huurwaarde" vallen onder dit type.

Type 2: Het voorkomen van het beschouwde kenmerk bij een gegeven persoon is onafhankelijk van het al dan niet voorkomen van het kenmerk bij andere personen in de woning. Weet men van een

1) Tot de woningen zijn in dit verband ook gerekend inrichtingen, tehuizen en mobiele woonverblijven.

persoon dat hij/zij het kenmerk bezit, dan geeft dit geen enkele aanwijzing over het al dan niet voorkomen van het kenmerk bij de andere bewoners. Veel kenmerken uit de volkstelling voldoen, zij het vaak bij benadering, aan dit type bijv. het kenmerk "geslacht".

Type 3: In een woning komt het kenmerk bij óf geen óf alle personen voor. Heeft iemand het kenmerk, dan hebben alle bewoners van de woning het kenmerk. Een voorbeeld, hoewel benaderend, is godsdienst. Als regel belijden mensen binnen één gezin resp. huishouden resp. woning dezelfde godsdienst.

Slechts een klein aantal kenmerken voldoet volledig aan één van bovenstaande typen. Bij de meeste kenmerken moet worden nagegaan welk type het beste als benadering kan gelden. Enkele richtlijnen hiervoor worden gegeven in de volgende paragraaf.

Het aantal keren dat een kenmerk van het type 1 in de steekproef voorkomt is bij benadering binomiaal verdeeld met n = aantal woningen in de steekproef.

Voor kenmerken van type 2 geldt ook bij benadering een binomiale verdeling, maar dan met n = totaal aantal personen in de steekproef.

Met behulp van de verdeling van de woningen naar aantal bewoners en onderstaande veronderstelling 2, kan worden afgeleid dat de betrouwbaarheidsintervallen behorende bij type 3 tweemaal zo breed zijn als de overeenkomstige betrouwbaarheidsintervallen bij type 2.

Aan de constructie van de betrouwbaarheidsintervallen liggen de volgende veronderstellingen c.q. beperkingen ten grondslag:

1. Er is verondersteld dat uit elke groep woningen met gelijk aantal bewoners (zie par. 1) een enkelvoudige a-selecte steekproef van woningen is getrokken. De gehanteerde wijze van trekking zorgt er echter voor dat sommige uitkomsten nauwkeuriger zijn dan wanneer een enkelvoudige a-selecte steekproef zou zijn getrokken.
2. Er is verondersteld dat het voorkomen van een kenmerk bij een gegeven persoon resp. woning onafhankelijk is van het aantal personen in de betreffende woning. In werkelijkheid zal echter het aantal schoolgaande kinderen in een woning met acht personen relatief hoger liggen dan in een woning met twee personen. Het omgekeerde treedt op bijv. bij kinderloze gehuwde vrouwen.
3. Er is geen rekening gehouden met het feit dat de woningen met tien of meer personen vanwege integrale bewerking geen bijdrage leveren tot de onnauwkeurigheid. Een gevolg hiervan is dat de geconstrueerde betrouwbaarheidsintervallen in het algemeen wat te breed zijn, voor sommige kenmerken (bijv. mensen in inrichtingen en tehuizen) zelfs veel te breed. Dit zal de gebruiker zelf aan de omschrijving van het betreffende kenmerk moeten zien.

3. Richtlijnen bij het kiezen van de onderscheiden typen kenmerken

Bij het bepalen van het betrouwbaarheidsinterval bij een zekere uitkomst is het zaak te bekijken welk type het meest van toepassing is. Men dient zich steeds af te vragen: als het kenmerk bij een bepaalde persoon voorkomt, geeft dit dan een aanwijzing over het al dan niet voorkomen van het kenmerk bij de andere personen in de woning. Als met het optreden van een kenmerk bij een persoon een grotere kans bestaat dat ook de anderen in de woning het kenmerk bezitten dan ligt het kenmerk tussen de typen 2 en 3. Is genoemde kans echter kleiner, dan ligt het tussen de typen 1 en 2. Bij gelijkblijvende kans, kan type 2 worden gehanteerd. De mate waarin de kans verandert bepaalt de ligging van het kenmerk t.o.v. de typen 2 en 1 c.q. 3. Beschouwt men het aantal katholieken in Nederland en hanteert men als regel dat alle mensen in een woning dezelfde godsdienst hebben, dan voldoet type 3.

Bekijkt men echter het aantal katholieke mannen in de leeftijd van 35 - 39 jaar dan ziet men in dat als regel hoogstens één man van deze leeftijd per woning voorkomt, zodat hier het beste type 1 gehanteerd kan worden.

Ten aanzien van het aantal katholieke mannen tussen 0 en 4 jaar kan worden gesteld dat in woningen waarin een katholiek jongetje van 0 - 4 jaar voorkomt in een redelijk aantal gevallen nog wel zo'n jongetje zal voorkomen, zodat de nauwkeurigheid zal liggen tussen die van typen 2 en 3.

Het kenmerk "geslacht" wordt het beste weergegeven door type 2. Immers, als men weet dat een gegeven persoon in een gegeven woning een vrouw is, dan is hiermee nog nauwelijks iets gezegd over het aantal vrouwen onder de overige bewoners. Beschouwt men echter het aantal vrouwen tussen 30 en 35 jaar zoekend naar een eerste werkkring dan mag men aannemen dat per woning hoogstens één zo'n vrouw voorkomt, zodat hier het beste type 1 kan worden aangehouden. Bij het kenmerk "vestiging in de woongemeente tussen 1955 en 1960" kan het zijn dat de bewoners van een gegeven woning zich allen in die periode in de woongemeente hebben gevestigd. In dat geval hebben allen het beschouwde kenmerk.

Het is ook mogelijk dat een man of vrouw zich bij een huwelijk in de woongemeente van de echtgeno(o)t(e) vestigt, en alle kinderen daar worden geboren. Dan heeft slechts één persoon het beschouwde kenmerk. Daartussen ligt het geval dat een nog niet voltooid gezin zich in een gemeente vestigt. Dan ligt het aantal personen met het beschouwde kenmerk tussen één en het totaal aantal bewoners. In het algemeen kan worden gesteld dat wanneer een persoon zich tussen 1955 en 1960 in de woongemeente heeft gevestigd dit vaak voor meer leden van hetzelfde gezin of huishouden het geval is.

Hier zal de nauwkeurigheid dan ook liggen tussen die behorende bij de typen 2 en 3.

Bij het kenmerk "vrouwen tussen 20 en 24 jaar die zich tussen 1965 en 1969 in de huidige woongemeente hebben gevestigd" mag men aannemen dat als regel per woning hoogstens één zo'n vrouw voorkomt zodat het beste type 1 kan worden gehanteerd, of een tussenvorm van de typen 1 en 2.

Een laatste voorbeeld betreft mannen met een Zuid Europese nationaliteit, met beroep, niet geboren in de huidige woongemeente. Het zal hier veelal gaan om gastarbeiders die met een aantal samenwonen, zodat het kenmerk van type 3 is. Daar echter verwacht mag worden dat in een redelijk aantal gevallen dit aantal tien of meer is, bevindt zich een gedeelte van de gastarbeiders in het integrale deel van de steekproef uit de volkstelling. Dit veroorzaakt een versmalling van het betrouwbaarheidsinterval. Er wordt dan ook aanbevolen in dit geval de betrouwbaarheidsintervallen behorende bij type 2 te gebruiken in plaats van type 3.

Deze voorbeelden tonen aan dat het niet altijd onmiddellijk duidelijk is welk type het beste kan worden toegepast. Algemeen geldende regels kunnen niet worden gegeven. In het algemeen kan echter worden gesteld dat bij gedetailleerde uitsplitsing (in kruistabellen: bij kruisen van veel variabelen) type 1 relatief vaak en type 3 relatief weinig voorkomt.

Nog zij erop gewezen dat voor waarden van de volkstellingsuitkomsten welke niet groter zijn dan honderdduizend de betrouwbaarheidsintervallen behorende bij de typen 1 en 2 praktisch gelijk zijn, hetgeen ook uit de nomogrammen blijkt. Dit houdt in dat het voor deze tabelwaarden niet uitmaakt of men voor type 1 dan wel voor type 2 kiest.

4. Toelichting bij het gebruik van nomogrammen en tabellen

De betrouwbaarheidsintervallen zijn gepresenteerd in de vorm van een tabel voor drie typen kenmerken, zoals gedefinieerd in par. 2. Daarnaast zijn betrouwbaarheidsmarges af te lezen uit bijgaande nomogrammen. De betrouwbaarheidsmarge is gedefinieerd als de afstand van de steekproefuitkomst tot de grenzen van het betrouwbaarheidsinterval. Zijn de steekproefuitkomst en bijbehorende betrouwbaarheidsmarge bekend, dan vindt men de grenzen van het betrouwbaarheidsinterval door van de steekproefuitkomst de betrouwbaarheidsmarge af te trekken resp. erbij op te tellen.

Alvorens een nomogram resp. tabel IIIa te raadplege dient ten aanzien van elke steekproefuitkomst eerst te worden nagegaan met welk van de drie typen het beschouwde kenmerk het meest overeenkomt.

Met het oog op grotere en kleinere schaalwaarden zijn drie nomogrammen samengesteld, aangeduid met resp. a, b en c.

Nomogram a gebruikte men bij getalwaarden tussen 100 000 en 6 000 000, nomogram b tussen 2 000 en 100 000, en nomogram c tot 2 000. Op de horizontale as zoekt men de steekproefuitkomst op, waarna men op de verticale as, na eerst een keuze uit de drie typen te hebben gemaakt, de 95%-betrouwbaarheidsmarge afleest. Voor kleine waarden van de steekproefuitkomsten (tot tweeduizend) zijn de afstanden tot de linker- resp. rechtergrens van het betrouwbaarheidsinterval (men spreekt van linker- resp. rechter- 95%-betrouwbaarheidsmarge) niet gelijk. In nomogram c zijn dan ook beide gegeven, de linker 95%-betrouwbaarheidsmarge aan de onderkant van de horizontale as, de rechter aan de bovenkant. Ter verduidelijking volgen twee voorbeelden behorende bij kenmerken van type 2.

Uit nomogram b leest men af dat de 95%-betrouwbaarheidsmarge bij 20 000 gelijk is aan 900. Het bijbehorende 95%-betrouwbaarheidsinterval ligt derhalve in tussen 19 100 en 20 900. Volgens nomogram c is de linker 95%-betrouwbaarheidsmarge bij 500 gelijk aan 130, en de rechter aan 160. Het 95% betrouwbaarheidsinterval bij 500 ligt dus in tussen 370 en 660.

In tabel IIIa zijn bij een groot aantal getalwaarden rechtstreeks betrouwbaarheidsintervallen gegeven. Voor waarden (mits groter dan 500) welke niet in de tabel zijn gegeven kan men de betrouwbaarheidsintervallen bepalen met behulp van interpolatie.

Nog zij erop gewezen dat de betrouwbaarheidsmarge bij een uitkomst die betrekking heeft op een regio (provincie, gemeente, e.d.) moet

worden vermenigvuldigd met $\sqrt{\frac{1-p}{1-q}}$, waarbij

p = uitkomst gedeeld door totale bevolking in regio

q = uitkomst gedeeld door totale bevolking in Nederland.

Dit betekent een verkleining van de betrouwbaarheidsmarge, wat een gevolg is van het feit dat de totale bevolking in een regio door de gehanteerde steekproeftrekking bijna precies is geschat.

5. 95%-betrouwbaarheidsmarge bij percentages

Heeft men twee kenmerken waarvan de één een detaillering is van de ander, dan kan men de frequenties waarmee beide voorkomen uitdrukken in één getal, bijv. een percentage. Voorbeelden zijn het aantal Nederlands Hervormden in Overijssel als percentage van het totaal aantal mensen in Overijssel, en het aantal Nederlands Hervormden jonger dan 20 jaar als percentage van alle Nederlands Hervormden in Nederland.

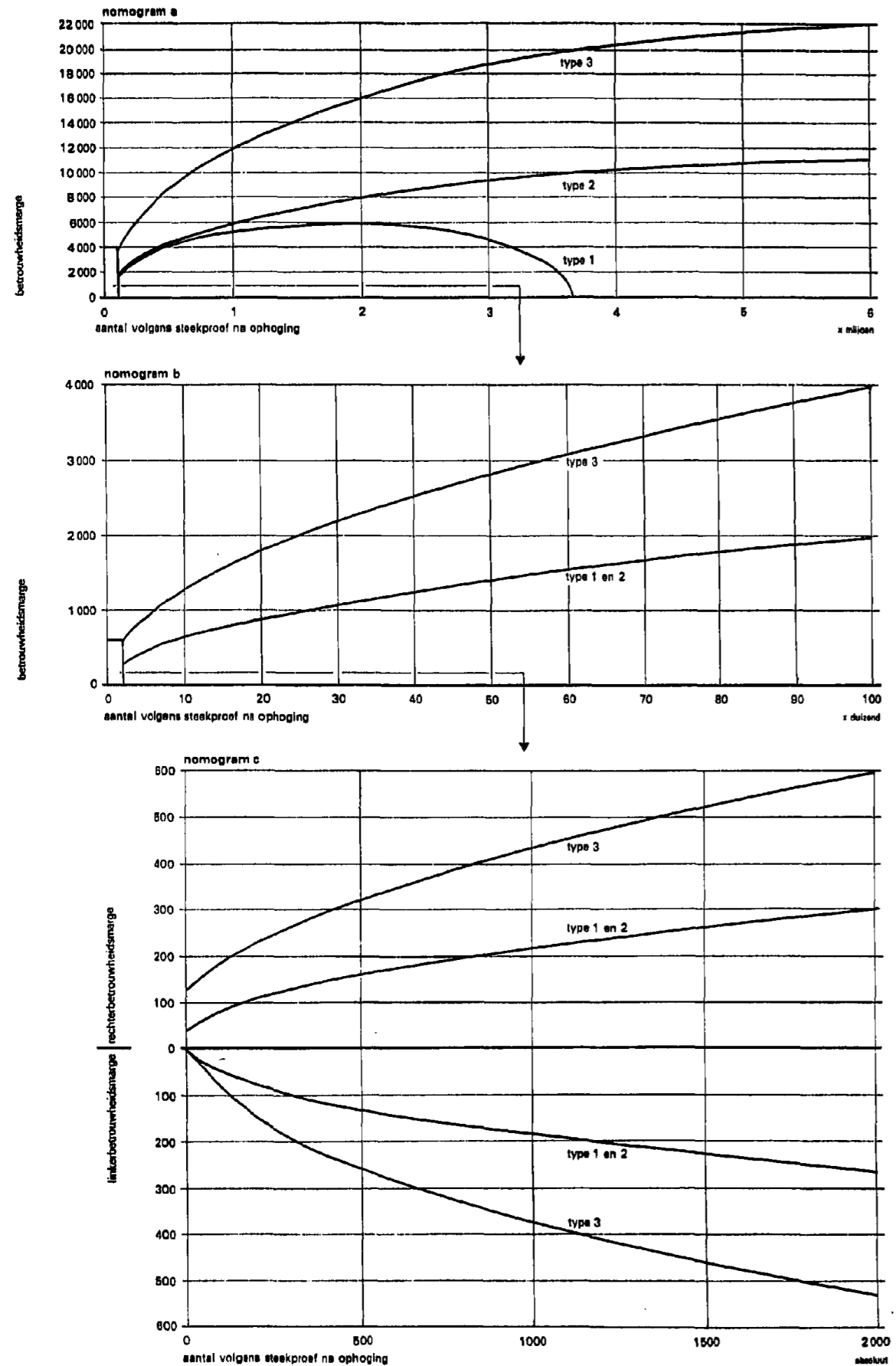
Door de gebruikte steekproeftrekking (zie par. 1) wijkt het geschatte totaal aantal mensen in Overijssel vrijwel niet af van het werkelijke aantal. De betrouwbaarheidsmarge is dus bijna nul. De berekening van het in het eerste voorbeeld genoemde percentage gaat dan als volgt. Het totaal aantal mensen in Overijssel is 930 990, en het geschatte aantal Nederlands Hervormden in Overijssel is 294 125, dit is 31,59%. De betrouwbaarheidsmarge bij 294 125 is 6 670 (zie nomogram a, type

3). Deze moet worden vermenigvuldigd met $\sqrt{\frac{1-p}{1-q}}$ (zie vorige para-

graaf); dit is in dit geval

$$\sqrt{1 - \frac{294\ 125}{930\ 990}} = 0,837$$

Nomogrammen behorende bij de steekproefuitkomsten uit de volkstelling van 28 februari 1971

Tabel IIIa. Aantallen volgens steekproef na ophoging met 95%-betrouwbaarheidsintervallen voor typen 1, 2 en 3.

Opgehoogd aantal	Type 1		Type 2		Type 3	
	Ondergrens	Bovengrens	Ondergrens	Bovengrens	Ondergrens	Bovengrens
0	0	35	0	35	0	125
50	15	115	15	115	5	215
100	50	185	50	185	15	290
150	85	245	85	245	30	370
200	120	310	120	310	50	425
250	160	370	160	370	75	490
300	200	430	200	430	105	555
350	245	485	245	485	140	625
400	285	545	285	545	170	690
450	330	600	330	600	205	755
500	370	660	370	660	240	820
550	415	715	415	715	280	880
600	460	770	460	770	315	945
650	500	830	500	830	355	1 005
700	545	885	545	885	390	1 070
750	590	940	590	940	430	1 130
800	635	995	635	995	470	1 190
850	680	1 050	680	1 050	510	1 250
900	725	1 105	725	1 105	545	1 315
950	770	1 160	770	1 160	585	1 375
1 000	815	1 215	815	1 215	625	1 435
1 250	1 040	1 490	1 040	1 490	830	1 730
1 500	1 270	1 760	1 270	1 760	1 040	2 020
1 750	1 500	2 030	1 500	2 030	1 250	2 310
2 000	1 730	2 295	1 730	2 295	1 465	2 595
3 000	2 640	3 360	2 640	3 360	2 280	3 720
4 000	3 590	4 410	3 590	4 410	3 175	4 825
5 000	4 540	5 460	4 540	5 460	4 085	5 915
6 000	5 500	6 500	5 500	6 500	5 000	7 000
7 000	6 460	7 540	6 460	7 540	5 925	8 075
8 000	7 425	8 575	7 425	8 575	6 850	9 150
9 000	8 390	9 610	8 390	9 610	7 785	10 215
10 000	9 360	10 640	9 360	10 640	8 720	11 280
15 000	14 220	15 780	14 220	15 780	13 445	16 555
20 000	19 105	20 895	19 105	20 895	18 210	21 790
25 000	24 005	25 995	24 000	26 000	23 000	27 000
30 000	28 910	31 090	28 905	31 095	27 815	32 185
35 000	33 825	36 175	33 820	36 180	32 645	37 355
40 000	38 750	41 250	38 745	41 255	37 485	42 515
45 000	43 675	46 325	43 670	46 330	42 335	47 665
50 000	48 605	51 395	48 595	51 405	47 195	52 805
55 000	53 540	56 460	53 530	56 470	52 060	57 940
60 000	58 475	61 525	58 465	61 535	56 930	63 070
65 000	63 415	66 585	63 405	66 595	61 810	68 190
70 000	68 355	71 645	68 345	71 655	66 690	73 310
75 000	73 300	76 700	73 290	76 710	71 575	78 425
80 000	78 245	81 755	78 235	81 765	76 465	83 535
85 000	83 195	86 805	83 180	86 820	81 360	88 640
90 000	88 145	91 855	88 130	91 870	86 255	93 745
95 000	93 095	96 905	93 080	96 920	91 155	98 845
100 000	98 050	101 950	98 030	101 970	96 055	103 945
150 000	147 630	152 370	147 590	152 410	145 180	154 820
200 000	197 285	202 715	197 230	202 770	194 460	205 540
300 000	296 730	303 270	296 630	303 370	293 260	306 740
400 000	396 285	403 715	396 120	403 880	392 240	407 760
500 000	495 910	504 090	495 690	504 310	491 380	508 620
600 000	595 595	604 405	595 300	604 700	590 600	609 400
700 000	695 320	704 680	694 940	705 060	689 880	710 120
800 000	795 085	804 915	794 820	805 380	789 240	810 760
900 000	894 875	905 125	894 320	905 680	888 640	911 360
1 000 000	994 700	1 005 300	994 040	1 005 960	988 080	1 011 920
1 500 000	1 494 135	1 505 865	1 492 870	1 507 130	1 485 740	1 514 260
2 000 000	1 994 045	2 006 955	1 991 960	2 008 040	1 983 920	2 016 080
2 500 000	2 494 460	2 508 540	2 491 230	2 509 770	2 482 460	2 517 540
3 000 000	2 995 415	3 009 585	2 990 640	3 009 360	2 981 280	3 018 720
3 500 000	3 497 535	3 502 465	3 490 150	3 509 850	3 480 300	3 519 700
4 000 000			3 989 770	4 010 230	3 979 540	4 020 460
4 500 000			4 489 470	4 510 530	4 478 945	4 521 055
5 000 000			4 989 250	5 010 750	4 978 500	5 021 500
5 500 000			5 489 090	5 510 910	5 478 180	5 521 820
6 000 000			5 989 000	6 011 000	5 978 000	6 022 000

De betrouwbaarheidsmarge wordt dan $6\ 670 \times 0,837 = 5\ 580$. Dit is 0,60% van 930 990, zodat het werkelijk aantal Nederlands Hervormden in Overijssel zeer waarschijnlijk ligt tussen 30,99% en 32,19% van de totale bevolking.

Voor het berekenen van betrouwbaarheidsmarges van percentages van uitkomsten die beide onnauwkeurig zijn (zoals in het tweede voorbeeld) zijn geen algemene regels te geven. Echter, als een van beide te hoog resp. te laag wordt geschat geldt voor de ander waarschijnlijk hetzelfde. Hieruit volgt dat de grootte van de grootste waarde er niet zoveel toe doet. Daarom is de volgende benaderingsformule voor de betrouwbaarheidsmarge van een percentage in veel gevallen bruikbaar.

$$\text{Betrouwbaarheidsmarge} = 1,96 \sqrt{\frac{\text{percentage} \times (100 - \text{percentage}) \times 10}{\text{grootste waarde}}}$$

Toepassing van deze formule op het laatstgenoemde voorbeeld moge het gebruik duidelijk maken. Het aantal Nederlands Hervormden in Nederland is geschat op 3 083 090. Hiervan zijn 948 105 jonger dan 20 jaar, dit is 30,75%. De betrouwbaarheidsmarge hierbij is

$$1,96 \sqrt{\frac{30,75 \times (100 - 30,75) \times 10}{3\ 083\ 090}} = 0,16\%$$

zodat het percentage Nederlands Hervormden jonger dan 20 jaar zal liggen tussen 30,59% en 30,91%.

6. Vergelijking van de integrale en steekproefuitkomsten naar kerkelijke gezindte

In tabel IIb wordt een vergelijking gemaakt tussen de integrale en de steekproefuitkomsten van de verdeling van de bevolking naar kerkelijke gezindte. Alle in deze tabel te constateren afwijkingen blijken zich te bevinden binnen de gebieden die door de onder- en bovengrenzen van type 3 voor de onderscheiden steekproefuitkomsten worden aangegeven.

Tabel IIIb. Vergelijking van de integrale en de steekproefuitkomsten van de bevolking naar kerkelijke gezindte, 1971

1	2	3	4	5
	Integraal	Steekproef 1 op 10(x 10)	Absolute af- wijking (k.3 - k.2)	Procentuele af- wijking (k.4 : k.2)
Rooms-Katholiek	5 273 665	5 284 095	10 430	0,20
Nederlands Hervormd	3 075 565	3 083 090	7 525	0,24
Gereformeerde Kerken	937 840	930 505	-7 335	-0,78
Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)	137 660	135 975	-1 685	-1,22
Overige Gereformeerden ...	149 530	150 150	620	0,42
Doopsgezind	43 345	44 710	1 365	3,15
Evangelisch-Luthers	40 700	40 660	-40	-0,10
Remonstrant	25 755	25 860	105	0,40
Andere kerkelijke gezindte..	297 415	296 195	-1 220	-0,41
Geen kerkelijke gezindte..	3 078 640	3 073 815	-4 825	-0,16
Humanisten	40 730	39 610	-1 120	-2,75
Overigen zonder	3 037 910	3 034 205	-3 705	-0,12
Totaal	13 060 115	13 065 060	4 945	0,04

AANHANGSEL IV. OVERZICHT VAN BESCHIKBARE TABELLEN

In dit aanhangsel wordt een schematisch overzicht gegeven van de tabellen omtrent de bevolking naar kerkelijke gezindte alsmede bestaan de huwelijken en (huwelijks)vruchtbaarheid naar kerkelijke gezindte, zoals die bij de volkstelling 1971 beschikbaar zijn gekomen. Alvorens echter die overzichten te presenteren zal verbaal kort worden weergegeven in welke publikaties uit de serie "Monografieën Volkstelling 1971" aan de bevolking dan wel de bestaande huwelijken uitgesplitst naar kerkelijke gezindte aandacht wordt besteed:

- deel 2, Geboorte-intervallen (auteurs B.W.Frijling en R.Zandanel): informatie wordt gegeven over de bestaande huwelijken, gesloten in de jaren 1950 tot en met 1970, waarin de vrouw op het moment van huwelijksluiting jonger was dan 50 jaar, en waarin alle binnen dat huwelijk voortgebrachte kinderen thuis wonen. De tijd verstreken tussen de geboorten van de opeenvolgende kinderen wordt in (al dan niet onderling) verband gebracht met o.a. de periode van huwelijksluiting, de huwelijksleeftijd van de vrouw, haar kerkelijke gezindte, de sociale groep van de man, en het onderwijsniveau van de vrouw. Het merendeel van de gepresenteerde tabellen betreft uitsluitend de eerste huwelijken;
- deel 3, Gescheidenen en verweeduwen (auteur A.Olde Daalhuis): aandacht wordt besteed aan degenen wier huwelijk is ontbonden en daarmee aan die leefsituaties die kortere of langere tijd na huwelijksontbinding zijn ontstaan. Daarnaast zijn geanalyseerd die gehuwden die niet (meer) samenwonen, en de ongehuwden die niet meer in het ouderlijk gezin verblijven. Al dan niet in onderling verband komen aan de orde: geslacht, leeftijd/geboortjaar, burgerlijke staat, periode van huwelijksontbinding, kerkelijke gezindte, leefverband, onderwijsniveau, sociale groep, belangrijkste bron van levensonderhoud, regio, urbanisatiegraad van de woongemeente, huishoudensgrootte, wijze van huisvesting, aantal thuiswonende kinderen, en gezinsfase;
- deel 4, Wederzijdse kenmerken van huwelijkspartners (auteur C.de Hoog): een overzicht wordt gegeven van een groot aantal wederzijdse kenmerken van mannen en vrouwen in bestaande huwelijken welke in 1970 of eerder werden gesloten. De nadruk ligt op het al dan niet onderlinge verband van periode van huwelijksluiting, leeftijd bij huwelijksluiting, kerkelijke gezindte en onderwijsniveau. Steeds is daarbij een onderscheid gemaakt tussen eerste en niet-eerste huwelijken;
- deel 6, Een sociaal-demografische analyse van de huwelijksluiting in Nederland (auteurs G.A.B.Frinking en F.W.A.van Poppel): de tabellen hebben voornamelijk betrekking op de verdeling van de bestaande huwelijken naar leeftijd bij huwelijksluiting en periode van huwelijksluiting in verband met respectievelijk het al dan niet eerder gehuwd zijn geweest, geboorteperiode, kerkelijke gezindte, onderwijsniveau, sociale groep en geboorteprovincie;
- deel 9, Ontwikkelingsfasen van het gezin (auteur L.Th.van Leeuwen): eerste en niet-eerste huwelijken worden onderverdeeld naar de ontwikkelingsfase van het gezin in combinatie met respectievelijk de periode van huwelijksluiting, leeftijd van de ouders, en het aantal thuiswonende afhankelijke en onafhankelijke kinderen. Voor de eerste huwelijken is per periode van huwelijksluiting bekend of al dan niet alle ooit levendgeboren kinderen nog thuiswonen naar kerkelijke gezindte, onderwijsniveau, sociale groep en urbanisatiegraad van de woongemeente;

- deel 10, De positie van jongeren ten opzichte van het ouderlijk gezin (auteurs L.H.Boerma en M.J.J.M.Malmberg); nauw samenhangend met deel 9 staan in deze publikatie de jongeren van 0 t/m 29 jaar in volledige en onvolledige gezinnen centraal, alsmede zelfstandige jongeren. Aan de orde komen geslacht, leeftijd, burgerlijke staat, positie in het huishouden, positie in het gezin, kerkelijke gezindte, onderwijsniveau, sociale groep en urbanisatiegraad van de woongemeente;
- deel 13, Kerkelijke gezindten (auteur M.M.J.van Hemert): in aanvulling op de gebruikelijke presentatie door het C.B.S. (i.e. de onderhavige publikatie) wordt dieper ingegaan op de volkstellingsuitkomsten, waarbij ook van andere informatiebronnen gebruik is gemaakt. In deze censusmonografie is voor wat betreft de volkstelling van 1971 geput uit de in dit aanhangsel genoemde beschikbare tabellen;
- deel 18, Huishouden, huwelijk en gezin (auteurs C.J.M.Corver, A.M.van der Heiden, C.de Hoog en L.Th.van Leeuwen): dit deel berust op gegevens uit de rapporten Huisvestingssituatie in Nederland (deel 1), Geboorte-intervallen (deel 2), Gescheidenen en verzuimden (deel 3), Wederzijdse kenmerken van huwelijkspartners (deel 4), Laagstgeklasseerden in Nederland (deel 5), Een sociaal-demografische analyse van de huwelijkssluiting in Nederland (deel 6), Beroepsarbeid door vrouwen in Nederland (deel 7), Vergrijzing (deel 8), Ontwikkelingsfasen van het gezin (deel 9), Positie van jongeren ten opzichte van het ouderlijk gezin (deel 10), en Huishoudenssamenstelling en samenlevingsvormen (deel 11). Deze rapporten kunnen worden aangeduid met de term: gezins-sociologische monografieën 1971. Deel 18 is daarvan een samenvatting.

De serie "Monografieën Volkstelling 1971" is uitgegeven bij de Staatsuitgeverij te 's-Gravenhage.

4.1 Structuur van de overzichten

In de voorkolom van ieder kruisjesschema zijn de variabelen vermeld alsmede het aantal onderscheidingen dat per variabele is gebruikt. Variabelen die op meer dan één wijze zijn ingedeeld, zijn hierbij afzonderlijk opgenomen. Per kolom is door middel van kruisjes de onderlinge combinatie van in de voorkolom opgenomen variabelen aangegeven zoals deze in een tabel voorkomt. Het nummer van die tabel staat in de kop van de kolom. Alle variabelen die in één kolom van een kruisje zijn voorzien treft men in de desbetreffende tabel in volledig onderling verband aan.

De kruisjesschema's betreffen achtereenvolgens tabellen die zijn ontleend aan:

- a. de kerntabellen. Deze tabellen zijn reeds gepubliceerd zowel op basis van de 10%-steekproef als op integrale basis en zijn verkrijgbaar per gemeente, voor diverse gebiedsindelingen en voor Nederland. De kerntabellen kunnen worden besteld bij de hoofdafdeling Sociale rekeningen van het Bureau.
- b. de aanvullende tabellen, voorzover opgenomen in deze publikatie. Deze tabellen zijn nog niet eerder gepubliceerd en zijn hoofdzakelijk gebaseerd op de 10%-steekproef. Tevens is in het overzicht opgenomen voor welke regionale indelingen de desbetreffende tabellen aanwezig zijn.
- c. de aanvullende tabellen, voorzover niet opgenomen in deze publikatie, maar wel beschikbaar op het C.B.S. De tabellen die beginnen met de nummers 11 of 21 zijn goeddeels opgenomen in de publikatie "Bestaande huwelijken en vruchtbaarheid van gehuwde en gehuwd geweest zijnde vrouwen" (C.B.S., 14e Algemene volkstelling annex woningtelling 28 februari 1971, serie A, deel 2).

4.2 Inhoudelijke karakteristiek van de tabellen

Ter indicatie van de tabellen die niet in deze publikatie aan de orde zijn gekomen, worden de belangrijkste hierbij gebruikte begrippen beknopt toegelicht.

a. Periode van vestiging

Bij de bepaling van de periode van vestiging in de huidige woongemeente is uitgegaan van de gemeentelijke indeling naar de toestand op 28 februari 1971. Tot de altijd in de huidige woongemeente gewoond hebbende personen zijn uitsluitend diegenen gerekend, die sedert hun geboorte onafgebroken in de betrokken gemeente hebben gewoond. Een uitzondering op deze regel vormt slechts tijdelijke afwezigheid, bijvoorbeeld ten gevolge van militaire dienstplicht, evacuatie gedurende de oorlog of tijdens watersnood. Van alle overige ter plaatse geboren personen die slechts tijdelijk afwezig zijn geweest, is als periode van vestiging het tijdstip aangehouden waarop zij (eventueel voor het laatst) in de huidige woongemeente zijn teruggekeerd.

b. Aard woonverblijf

Woning

Als woning is beschouwd elk perceel of perceelsgedeelte dat volgens bouw of verbouw blijvend is bestemd voor bewoning door één huishouden of een alleenstaande. Als maatstaf geldt de aanwezigheid van een eigen toegangsdeur welke, hetzij van de openbare weg af (al of niet via tuin, erf of derg.), hetzij van een gemeenschappelijke ruimte uit (trappenhuis, portaal, galerij, e.d.) toegang geeft tot de woning. Bovendien zijn als afzonderlijke woningen geteld de zgn. woningen zonder eigen toegangsdeur, d.w.z. delen van woningen als bovenbedoeld, voor zover elk van de delen door de eigenaar rechtstreeks aan de bewoners is verhuurd, de eigenaar zelf niet in één der delen woont, elk der delen bestaat uit een aantal aaneengesloten gelegen vertrekken, is voorzien van eigen keuken en privaat en de verhuring in delen voor de eigenaar een permanent karakter draagt. Blijkens deze omschrijving zijn, indien de eigenaar zelf één der delen bewoont, de afzonderlijke delen niet als afzonderlijke woningen zonder eigen toegangsdeur aangemerkt. In laatstbedoelde gevallen zijn de delen tezamen als één woning geteld en is het huishouden van de eigenaar als hoofdbewoner en zijn de bewoners van het (de) andere deel (delen) als inwonend beschouwd.

Andere bewoonde ruimte

Als andere bewoonde ruimten zijn beschouwd:

- . woonverblijven welke wel voor permanente bewoning zijn bestemd doch niet als afzonderlijke woning in de zin van bovengenoemde definitie kunnen worden beschouwd (woonruimten in hotels, op woonschepen e.d.);
- . woonverblijven welke bij de bouw slechts voor tijdelijke bewoning zijn bestemd doch op het ogenblik van de telling dienden voor normale bewoning (blijvend bewoonde zomerhuizen e.d.) en
- . woonverblijven welke niet resp. niet meer voor bewoning zijn bestemd (bewoonde keet, schuur e.d., bewoonde onherroepelijk onbewoonbaar verklaarde woningen).

c. Al dan niet ter plaatse geboren

Voor personen waarvan de geboortegemeente vóór het tijdstip van telling als zelfstandige gemeente is opgeheven, is als geboortegemeente beschouwd de gemeente waartoe het grondgebied van de opgeheven gemeente op 28 februari 1971 behoorde.

De in de Zuidelijke IJsselmeerpolders (Oostelijk- en Zuidelijk Flevoland) geboren personen zijn apart onderscheiden onder de aanduiding

Z.I.J.P., tenzij anders staat aangegeven.
Tot de in het buitenland geboren zijn tevens gerekend de op 28 februari 1971 in Nederland wonende doch in Elten en Tudderen geboren personen.

d. Leeftijdverschil der echtgenoten

Het leeftijdsverschil der echtgenoten is gebaseerd op het verschil tussen de geboortemaand en het geboortjaar van de man, en de geboortemaand en het geboortjaar van zijn vrouw. De uitkomst is afgerond in gehele voltooide jaren.

Overzicht A. Kerntabellen voor wat betreft de variabele kerkelijke gezindte
Survey A. Basic tables as far as the variable religious denomination is concerned

VARIABLEN (getallen tussen haakjes geven het aantal onderscheidingen per variabele aan)	Tabel/Table (integrale uitkomsten/complete enumeration)							VARIABLES (figures in between brackets indicate the number of categories of each variable)
	5/1	5/2	5/3	5/4	5/5	26/2	38/A5	
Totale bevolking naar:	x	x	x	x	x		x	Total population according to:
Gehuwde en gehuwd geweest zijnde vrouwen naar:						x		Married and formerly married women according to:
Kerkelijke gezindte (7)							x	Religious denomination (7)
Kerkelijke gezindte (11)	x	x	x	x	x			Religious denomination (11)
Geslacht (2)	x	x	x		x			Sex (2)
Leeftijd (15)	x							Age (15)
Burgerlijke staat (5)		x						Marital status (5)
Periode vestiging in de huidige woon-gemeente (8)				x				Period of settlement in the present municipality of residence (8)
Plaats in het huishouden (2)					x			Position in the household (2)
Sociale groep (27)					x			Socio-economic status (27)
Onderwijsniveau (11)						x		Level of education (11)
Aard woonverblijf (5)							x	Type of housing unit (5)
Al dan niet ter plaatse geboren (2) ..							x	Born in the municipality of residence or not (2)
Aantal levendgeboren kinderen (uit de vrouw) (2)							x	Number of children born alive (from the mother) (2)

Overzicht B. Aanvullende tabellen (opgenomen in deze publikatie)
Survey B. Additional tables (presented in this publication)

VARIABLEN (getallen tussen haakjes geven het aantal onderscheidingen per variabele aan)	Tabel/Table												VARIABLES (figures in between brackets indicate the number of categories of each variable)
	1	2	3	4	9	10	10	10	11	12			
Totale bevolking naar:	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Total population according to:
Kerkelijke gezindte (11)			x	x		x		x	x	x			Religious denomination (11)
Kerkelijke gezindte (25)		x											Religious denomination (25)
Kerkelijke gezindte (54)	x				x								Religious denomination (54)
Geslacht (2)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Sex (2)
Geboorteperiode (15)		x											Period of birth (15)
Leeftijd (12)												x	Age (12)
Leeftijd (14)				x									Age (14)
Leeftijd (17)					x								Age (17)
Burgerlijke staat (2)				x									Marital status (2)
Burgerlijke staat (3)					x								Marital status (3)
Plaats in het huishouden (5)											x		Position in the household (5)
Plaats in het huishouden (8)							x	x					Position in the household (8)
Sociale groep (16)												x	Socio-economic status (16)
Onderwijsniveau (8)													Level of education (8)
Nationaliteit (2)								x	x				Nationality (2)
Beschikbaar voor:													Available for:
Nederland (1)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	The Netherlands (1)
Provincies (+ Z.I.J.P., C.P.R.) (13) ..													Provinces (13)
Gemeenten (4)													Municipalities (4)
Op basis van:													Based on:
Integrale uitkomsten	x				x								Complete enumeration
Steekproef 1 op 10 (x 10)		x	x	x		x	x	x	x	x	x		Sample 1 in 10 (x 10)

VARIABLEN (getallen tussen haakjes geven het aantal onderscheidingen per variabele aan)	Tabel/Table					VARIABLES (figures in between brackets indicate the number of categories of each variable)
	5	6	7	7	8	
Bestaande huwelijken naar:	x	x	x		x	Existing marriages according to:
Gehuwd geweest zijnde vrouwen dan wel gehuwde niet met hun echtgenoot samenwonende vrouwen naar: ..					x	Formerly married or married but not cohabiting women according to:
Kerkelijke gezindte man (5)	x				x	Religious denomination husband (5)
Kerkelijke gezindte vrouw (5)	x	x	x	x	x	Religious denomination wife (5)
Al dan niet kerkelijk gemengd karakter (2)		x				Religiously mixed or unmixed character (2)
Eerste huwelijk (1)			x		x	First marriage (1)
Eerste/niet-eerste huwelijk (2)	x			x		First/subsequent marriage (2)
Periode van huwelijksluiting (5)			x			Period in which the marriage has been contracted (5)
Periode van huwelijksluiting (8)					x	Period in which the marriage has been contracted (8)
Periode van huwelijksluiting (10)	x					Period in which the marriage has been contracted (10)
Leeftijd van de vrouw bij huwelijksluiting (4) ..		x				Age of wife at marriage (4)
Aantal levendgeboren kinderen uit de vrouw (19) ..				x	x	Number of live-born children from the woman (19)
Aantal levendgeboren kinderen uit het huwelijk (2)					x	Number of live-born children from the marriage (2)
Op basis van:						Based on:
Steekproef 1 op 10 (x 10)	x	x	x	x	x	Sample 1 in 10 (x 10)

Overzicht C. Aanvullende tabellen (voor zover niet opgenomen in deze publikatie, maar beschikbaar op het C.B.S.) omtrent de totale bevolking, en bestaande huwelijken en (huwelijks)vruchtbaarheid naar kerkelijke gezindte/
 Survey C. Additional tables (not presented in this publication, but available at the C.B.S.) pertaining to the total population, and existing marriages and (marital) fertility according to religious denomination

VARIABLEN (getallen tussen haakjes geven het aantal onderscheidingen per variabele aan)	Tabel/											Table											VARIABLES (figures in between brackets indicate the number of categories of each variable)
	48/4	48/10	11/7	11/14	11/15	11/21	11/22	11/23	11/24	11/31	11/32	11/D	21/1.5	21/2.3	21/3.2	21/4.1	21/6.3	21/7.2	21/8.1	21/9.1	21/12.1		
Totale bevolking naar:	x	x										x	x										Total population according to:
Bestaande huwelijken naar:			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x	x	x	x	Existing marriages according to:
Gehuwd geweest zijnde vrouwen dan wel gehuwde niet met hun echtgenoten samenwonende vrouwen naar:														x		x							Formerly married women or married but not cohabiting women according to:
Kerkelijke gezindte (54)	x	x										x											Religious denomination (54)
Geslacht (2)	x	x										x											Sex (2)
Leeftijd (9)		x																					Age (9)
Kerkelijke gezindte man (5)				x	x		x	x	x			x											Religious denomination husband (5)
Kerkelijke gezindte vrouw (5)						x					x	x		x						x	x	x	Religious denomination wife (5)
Kerkelijke gezindte man (11)			x																				Religious denomination husband (11)
Kerkelijke gezindte vrouw (11)			x										x		x		x	x					Religious denomination wife (11)
Al dan niet kerkelijk gemengd karakter (2)						x	x	x	x														Religiously mixed or unmixed character (2)
Eerste huwelijk (1)				x	x						x	x							x	x	x	x	First marriage (1)
Eerste/niet-eerste huwelijk (2)			x				x				x			x				x					First/subsequent marriage (2)
Geboortjaar vrouw (15)																x	x						Year of birth wife (15)
Leeftijd bij huwelijksluiting man (8)								x	x														Age of husband at marriage (8)
Leeftijd bij huwelijksluiting vrouw (8)							x				x									x	x	x	Age of wife at marriage (8)
Leeftijdsverschil echtgenoten (11)				x	x		x																Difference in age, spouses (11)
Periode huwelijksluiting (6)				x	x		x	x	x				x							x	x	x	Period in which the marriage has been contracted (6)
Periode huwelijksluiting (8)											x	x											Period in which the marriage has been contracted (8)
Periode huwelijksluiting (10)			x																				Period in which the marriage has been contracted (10)
Aantal levendgeboren kinderen (uit de moeder) (2)																x	x						Number of live-born children (from the mother) (2)
Aantal levendgeboren kinderen (uit de moeder) (19)																							Number of live-born children (from the mother) (19)
Aantal levendgeboren kinderen (uit het huwelijk) (2)																							Number of live-born children (from the marriage) (2)
Aantal levendgeboren kinderen (uit het huwelijk) (19)																							Number of live-born children (from the marriage) (19)
Onderwijsniveau vrouw (9)											x	x											Level of education wife (9)
Onderwijsniveau man (13)											x	x											Level of education husband (13)
Sociale groep man (13)				x				x												x			Socio-economic status husband (13)
Beschikbaar voor:																							Available for:
Nederland (1)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	The Netherlands (1)
Provincies (+ Z.I.J.P., C.P.R.) (13)	x	x																					Provinces (13)
Gemeenten (873)	x																						Municipalities (873)
19 Agglomeraties (19)			x																				19 Urban areas (19)
19 Grote gemeenten (19)			x																				19 Large municipalities (19)
Gemeentegroepen naar																							Groups of municipalities according to
- inwonertal (8)			x																				- number of inhabitants (8)
- urbanisatiegraad (7)											x	x											- degree of urbanization (7)
Op basis van:																							Based on:
Integrale uitkomsten	x	x											x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Complete enumeration
Steekproef 1 op 10 (x 10)			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x											Sample 1 in 10 (x 10)